

Terhi Juppi

ELINTARVIKEVALVONTATIETOJEN JULKISUUDEN VAIKUTUKSET

Opinnäytetyö
Ympäristötekniologia YAMK

Huhtikuu 2015

MAMK

University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

	Opinnäytetyön päivämäärä 27.4.2015
Tekijä(t) Terhi Juppi	Koulutusohjelma ja suuntautuminen Ympäristöteknologia YAMK, kestävä yhdyskunta
Nimeke Elintarvikevalvontatietojen julkisuuden vaikutukset	
Tiivistelmä <p>Elintarvikevalvontatietojen järjestelmällinen julkaiseminen aloitettiin Suomessa toukokuussa 2013. Julkaisemisen tavoitteena on muun muassa kertoa kuluttajille elintarvikehuoneistojen hygieenisestä tasosta, lisätä valvonnan läpinäkyvyyttä ja tunnettavuutta sekä yhtenäistää tarkastuskäytäntöjä.</p> <p>Opinnäytetyön aiheena oli selvittää elintarvikevalvontaa tekevien tarkastajien ja elintarvikealan yritysten näkemyksiä valvontatietojen julkisuuden yleisistä vaikutuksista, tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymisestä sekä tarkastuksissa ja tarkastusten raportoinnissa tapahtuneista muutoksista. Näkemyksiä selvitettiin kyselytutkimuksella, joka tehtiin 22 ympäristöterveydenhuollon valvontayksikön tarkastajille ja yksiköiden alueilla toimiville yrityksille. Kyselyjen tueksi analysoitiin valvontayksiköiden julkaisemia tarkastusraportteja. Suomessa ei ole tiettävästi tätä ennen julkaistu valvontatietojen julkisuuteen liittyviä tutkimuksia.</p> <p>Tarkastajien ja/tai yritysten näkemysten perusteella julkisuuden keskeisimmiksi vaikutuksiksi voidaan nostaa tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen erityisesti valvontayksiköiden sisällä, mutta myös koko Suomessa, valvonnan tunnettavuuden lisääntyminen, epäkohtien korjaamisen nopeutuminen, uusintatarkastusten määrän lisääntyminen, tarkastusten tekemisen helpottuminen ja tarkastusraporttien selkeytyminen.</p> <p>Vaikka tarkastuskäytännöt ovat yhtenäistyneet, järjestelmän kehitystarpeet kohdistuvat juuri yhtenäisyyden kehittämiseen. Lisäohjeita tarvitaan ja nykyisten ohjeiden selkeyttä ja yksiselitteisyyttä tulee parantaa. Kehitystyö tulee vaatimaan kaikkien tahojen näkemysten huomioon ottamista, yhteistä tahtotilaa ja ymmärtämystä sekä myös pitkäjänteisyyttä. On myös erittäin tärkeää että järjestelmä tulee tunnetuksi kuluttajien keskuudessa ja kuluttajat alkavat hyödyntää julkaistuja valvontatietoja valitessaan asiointipaikkojaan.</p>	
Asiasanat (avainsanat) Elintarvikevalvonta, valvontatietojen julkisuus, Oiva, julkisuuden vaikutukset	
Sivumäärä 80 + 27 liitesivua	Kieli Suomi
Huomautus (huomautukset liitteistä) 5 kpl liitteitä	
Ohjaavan opettajan nimi Mari Järvenmäki	Opinnäytetyön toimeksiantaja

DESCRIPTION

	Date of the master's thesis 27.4.2015	
Author(s) Terhi Juppi	Degree programme and option MSc program in Environmental Technology Sustainable community	
Name of the master's thesis The effects of publishing food control data		
Abstract <p>The organized publishing of food control data in Finland originated on May 2013. The objective is to inform consumers about hygienic level in food premises, as well as to increase the transparency and reputation of supervision and standardize the practices of inspection.</p> <p>The subject of the thesis was to find out the opinions of food control inspectors and food processing businesses about the general influences of publishing food control data, standardizing of practices of inspection and changes concerning inspections and reports related to them. The opinions were found out by a questionnaire for inspectors of 22 units of environmental health supervision and the businesses under their supervision, supported by the analysis of the inspection reports published by the supervision units. There are no previous examinations concerning the publicity of the control data in Finland.</p> <p>According to inspectors and businesses, the main effects of publicity are standardization of the practices of inspection especially within supervising units but also throughout Finland, increased reputation, quicker correction of the defects, increased amount of re-inspections, facilitation of inspections and increased lucidity of the inspection reports.</p> <p>Although the practices of inspection have been harmonized, the focus of further development should be in harmonizing the practices even more. Additional directions are necessary, as well as improving the lucidity and unambiguity of present directions. The development process will need considering the opinions of all the parties involved, a mutual will and understanding as well as sustainability. It is also crucial that the system becomes familiar for consumers so that they begin to utilize the published control data when choosing places to visit.</p>		
Subject headings, (keywords) Food control, publicity of control data, Oiva, effects of publicity		
Pages 80 pages and 27 appendix pages	Language Finnish	
Remarks, notes on appendices 5 appendices		
Tutor Mari Järvenmäki	Master's thesis assigned by	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	VALVONTATIETOJEN JULKISUUS MAAILMALLA	1
2.1	Tarkastuskäytännöistä, arvioinneista ja tulosten julkaisemisesta eri maissa.	3
2.1.1	Tanska	3
2.1.2	Iso-Britannia (Englanti, Pohjois-Irlanti ja Wales)	5
2.1.3	Toronto.....	7
2.1.4	New York City.....	8
2.1.5	Los Angeles	10
2.1.6	San Diego.....	12
2.1.7	Singapore	13
2.2	Valvontatietojen julkaisemisen vaikutukset	14
2.2.1	Tarkastustulosten kehitys.....	14
2.2.2	Muutokset ruokamyrkytysten määrässä.....	17
2.2.3	Muutokset tarkastuksilla havaittujen epäkohtien määrässä ja laadussa	18
2.2.4	Julkaisemisen vaikutukset kuluttajakäyttäytymiseen ja kuluttajien tietoisuus valvontatietojen julkaisemisesta.....	19
2.2.5	Yritysten edustajien näkemyksiä tarkastustulosten julkisuudesta ja yritysten valmistautuminen julkisuuteen	20
3	ELINTARVIKEVALVONTATIETOJEN JULKAISEMINEN SUOMESSA	21
3.1	Julkisuuden piiriin kuuluvat elintarvikehuoneistot ja tarkastukset.....	22
3.2	Julkaisemiselle asetetut tavoitteet ja arvioidut vaikutukset	23
3.3	Tarkastukset ja Oiva-arvioinnin tekeminen.....	24
3.3.1	Tarkastuksen sisältö	24
3.3.2	Arvioinnin suorittaminen	26
3.3.3	Raportin sisältö ja julkaiseminen	27
3.3.4	Käytännöt tarkastustuloksen ollessa korjattavaa tai huono	28
3.4	Tarkastustulosten kehittyminen ja julkisuuden vaikutukset	29
4	KYSELYTUTKIMUS JA OIVA-RAPORTTIEN TARKASTELU	32
4.1	Tutkimukseen mukaan valitut ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ja elintarvikehuoneistot	32
4.2	Kyselytutkimus	34

4.2.1	Tutkimukseen mukaan otetut tarkastajat ja elintarvikehuoneistot...	34
4.2.2	Kyselyjen sisältö, testaaminen ja toteuttaminen	34
4.3	Julkaistujen Oiva-raporttien tarkastelu	35
5	TUTKIMUSTULOKSET	36
5.1	Vastausten ja tarkasteltujen Oiva-raporttien määrät.....	36
5.2	Yritysten tietoisuus Oivasta ja tietoisuuden vaikutus tarkastustulokseen ...	37
5.3	Valvontatietojen julkaisemisen yleiset vaikutukset.....	39
5.3.1	Valvontaan kohdistuvat vaikutukset.....	39
5.3.2	Yrityksiin kohdistuvat vaikutukset	41
5.4	Tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen.....	43
5.4.1	Tarkastuksista sopiminen.....	43
5.4.2	Näkemykset yhtenäistymisestä ja arvosanojen antamisesta sekä Oiva-tarkastustulokset	44
5.4.3	Uusintatarkastukset ja pakkokeinot	47
5.5	Muutokset tarkastuksissa ja tarkastusraportin laatimisessa.....	51
5.5.1	Muutokset tarkastuksissa	51
5.5.2	Muutokset raportoinnissa.....	53
5.6	Valvontatietojen julkisuus on hyvä asia	54
6	TULOSTEN TARKASTELU	55
6.1	Kyselytutkimusten kattavuus ja vastausprosentit sekä raporttitarkastelun kattavuus.....	55
6.2	Julkisuuden yleiset vaikutukset	56
6.3	Tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen.....	58
6.3.1	Tarkastusten sopiminen	59
6.3.2	Oiva-arviointiohjeiden selkeys ja riittävyys	59
6.3.3	Oiva-tarkastustulokset.....	60
6.3.4	Uusintatarkastukset	60
6.3.5	Pakkokeinot.....	63
6.4	Muutokset tarkastuksissa ja raportoinnissa	63
6.5	Julkisuus on hyvä asia	64
7	JULKISUUDEN TÄRKEIMMÄT VAIKUTUKSET	65
8	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	66
	LÄHTEET	69

LIITTEET

- 1 Kuvaus Suomen Oiva-prosessista
- 2 Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ja niiden väkiluvut
- 3 Elintarvikevalvontaviranomaisille tehty kysely
- 4 Elintarvikealan yrityksille tehty kysely
- 5 Tarkastajien ja yritysten edustajien vapaat vastaukset tarkastuksen sisällön muuttumisesta

1 JOHDANTO

Elintarvikevalvontatietoja on julkaistu järjestelmällisesti useissa eri maissa jo yli kymmenen vuotta. Suomessa valvontatietojen järjestelmällinen julkaiseminen aloitettiin Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran (jäljempänä Evira) koordinoimana toukokuussa 2013, jolloin julkisuuden piiriin tuli suurin osa elintarvikkeiden vähittäismyynti- ja tarjoilupaikoista. Suurin osa valvontatiedoista on ollut myös tätä ennen julkisia, mutta tietojen julkaisemiseksi ei ole ollut yhtenäistä valtakunnallista järjestelmää eivätkä kunnat ole itse aktiivisesti julkaisseet elintarvikevalvonnan tuloksia. Valvontatietojen julkaisemisen tavoitteena on muun muassa kertoa kuluttajille elintarvikehuoneistojen hygieenisestä tasosta ja lisätä valvonnan tunnettavuutta. Julkaisemiseen on liittynyt oleellisesti valvontakäytäntöjen valtakunnallinen yhtenäistäminen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten ja elintarvikealan yritysten näkemyksiä valvontatietojen julkisuuden yleisistä vaikutuksista, tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymisestä sekä tarkastuksissa ja tarkastusten raportoinnissa tapahtuneista muutoksista. Asiaa selvitettiin kunnallisille elintarvikevalvontaviranomaisille ja elintarvikealan yrityksille tehtävillä kyselyillä. Kyselyjen taustalla oli esitetyt arviot valvontatietojen julkisuuden vaikutuksista ja Oiva-arviointiohjeet. Lisäksi kyselyt sisälsivät tarkastajien työhön liittyviä kysymyksiä, jotta saatiin tietää, miten julkisuus on konkreettisesti vaikuttanut tarkastajien työhön ja sitä kautta mahdollisesti näkemyksiin valvontatietojen julkisuudesta. Kyselytutkimusten tueksi analysoitiin julkaistuja Oiva-raportteja.

Suomessa ei ole tietävästi aiemmin julkaistu aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Evira on tehnyt vuonna 2014 julkisuutta koskevat kyselyt viranomaisille, yrittäjille ja kuluttajille, mutta tuloksia ei ole vielä julkaistu.

2 VALVONTATIETOJEN JULKISUUS MAAILMALLA

Elintarvikevalvonnan tuloksia julkaistaan useassa eri maassa, kuten Tanskassa, Saksassa, Belgiassa, Iso-Britanniassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Uudessa Seelannissa ja Australiassa sekä Singaporessa. Tähän lukuun on koottu valvontatietojen julkisuuteen liittyviä tarkastuskäytäntöjä, tarkastusten arviointikriteerejä, tulosten julkaisutapoja ja

julkisuuden vaikutuksia sekä eri tahojen mielipiteitä Tanskasta ja Englannista sekä Kanadan Torontosta, Yhdysvaltain New York Citystä, Los Angelesista ja San Diegosta sekä Singaporesta.

Valvontatiedot ovat olleet julkisia useassa eri maassa jo yli kymmenen vuotta. Esimerkiksi Los Angelesissa julkaisemisjärjestelmä otettiin käyttöön jo vuonna 1998 (County of Los... 2011, 3), Torontossa vuonna 2001 (Toronto Public Health 2002, v) ja Tanskassa vuonna 2001 (Ministeriet for Fødevarer... 2011c). New York Cityssä valvontatietojen julkaisu on ollut elintarvikealan yrityksille vapaaehtoista vuodesta 2005 alkaen, mutta tuli pakolliseksi vuonna 2010 (NSW... 2011, 11). Englannissa nykyinen järjestelmä julkaistiin vuonna 2010 (Woollard & Stefanovic 2011, 14).

Monissa maissa valvontatietojen julkaisemisen taustalla on ollut tarve kertoa tarkastustuloksista kuluttajille heidän valintojensa tueksi (Toronto Public Health 2002, v; Ministeriet for Fødevarer... 2011c; Bloomberg & Farley 2012a, 1; Food Standards Agency 2014c, 3). Julkaistavien tarkastustulosten avulla kuluttajat saavat tietää mitä elintarvikehuoneistojen keittiöissä ja suljettujen ovien takana tapahtuu (Food Standards Agency 2013). Julkisuuden on katsottu kannustavan yrityksiä parantamaan hygieniakäytäntöjään (Bloomberg & Farley 2012a, 1; Food Standards Agency 2014c, 3) sekä ylläpitämään korkeaa elintarviketurvallisuutta (Ministeriet for Fødevarer... 2011c). Taustalla on ollut lisäksi tarve ehkäistä ruokamyrkytystapauksia (Toronto Public Health 2002, v; Bloomberg & Farley 2012a, 1; Food Standards Agency 2014c, 3). Esimerkiksi Los Angelesissa arviointijärjestelmän tarkoitus on osoittaa kuinka hyvin elintarvikealan toimijat täyttävät vastuunsa ruokamyrkytysten ehkäisyssä (County of Los... 2011, 19).

Julkaisujärjestelmien laajuus vaihtelee maittain. Tanskassa valvontatietojen julkaisujärjestelmä koskee kaikkia tarjoilu- ja vähittäismyyntipaikkoja (Ministeriet for Fødevarer... 2011c). Los Angelesin piirikunnassa valvontatiedot on julkaistava elintarvikehuoneistojen yhteydessä niissä kaupungeissa, jotka ovat hyväksyneet valvontatietojen julkaisemista koskevan määräyksen. Kaikissa piirikunnan kaupungeissa tulokset julkaistaan kuitenkin internetissä. (County of Los... 2011, 19.) San Diegon piirikunnassa valvontatietojen julkaisu koskee koko piirikuntaa (County of San.. 2015b). Iso-Britanniassa (Englanti, Pohjois-Irlanti ja Wales) valvontatietojen julkisuuden piiriin kuuluvat ne alueet, joiden viranomaiset ovat sitoutuneet noudattamaan arviointiohjeistusta

(Woollard & Stefanovic 2011, 14). Pohjois-Irlannin ja Walesin kaikilla alueilla on sitouduttu valvontatietojen julkisuuteen. Englannin osalta on arvioitu, että yhtä paikallista viranomaista lukuun ottamatta kaikki muut olisivat sitoutuneet julkisuuteen keväällä 2014. (Food Standards Agency 2013.)

Valvontatietojen julkisuus koskee pääsääntöisesti erilaisia tarjoilupaikkoja, kuten ravintoloita ja baareja (Bloomberg & Farley, 2011, 6; Ministeriet for Fødevarer... 2011c; Toronto Public Health 2012; Food Standards Agency 2013). Julkisuuden piiristä on voitu kuitenkin rajata pois osa tarjoilupaikoista. Esimerkiksi New York Cityssä julkaisuvelvollisuuden piiriin eivät kuulu väliaikaiset tarjoilupaikat, kouluruokalot, sairaaloiden ylläpitämät kahvilat ja paikat, jotka tarjoavat ruokaa vain jäsenilleen (NYC Health 2011, 17). Julkisuus koskee joissakin maissa myös elintarvikkeiden vähittäismyyntipaikkoja, kuten elintarvikemyymälöitä (Ministeriet for Fødevarer... 2011c; Food Standards Agency 2013). Esimerkiksi Tanskassa vähäriskisten paikkojen kuten apteekkien ei kuitenkaan tarvitse laittaa tulosta näkyville (Ministeriet for Fødevarer... 2011b).

2.1 Tarkastuskäytännöistä, arvioinneista ja tulosten julkaisemisesta eri maissa

2.1.1 Tanska

Tanskassa ennalta ilmoittamattomilla tarkastuksilla tarkastetaan kuinka hyvin elintarvikehuoneistot noudattavat elintarvikesäädöksiä. Elintarvikehuoneistoja tarkastetaan pääsääntöisesti yhdestä kolmeen kertaan vuodessa riskinarvioon perustuen. (Ministeriet for Fødevarer... 2011c.) Tarkastettavat asiat on jaettu useaan osa-alueeseen, joita ovat muun muassa hygienia (käsittelyhygienia, puhtaanapito ja ylläpito), raportin julkaiseminen, hygieniakoulutus ja merkinnät (Fødevarestyrelsen 2015). Tarkastettavat osa-alueet vaihtelevat elintarvikehuoneistoittain ja tarkastuksittain. Tarkastukset kattavat kuitenkin tietyllä aikavälillä kaikki elintarvikesäädökset. (Ministeriet for Fødevarer... 2011c.) Jokainen tarkastettu osio arvioidaan neliportaisella asteikolla: leveä hymynaama, pieni hymynaama, suora-naama ja surullinen-naama. Leveä hymy tarkoittaa, että osiossa ei ole ollut huomautettavaa ja pieni hymy tarkoittaa varoitusta. Mikäli osa-alueesta annetaan suora-naama, elintarvikehuoneistolle on annettu kielto tai määräys. Surullinen-naama tarkoittaa sakkoja, ilmoitusta poliisille tai luvan perumista. Huonoin osa-aluearviointi määrittelee lopullisen arvosanan. (Fødevarestyrelsen 2015.) Elintarvikehuoneistoon tehdään uusintatarkastus kohtuullisessa ajassa, mikäli tarkastuksen tulos

ei ole paras mahdollinen. Huoneisto voidaan myös sulkea, mikäli toiminnasta aiheutuu terveysvaara. (Ministeriet for Fødevarer... 2011c.)

Tarkastustulokset julkaistaan tuloksesta riippumatta (Woollard & Stefanovic 2011, 18). Raportti (kuva 1) laitetaan asiakkaiden nähtäville elintarvikehuoneistojen kaikille sisäänkäynneille, josta asiakkaat näkevät raportin ennen asiointipäätöstään (Ministeriet for Fødevarer... 2013). Raportit on lisäksi laitettava näkyvälle paikalle internetiin elintarvikehuoneiston kotisivuille. Viranomaiset julkaisevat raportit omilla internetsivuiltaan. (Ministeriet for Fødevarer... 2011c.) Smiley-tarkastustulokset ovat tilattavissa myös sähköpostiin (Ministeriet for Fødevarer... 2011b).

Fødevarestyrelsen
Kontrolrapport

Virksomhed: Supermarkedet Faktiv

Adresse: Jernbøgevej 11
Postnr./By: 6100 Haderslev
CVR.nr.: 87654321

Denne kontrol, dato: 02-01-2008

Tidligere kontrol:

Dato	Resultat
17-10-2007	😊
24-06-2007	😊
11-12-2006	😊

Kontrolleret	Resultat
Hygiejne: Håndtering af fødevarer	
Rengøring	
Vedligeholdelse	1
Virksomhedens egenkontrol	1
Offentliggørelse af kontrolrapport	1
Uddannelse i hygiejne	
Mærkning og information	1
Godkendelser m.v.	
Særlige mærkningsordninger	
Varestandarder	
Tilsætningsstoffer m.v.	
Kemiske forurenninger	
Emballage m.v.	
Andet	

Ikke alle regler bliver kontrolleret hver gang.

Resultat Betyder:

1	😊 Ingen anmærkninger
2	😐 Indskærpelse
3	😞 Påbud eller forbud
4	😡 Bødeførtag, påklæmmelse, autorisation eller registrering frataget

Dårligste resultat bestemmer altid smiley.

Elite: Ingen anmærkninger på de seneste 4 rapporter og i de seneste 12 mdr.

Kontroltype:

Ordinær kontrol Kontrolkampagne
 Ekstra kontrol Autorisationer m.v.
 Anden kontrol Prøver udltaget

Tilsynsførendes bemærkninger:
 Ved denne kontrol er følgende blevet kontrolleret:
 Hygiejne: Kælerum, varemottagelse, vedligeholdelse af fryserum: Ingen anmærkninger.
 Virksomhedens egenkontrol: Egenkontrollen for december gennemgået: Ingen anmærkninger.
 Offentliggørelse: Ophængning af kontrolrapport i virksomhed og på dens hjemmeside kontrolleret: Ingen anmærkninger.
 Mærkning og information: Kontrolleret at pålægsvarer er mærket på dansk og ikke sælges efter holdbarhedens udløb: Ingen anmærkninger.
 Udleveret blanket om kontrol i virksomheder.

Fødevareregion Syd
 Kontrolafdeling Haderslev
 Ole Ramersvej 30 T: 72 27 55 00
 6100 Haderslev F: 72 27 57 01
 www.fvst.dk
 kvst@haderslev.syd@fvst.dk

1 time
 Kvalitetsansvarlig
 Tilsynsførende underskrevet

Mere om fødevarerkontrol og klage muligheder på www.findsmiley.dk

KUVA 1. Tanskan Smiley's raportti (Fødevarestyrelsen 2015)

Vuodesta 2008 alkaen Tanskassa on ollut mahdollista saada niin sanottu eliittihymy. Eliittihymyn saamisen ehtona on, että huoneisto on saanut neljällä edellisellä tarkastuskerralla leveimmän hymyn eikä sillä ole merkintöjä viimeisen vuoden ajalta. Eliittihymy paikat tarkastetaan harvemmin kuin muut paikat. Esimerkiksi ravintolat tarkastetaan

normaalisti kahdesti vuodessa, mutta eliittihymyn saanut ravintola vain kerran. Eliittihymyn voivat saada kuitenkin vain paikat, jotka tarkastetaan vähintään kerran vuodessa. (Ministeriet for Fødevarer... 2011c.)

2.1.2 Iso-Britannia (Englanti, Pohjois-Irlanti ja Wales)

Tarkastuksilla arvioidaan lainsäädännön noudattamista (Food Standards Agency 2015). Tarkastetut osiot pisteytetään. Osioista elintarvikehygienia ja rakenteelliset vaatimukset voi saada 0 - 25 pistettä. Hallinta-/seurantajärjestelmien luotettavuus -osioista voi saada 0 - 30 pistettä. Mitä vakavampia tarkastuksella havaitut epäkohdat ovat, sitä enemmän pisteitä annetaan eli mitä suurempi kokonaispistemäärä sitä huonompi arvosana. Arvosanavaihtoehdot ovat erittäin hyvä (very good), hyvä (good), yleisesti tyydyttävä (generally satisfactory), parannukset tarpeen (improvement necessary), merkittävät parannukset tarpeen (major improvement necessary) ja kiireelliset parannukset tarpeen (urgent improvement necessary). Parhaassa arvosanassa yrityksen todetaan noudattavan elintarvikelainsäädäntöä. (Food Standards Agency 2014c, 21-38.) Huonoimman arvosanan saaneella huoneistolla ei mitä todennäköisimmin ole mikään tarkastettu osa-alue kunnossa ja huoneistolla on todennäköisesti ollut jo aiemmin vakavia epäkohtia (Food Standards Agency 2013). Epäkohtia havaittaessa elintarvikehuoneiston toimintaa voidaan tarvittaessa rajoittaa tai huoneisto voidaan sulkea (Food Standards Agency 2013).

Tulokset julkaistaan erilaisilla tarroilla (kuva 2) tai todistuksilla. Tarkastustulosten julkaiseminen elintarvikehuoneistojen yhteydessä on pakollista Walesissa, mutta ei Englannissa ja Pohjois-Irlannissa. (Food Standards Agency 2015.) Kuka tahansa voi kuitenkin pyytää tarkemman raportin nähtäväkseen tarkastuksen tehneeltä viranomaiselta (Food Standards Agency 2013). Tulokset julkaistaan viranomaisten toimesta myös internetsissä (Food Standards Agency 2015).

KUVA 2. Englannin ja Pohjois-Irlannin arvosanatarrat (Food Standards Agency 2015)

Elintarvikealan toimijoilla on oikeus valittaa saamastaan arvosanasta kirjallisesti. Kun käsittelyn tulos on ilmoitettu toimijalle, viranomaisen julkaisee tarkastustuloksen internetissä. Valituksen käsittelyn ajan internetissä julkaistaan tieto ”odottaa julkaisemista”. Elintarvikealan toimija voi antaa myös julkaistavan vastineen tarkastuksen tuloksesta. Vastineessa toimija voi kertoa, mihin toimenpiteisiin on ryhtynyt epäkohtien korjaamiseksi, ja mahdollisista epätavallisista olosuhteista, jotka ovat vaikuttaneet tarkastustulokseen. Vastine julkaistaan internetissä julkaistavan arvosanan kanssa yhdessä. Vastine on näkyvillä internetissä seuraavan arvosanan antamiseen asti. (Food Standards Agency 2014a, 1-3; Food Standards Agency 2014b, 2-3.)

Toimija voi pyytää viranomaisen maksuttomalle ennalta ilmoittamattomalle uusintatarkastukselle ennen seuraavaa suunnitelman mukaista tarkastusta, mikäli tarkastuksella on havaittu epäkohtia ja toimija on ryhtynyt epäkohtien vuoksi korjaaviin toimenpiteisiin. Vain yksi uusintatarkastus on mahdollinen. Uusintatarkastuspyynnössä tulee kertoa tehdyistä korjaavista toimenpiteistä ja pyynnön liitteeksi tulee laittaa esimerkiksi valokuvia, joista voi todeta, että edellisellä tarkastuksella havaitut epäkohdat on korjattu. Uusintatarkastuksen ajankohta riippuu tarkastuspyynnön tekemisen ajankohdasta. Uusintatarkastuksella tarkastetaan edellisellä tarkastuskerralla havaittujen epäkohtien

korjaamisen lisäksi myös muita asioita. Viranomainen voi kieltäytyä uusintatarkastuksen tekemisestä, mikäli hän ei saa tarkastuspyynnön ohessa tarpeellista informaatiota tehdyistä toimenpiteistä. (Food Standards Agency 2014a, 3-5.) Walesin käytännöt poikkeavat joiltakin osin Englannin ja Pohjois-Irlannin käytännöistä. Muun muassa uusintatarkastusten määrää ei ole rajoitettu ja uusintatarkastukset ovat maksullisia (Food Standards Agency 2014b, 4-5).

2.1.3 Toronto

Torontossa elintarvikehuoneistoihin tehdään vuosittain kohteiden riskiluokitukseen perustuen yhdestä kolmeen suunniteltua tarkastusta, joilla tarkastetaan, täyttävätkö huoneistot lainsäädännön vähimmäisvaatimukset (Toronto Public Health 2012). Tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta (Woollard & Stefanovic 2011, 9).

Tarkastuksilla havaittavat epäkohdat on jaettu kolmeen luokkaan: vähäiset (epätodennäköinen terveysvaara), merkittävät (mahdollinen terveysvaara) ja kriittiset epäkohdat (välitön terveysvaara). Vähäisiä epäkohtia ovat muun muassa puutteet elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutumattomien pintojen puhtaana- ja kunnossapidossa. Vähäiset epäkohdat on korjattava seuraavaan suunnitelmalliseen tarkastukseen mennessä. Merkittävät epäkohdat vaikuttavat epäsuorasti elintarvikkeisiin käsittelyn, valmistuksen ja varastoinnin kautta aiheuttaen mahdollisen terveysvaaran. Tällaiset epäkohdat, joita ovat esimerkiksi puutteet käsienpesupisteiden varustelussa ja välineiden riittämätön puhtaanapito, on korjattava 24 - 48 tunnin sisällä. Kriittiset epäkohdat vaikuttavat suoraan elintarvikkeisiin aiheuttaen välittömän terveysvaaran ja ne on korjattava välittömästi tai huoneisto suljetaan. Kriittisiä epäkohtia ovat esimerkiksi juoksevan kylmän ja kuuman veden puuttuminen ja elintarvikkeiden kontaminaatio. Riippuen havaittujen epäkohtien vakavuudesta ja mahdollisesta toistumisesta, toimijoita voidaan elintarvikehuoneiston sulkemisen lisäksi sakottaa, haastaa oikeuteen tai toimijoille voidaan antaa lähete lupatuomioistuimeen. (Toronto Public Health 2012.)

Tarkastuksen arvosana muodostuu havaittujen epäkohtien vakavuuden perusteella. Mikäli tarkastuksella ei havaita epäkohtia tai epäkohdat ovat vähäiset, tarkastustulos on hyväksytty (pass). Ehdollinen hyväksyntä (conditional pass) annetaan, mikäli tarkas-

tuksella on havaittu yksi tai useampi merkittävä epäkohta. Kriittisiä epäkohtia todettaessa ja mikäli epäkohtia ei voida välittömästi korjata, elintarvikehuoneistolle annetaan suljettu-ilmoitus (closed). (Toronto Public Health 2012.)

Tarkastustulos laitetaan esille elintarvikehuoneistojen sisäänkäynnin läheisyyteen näkyvälle paikalle. Ilmoitus on tarkastuksen tuloksesta riippuen vihreä (hyväksytty), keltainen (hyväksytty ehdollisesti) tai punainen (suljettu) (kuva 3). Ilmoitus sisältää myös edellisen tarkastuksen tuloksen ja ajankohdan sekä tiedon mahdollisista pakkotoimenpiteistä. (Toronto Public Health 2002, 2.)

KUVA 3. Torontossa sijaitsevien elintarvikehuoneistojen yhteyteen laitettavat ilmoitukset tarkastuksen tuloksesta (Toronto Public Health 2012)

Toimijan on lisäksi esitettävä asiakkaille kopio viimeisimmän tarkastuksen raportista pyydettyäessä (Woollard & Stefanovic 2011, 10). Tulokset ovat myös nähtävillä Dine-Safe-internetsivuilla kahden vuoden ajan (Toronto Public Health 2012).

2.1.4 New York City

New York Cityssä tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta vähintään kerran vuodessa (Bloomberg & Farley 2011, 3). Tarkastuksilla arvioidaan kuinka hyvin elintarvikehuoneistot täyttävät voimassa olevat säädökset. Tarkastuksilla tarkastetaan muun muassa elintarvikkeiden lämpötilahallintaa, käytettävien elintarvikkeiden alkuperää, työntekijöiden käsihygieniää, tuhoeläinten esiintymistä ja elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvien materiaalien soveltuvuutta. (NYC Health 2011, 17 ja 21-30.)

Jokainen tarkastuksella havaittu epäkohta pisteytetään. Pisteytys perustuu havaitun epäkohdan laatuun, epäkohdan esiintymistiheyteen ja siihen, minkälaisen riskin se aiheuttaa kuluttajille. Havaittavat epäkohdat on jaettu kriittisiin ja yleisiin. Kriittiset epäkohdat myötävaikuttavat todennäköisimmin ruokamyrkytysten syntyyn ja niistä annetaan tarkastuksella enemmän pisteistä kuin yleisistä. Eniten pisteitä saavat epäkohdat, joiden todetaan aiheuttavan välittömän terveysvaaran. (Bloomberg & Farley 2011, 3-4.) Havaitusta epäkohdista annetaan 2 - 28 pistettä. Parhaimman arvosanan A saa enintään 13 pisteellä, B-arvosanan 14 - 27 pisteellä ja C-arvosanan vähintään 28 pisteellä. (NYC Health 2011, 12-17.)

New York Cityssä tarkastuskierros sisältää ensimmäisen tarkastuksen ja tarvittaessa uusintatarkastuksen sekä määräysten mukaisuuden varmistamiseksi tehtävän tarkastuksen. Mikäli elintarvikehuoneisto ei saa ensimmäisellä tarkastuksella parasta arvosanaa, huoneistoon tehdään uusintatarkastus viikon sisällä ensimmäisestä tarkastuksesta. Elintarvikehuoneiston saadessa uusintatarkastuksen arvosanaksi C:n, seuraava määräysten mukaisuuden varmistamiseen liittyvä tarkastus tehdään noin kuukauden kuluttua. Tarkastusten tekemistä jatketaan kuukauden välein, kunnes tarkastuksella annetaan alle 28 pistettä tai elintarvikehuoneisto suljetaan. Seuraavan tarkastuskierroksen alkaminen määräytyy edellisen tarkastuskierroksen tulosten perusteella. Esimerkiksi elintarvikehuoneistojen, jotka saivat edellisellä tarkastuskierroksella 28 pistettä tai enemmän, uusi tarkastuskierros alkaa 3 - 5 kuukauden kuluttua edellisen tarkastuskierroksen loppumisesta. Vastaavasti parhaimman arvosanan saaneiden ravintoloiden uusintatarkastuskierros alkaa noin vuoden kuluttua. (NYC Health 2011, 18-19.)

Tarkastustulosten julkaisujärjestelmä on kaksiportainen. Tarkastuskierroksen ensimmäisen tarkastuksen tulokset julkaistaan, mikäli tarkastustulos on paras mahdollinen (A). Huonomman arvosanan saaneisiin elintarvikehuoneistoihin tehdään uusintatarkastus. Mikäli uusintatarkastuksesta annetaan paras arvosana, niin tulos julkaistaan. (Bloomberg & Farley 2011, 6.) Mikäli tulos on A:ta huonompi, niin toimija laittaa esille tuloksen tai ”arvosana odottaa -kortin”, joka on esillä niin kauan, kunnes toimija on tullut kuulluksi. Toimijan tulee laittaa esille tulos, johon kuulemistilaisuudessa päädytään. (NYC Health 2011, 17 ja 20.)

Tarkastuksen tulokset (kuva 4) julkaistaan elintarvikehuoneistojen yhteydessä ja New York Cityn terveysturvaston internetsivuilla (Bloomberg & Farley 2011, 6). Tarkastustuloksesta kertova ilmoitus sijoitetaan elintarvikehuoneistossa helposti havaittavaan paikkaan etuikkunaan, oveen tai seinään. Arvosana odottaa -kortti pitää laittaa esille samalla tavalla. Elintarvikealan yritystä voidaan sakottaa, mikäli arvosana- tai arvosana odottaa -korttia ei laiteta esille tai ne on sijoitettu virheellisesti. (NYC Health 2011, 19.)

KUVA 4. New York Cityssä sijaitsevien elintarvikehuoneistojen yhteyteen laitettavat ilmoitukset tarkastuksen tuloksesta (NYC Health 2013)

New York Cityssä parhaimman arvosanan saaneita elintarvikehuoneistoja tarkastetaan muita harvemmin (Bloomberg & Farley 2011, 6). Parhaimman arvosanan saaneita ravintoloita ei myöskään sakoteta (Bloomberg & Farley 2012b). Elintarvikehuoneisto voidaan lisäksi palkita ”Golden Apple” -palkinnolla erinomaisuutensa vuoksi (NSW... 2013, 18).

2.1.5 Los Angeles

Los Angelesissa tarkastukset sisältävät muun muassa työntekijöiden henkilökohtaiseen hygieniaan, käsihygieniaan, elintarvikkeiden lämpötilahallintaan, elintarvikkeiden kontaminoitumisen estämiseen, elintarvikkeiden alkuperään, talousveteen, haittaeläimiin ja tilojen kunnossa- ja puhtaanapitoon liittyviä asioita (County of Los... 2014, 2-26). Tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta (County of Los... 2011, 15).

Tarkastuksilla havaitut epäkohdat pisteytetään. Merkittävistä epäkohdista, jotka voivat aiheuttaa välittömän terveysvaaran ja jotka tulee korjata välittömästi, annetaan neljä

pistettä. Vähäisemmistä epäkohdista, jotka eivät aiheuta välitöntä terveysvaaraa, mutta vaativat korjaustoimenpiteitä, annetaan kaksi pistettä. Matalan riskiluokan epäkohdista annetaan yksi piste. Nämä epäkohdat eivät vaadi välittömiä korjaustoimenpiteitä. (County of Los... 2014, 1.) Tarkastuksen arvosana perustuu pistemäärään, joka muodostuu kun havaittujen epäkohtien pistemäärät lasketaan yhteen ja yhteenlaskettu pistemäärä vähennetään lähtöpistemäärästä 100. Elintarvikehuoneisto saa parhaimman arvosanan (A), mikäli lopullinen pistemäärä on 90 tai enemmän. B-arvosana annetaan pistemäärällä 80 - 89 ja C-arvosana pistemäärällä 70 - 79. Mikäli pistemäärä on alle 70, tarkastuksesta ei anneta arvosanaa vaan julkaistavassa raportissa kerrotaan saatu pistemäärä. Elintarvikehuoneistot, jotka saavat 12 kuukauden tarkastusjakson aikana kahdesti alle 70 pistettä, suljetaan ja asetetaan syytteeseen. Myös merkittävä epäkohta voi johtaa huoneiston sulkemiseen tarkastuksen kokonaispistemäärästä riippumatta. (County of Los... 2015a.)

Tarkastustuloksesta kertova arvosanakortti pitää laittaa selvästi asiakkaiden näkyville ja sen tulee olla esillä seuraavaan tarkastukseen asti (kuva 5). Esille laitetaan tarvittaessa ilmoitus huoneiston sulkemisesta. Lisäksi yrityksen tulee pyydettäessä esittää kopio viimeisimmän tarkastuksen raportista. (County of Los... 2015a.)

KUVA 5. Los Angelesissa sijaitsevien elintarvikehuoneistojen yhteyteen laitettavat ilmoitukset tarkastuksen tuloksesta (County of Los... 2014)

Los Angelesissa elintarvikealan toimijoilla on mahdollisuus pyytää maksullista lisätarkastusta kerran kahdentoista kuukauden tarkastusjakson aikana. Uusintatarkastuspyyntö tulee tehdä kolmen työpäivän kuluessa tarkastuksesta ja uusintatarkastus tehdään kymmenen päivän kuluessa tarkastusmaksun suorittamisesta. Uusintatarkastuksesta 30 - 60 päivän kuluttua tehdään ennalta ilmoittamaton seurantatarkastus. (County of Los... 2011, 3-4.)

Elintarvikehuoneistojen, jotka saavat kolme peräkkäistä A-arvosanaa eikä tarkastuksilla havaita erikseen määriteltyjä rikkomuksia, on mahdollista saada todistus erinomaisuudesta (Certificate of Excellence, kuva 6) (County of Los... 2015b).

KUVA 6. Todistus ”Certificate of Excellence” (County of Los... 2015b)

2.1.6 San Diego

San Diegossa tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta ja niillä tarkastetaan Kalifornian osavaltion ja paikallisen lainsäädännön noudattamista (County of San Diego 2015b). Tarkastuksilla keskitytään tekijöihin, jotka vaikuttavat elintarvikeeturvallisuuteen ja voivat aiheuttaa ruokamyrkytystapauksia (County of San Diego 2011, 1). Havaitut epäkohdat on jaettu merkittäviin ja vähäisiin. Merkittäviä epäkohtia ovat muun muassa riskituotteiden virheelliset lämpötilat, riittämättömät jäähdytysmenetelmät ja riittämätön elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvien pintojen puhdistus. (Woolard & Stefanovic 2011, 5.)

Tarkastusten arvosana lasketaan San Diegossa samalla tavalla kuin Los Angelesissa. Arvosana-asteikot ovat kuitenkin erilaiset. Paras arvosana A (90 - 100) annetaan, kun noudatetaan lakia. Arvosanaksi annetaan B (80 - 89), mikäli elintarvikkeiden käsitelyssä tai huoneiston rakenteissa on parannettavaa. C-arvosana (79 tai vähemmän) tarkoittaa, että tarkastus ei mennyt läpi. (County of San Diego 2011, 2.) Jos arvosana ei ole paras mahdollinen, huoneistoon tehdään uusintatarkastus 30 päivän kuluessa.

Tarkastuksella havaitut merkittävät epäkohdat on korjattava tai niiden tilalle on löydetävä vaihtoehtoinen toimintatapa heti tarkastuksen aikana. Muuten huoneisto voidaan sulkea kokonaan tai rajoitetuilta osin. Merkittäviä epäkohtia todettaessa uusintatarkastus tehdään seitsemän päivän kuluessa. (Woollard & Stefanovic 2011, 5-6.)

KUVA 7. San Diegossa käytössä olevat arvosanakyyltit ja suljettu-kyltti (County of San Diego 2011, 1-2)

Arvosanakortin tai suljettu-merkin (kuva 7) on oltava esillä elintarvikehuoneiston etuikkunassa yrityksen auki ollessa. Lisäksi viimeisimmästä tarkastuksesta laaditun tarkastusraportin tulee olla esitettävissä pyynnöstä. (County of San Diego 2011, 2.) Tarkastusraportti on saatavilla myös viranomaisilta ja tulokset julkaistaan viranomaisen ylläpitämällä internet-sivuilla (Woollard & Stefanovic 2011, 7).

2.1.7 Singapore

Singaporessa elintarvikehuoneistot arvioidaan muun muassa puhtaanapitoon, elintarvikehygieniaan ja henkilökunnan hygieniaan liittyvien standardien mukaisesti. Tarkastuksella tehtyjen havaintojen perusteella elintarvikehuoneistoille annetaan prosenttiarvo: erinomainen (A, 85 % tai enemmän), hyvä (B, 70 - 84 %), keskimääräinen (C, 50 - 69 %) ja alle keskimääräinen (D, 40 - 49 %). Tarkastustulokset julkaistaan elintarvikehuoneiston yhteydessä. Erinomaisesta arvosanasta saa punaisen tarran, jossa on A-kirjain. Hyvästä arvosanasta annetaan vihreä tarra B-kirjaimella. Mikäli tulos on keskimääräinen, ruskeassa tarrassa on C-kirjain. Tuloksen ollessa keskimääräistä huonompi, harmaassa tarrassa on D-kirjain. Erinomaisesta arvosanasta myönnetään todistus ”Excellence in Cleanliness and Food Hygiene”. (Woollard & Stefanovic 2011, 20-21.)

Arvosanjärjestelmän ohessa Singaporessa on ”Point demerit -järjestelmä”. Havaituista epäkohdista annetaan pisteitä epäkohtien vakavuuden mukaan. Mikäli virhepisteitä kertyy vuoden ajanjaksolla enintään 12, yritykselle annetaan kirjallinen varoitus. Jos pisteitä annetaan yli 12, elintarvikehuoneiston lupa perutaan kahdeksi viikoksi. Jos sama toistuu heti perään, lupa perutaan neljäksi viikoksi. Määräaikaisten lupaperuutusten yhteydessä henkilökunta joutuu osallistumaan elintarvikehygieniakurssille, joka täytyy läpäistä. Yrityksen lupa voidaan perua kokonaan, mikäli 12 pisteen ylityksiä on useamman kerran. Havaituista epäkohdista sakotetaan toimijaa. (National Environment Agency 2015, 2-6.)

2.2 Valvontatietojen julkaisemisen vaikutukset

2.2.1 Tarkastustulosten kehitys

Parhaimpien arvosanojen (A) määrä kasvoi New York Cityssä puolentoista vuoden kuluessa valvontatietojen julkisuuden alkamisesta (taulukko 1). Ensimmäisellä tarkastuskierroksella B-arvosanan saaneista ravintoloista noin 40 % ja C-arvosanan saaneista yli 70 % paransi arvosanaansa uusintatarkastuksella. Puolentoista vuoden aikana ensimmäisellä ja toisella tarkastuskierroksella julkaistujen A-arvosanojen kokonaismäärä nousi 65 %:sta 72 %:iin (Bloomberg & Farley 2012a, 4).

TAULUKKO 1. Tarkastustulosten kehittyminen New York Cityssä (Farley 2011a; Farley 2011b; Bloomberg & Farley 2012a, 4)

	Ensimmäisen tarkastuskierroksen tulos (%)			Uusintatarkastuksen tulos (B-arvosanan jälkeen, %)		Uusintatarkastuksen tulos (C-arvosanan jälkeen, %)	
	½ vuotta	1 vuosi	1,5 vuotta	½ vuotta	1 vuosi	½ vuotta	1 vuosi
A	27	39	41	44	38	28	27
B	41	34	¹⁾	42	47	48	45
C	32	27	¹⁾	15	15	24	28

1) Tietoa ei saatavilla

Los Angelesissa valvontatietojen julkaisemisen on todettu parantaneen tarkastustuloksia kymmenen vuoden ajanjaksolla (taulukko 2). Parhaimpien arvosanojen (A) määrä on noussut ja muiden arvosanojen määrä laskenut. Samanaikaisesti tarkastuksilla annettavien pisteiden keskiarvo nousi kymmenessä vuodessa ravintoloissa yli kymmenen ja vähittäiskaupoissa kolme prosenttia (Fielding & Freedman 2014, 4). A-arvosanan

rajapistemäärässä (90 pistettä) on havaittu selkeä nousu. On pidetty mahdollisena, että arvosanan näyttäessä jäävän pisteen tai kaksi rajapistemäärästä tarkastajat eivät huomioi rikkeitä, jotta rajapistemäärä tavoitetaan. Sama asia on havaittu myös B arvosanan pisteraajalla. (Jin & Leslie 2014b, 433- 434.)

TAULUKKO 2. Tarkastustulosten kehittyminen Los Angelesissa (RAV = ravintolat ym., MYY = vähittäismyymälät ym.) (Fielding & Freedman 2014, 5-6)

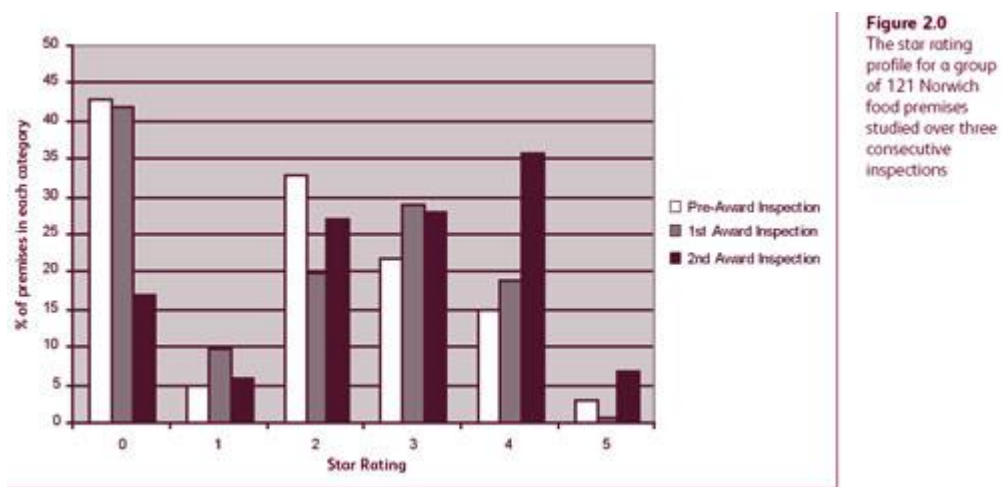
	A (%) (90 - 100 pistettä)		B (%) (80 - 89 pistettä)		C (%) (70 - 79 pistettä)		Ei arvosanaa (alle 70 pistettä)	
	RAV	MYY	RAV	MYY	RAV	MYY	RAV	MYY
1997 - 98 (6kk)	39,9	63,0	30,9	24,1	17,6	8,3	11,7	4,7
1998 - 1999	71,4	80,1	23,0	16,0	4,7	3,1	0,9	0,8
1999 - 2000	76,1	80,2	20,2	16,7	3,2	2,7	0,5	0,4
2000 - 2001	78,3	84,2	19,0	13,7	2,4	1,9	0,3	0,2
2001 - 2002	81,9	86,7	16,0	11,7	1,9	1,3	0,2	0,2
2002 - 2003	75,9	83,5	21,0	14,3	2,8	1,9	0,4	0,3
2003 - 2004	78,1	84,9	19,0	13,2	2,6	1,7	0,3	0,2
2004 - 2005	81,4	87,5	16,5	11,2	1,9	1,2	0,2	0,1
2005 - 2006	83,1	87,9	15,2	10,9	1,6	1,1	0,1	0,0
2006 - 2007	82,5	88,3	15,5	10,4	1,8	1,2	0,2	0,1

Tarkastustulosten on todettu parantuneen myös Torontossa tarkastustulosten julkaisemisen alkamisen jälkeen (taulukko 3). Tarkastusten hyväksytysti läpäisseiden määrä on kasvanut ehdollisesti hyväksytyjen ja suljettujen paikkojen määrän vähentyessä. Uusintatarkastusten jälkeen yli 90 % elintarvikehuoneistoista on todettu olevan määräysten mukaisia. (Thompson ym. 2014, 144-145.)

TAULUKKO 3. Tarkastustulosten kehittyminen Torontossa (Thompson ym. 2014, 144)

	Hyväksytty (%)	Ehdollinen hyväksyntä (%)	Suljettu (%)
Vuosi 2001	78,2	21,4	0,4
Vuosi 2002	86,0	13,9	0,1
Vuosi 2003	88,4	11,5	0,1

Englannin Norwichissa on tutkittu valvontatietojen julkaisemisen vaikutuksia vertaamalla kolmen peräkkäisen tarkastustuloksen kehitystä. Ensimmäinen tarkastus tehtiin ennen valvontatietojen julkaisuutta ja kaksi seuraavaa valvontatietojen julkaisemisen alkamisen jälkeen. Huonoimpien (0 tähteä) ja kolmanneksi huonoimpien (2 tähteä) tarkastustulosten määrä laski ensimmäisestä kolmanteen tarkastukseen muiden tulosten määrän kasvaessa (kuva 8). Ensimmäisen ja toisen tarkastuskierroksen tulosten välillä ei havaittu merkittävää eroa. Merkittävä ero havaittiin kuitenkin verrattaessa toisen ja kolmannen tarkastuskierroksen tuloksia toisiinsa. Tulosten julkaisemisen on todettu näin ollen parantaneen elintarviketurvallisuutta koskevan lainsäädännön noudattamista. (Stanton ym. 2014.)

KUVA 8. Tarkastustulosten kehittyminen Englannin Norwichissa (Stanton ym. 2014)

Singaporessa tarkastustulokset ovat parantuneet vuodesta 2007 vuoteen 2013 (taulukko 4). Parhaimpien (A) arvosanojen määrä on noussut ja muiden laskenut. Huonoimpia arvosanoja (D) ei ole annettu lainkaan viimeisinä vuosina.

TAULUKKO 4. Tarkastustulosten kehittyminen Singaporessa (Ministry of the Environment & Water Resources 2014)

	A (%)	B (%)	C (%)	D (%)
Vuosi 2007	47	46	7	0,07
Vuosi 2008	50	44	6	0,14
Vuosi 2009	52	44	4	0,01
Vuosi 2010	58	37	4	0
Vuosi 2011	65	32	3	0
Vuosi 2012	69	29	2	0
Vuosi 2013	72	26	2	0

Tanskassa 70 % elintarvikehuoneistoista sai parhaimman arvosanan vuonna 2002 (Ministeriet for Fødevarer... 2011c). Vuodesta 2008 vuoden 2014 syyskuuhun kahden parhaimman arvosanan määrä on hieman noussut ja kahden huonoimman määrä laskenut (taulukko 5). Eliittiluokan saaneiden elintarvikehuoneistojen määrä on kasvanut 40,2 %:sta 57,2 %:iin vuodesta 2008 vuoteen 2013 (Ministeriet for Fødevarer... 2015a).

TAULUKKO 5. Tarkastustulosten kehittyminen Tanskassa (Ministeriet for Fødevarer... 2015b)

	2008 (%)	2009 (%)	2010 (%)	2011 (%)	2012 (%)	2013 (%)	2014 (%) ¹⁾
😊	82,3	86,2	86,5	84,9	84,3	84,3	83,5
😐	12,9	11,0	11,1	12,4	13,3	13,6	14,4
😞	1,2	0,9	0,6	0,7	0,5	0,6	0,5
😡	3,6	1,9	1,8	2,0	1,8	1,6	1,6

1) Tilanne syyskuun 2014 lopussa.

2.2.2 Muutokset ruokamyrkytysten määrässä

Los Angelesissa sairaalahoitoa vaativien ruokamyrkytystapausten määrän on todettu vähentyneen valvontatietojen julkaisemisen aikana. Hoitoa vaatineiden ruokamyrkytystapausten määrä oli vuosina 1994 - 1997 noin 20 % korkeampi kuin muualla osavaltiossa. Valvontatietojen julkaisemisen alkamisvuonna sairaalahoitoa vaatineiden ruokamyrkytystapausten määrä laski muun osavaltion tasolle. Tavoitettu taso pysyi vuosina 1999 ja 2000. Valvontatietojen julkaiseminen on pystytty yhdistämään 13 %:n laskuun

sairaalahoidoa vaativissa ruokamyrkytystapauksissa. Sairastumistapausten vähenemisen taustalla on mahdollisesti myös muita syitä kuin valvontatietojen julkaiseminen. Muun muassa Los Angelesissa esitetty televisio-ohjelma, jossa epähygieenisiä ravintoloita kuvattiin piilokameralla, on voinut johtaa ravintoloiden olosuhteiden ja käytäntöjen parantamiseen. Tilanteeseen ovat voineet vaikuttaa myös ravintoloiden tarkastustiheyksissä tapahtuneet muutokset, tarkastajille annettu koulutus sekä yrittäjille ja elintarviketöntekijöille annetun koulutuksen lisääminen. (Simon ym. 2014, 34-35.)

Vuoden kuluttua valvontatietojen julkaisemisen alkamisesta New York Cityssä todettujen salmonellatapausten määrä laski 14 % edellisestä vuodesta. Saavutettu taso oli alin kahteenkymmeneen vuoteen. Samanaikaisesti muualla osavaltiossa ei havaittu vastaavaa kehitystä. Ensimmäisten kokemusten perusteella valvontatietojen julkaisemisen yhdistettynä elintarvikehygieenisesti riskialteimpien ravintoloiden säännöllisempiin tarkastuksiin on voitu katsoa vähentävän ruokaperäisten sairastapausten määrää. (Bloomberg & Farley 2012a, 5.) Torontossa yksittäisten ruokaperäisten sairastapausten määrä oli vuosina 2003 - 2007 noin 30 % matalampi kuin vuosina 1998 - 2002. Tässäkin tapauksessa on pidetty mahdollisena, että vähenemiseen on syynä valvontatietojen julkaisujärjestelmän käyttöönotto, jonka seurauksena elintarviketurvallisuusmääräysten noudattaminen lisääntyi huomattavasti. (Toronto Public Health 2013, 7.)

2.2.3 Muutokset tarkastuksilla havaittujen epäkohtien määrässä ja laadussa

Torontossa valvontatietojen julkaisuuden alkamisen jälkeen vähäisten epäkohtien määrän todettiin kasvaneen noin kuusi prosenttia vuodesta 2001 vuoteen 2003 (taulukko 6). Samanaikaisesti merkittävien ja kriittisten epäkohtien määrä laski.

TAULUKKO 6. Vähäisten, merkittävien ja kriittisten epäkohtien kehittyminen Torontossa (Thompson ym. 2014, 145)

	Vähäinen (%)	Merkittävä (%)	Kriittinen (%)
Vuosi 2001	42,2	48,5	9,3
Vuosi 2002	46,5	45,0	8,5
Vuosi 2003	48,1	45,5	6,4

New York Cityn ravintoloissa havaituissa epäkohdissa on tapahtunut muutoksia julkisuuden myötä. Parannusta on havaittu muun muassa kuumana ja kylmänä säilytettävien elintarvikkeiden säilytyslämpötiloissa sekä käsienpesuolosuhteissa. Lisäksi ravintoissa työskentelee yhä useammin elintarviketurvallisuuskoulutuksen käyneitä esimiehiä. Ravintoloissa tehdyt havainnot hiiristä ovat myös vähentyneet. Joidenkin epäkohtien on kuitenkin havaittu lisääntyneen. Muun muassa pintojen, joilla elintarvikkeita käsitellään, on havaittu olevan likaisempia aiempaa useammin. (Bloomberg & Farley 2012a, 3.)

2.2.4 Julkaisemisen vaikutukset kuluttajakäyttäytymiseen ja kuluttajien tietoisuus valvontatietojen julkaisemisesta

Valvontatietojen julkaisemisjärjestelmät ovat kuluttajille tuttuja ja julkaisemiseen suhtaudutaan myönteisesti (taulukko 7). Julkaistujen tulosten on havaittu vaikuttavan myös kuluttajakäyttäytymiseen. Esimerkiksi 88 % Los Angelesissa ulkona syömässä käyvistä kertoi syövänsä aina tai lähes aina parhaimman arvosanan (A) saaneissa paikoissa. 25 % vastaajista söisi B-arvosanan ja 3 % C-arvosanan saaneissa paikoissa. (Fielding & Freedman 2014, 6.) Myös Torontossa suurin osa vastaajista, jotka olivat huomanneet tarkastustuloksen elintarvikehuoneiston yhteydessä, kertoi asioivansa parhaimman arvosanan saaneissa ravintoloissa. Vähiten asioitiin ravintoloissa, jotka oli avattu uudelleen huonon arvosanan saamisen jälkeen. (Toronto Public Health 2002, 5.)

TAULUKKO 7. Kuluttajien tietoisuus ja näkemykset valvontatietojen julkisuudesta (Toronto Public Health 2002, 5; Ministeriet for Fødevarer... 2008; Farley 2011b, 1; Ministeriet for Fødevarer... 2011a; Bloomberg & Farley 2012a, 2; Fielding & Freedman 2014, 6-7)

	Los Angeles	Toronto	New York	Tanska
Julkiseminen on hyvä asia	91 %	1)	1)	88 > 97 %
Hyväksyy julkaisemisen	1)	1)	90 %	1)
Tunsi/tiesi järjestelmän	84 %	1)	1)	76 > 100 %
Ruokailu turvallisempaa	89 %	84 %	76 % ²⁾	1)
Nähty tulokset huoneistoissa	77 %	1)	70 > 81 %	1)
Tuloksella vaikutusta asiointipaikan valintaan	65 %	1)	88 % ³⁾	79 > 67 % ⁴⁾

- 1) Tietoa ei ollut saatavilla
- 2) Kun kyse parhaimmasta arvosanasta
- 3) Niistä, jotka ovat huomanneet tulokset elintarvikehuoneistoissa
- 4) Mikäli tulos on huono

Kuluttajakäyttäytymisellä on todettu olevan Los Angelesissa vaikutusta myös ravintoloiden tuloihin. Tutkimuksen mukaan valvontatietojen julkaisemisen myötä parhaimman arvosanan saaneiden ravintoloiden tulot nousivat 5,7 % verrattuna tuloihin ennen valvontatietojen julkisuutta. Vastaava luku toiseksi parhaan arvosanan (B) saaneilla ravintoloilla oli 0,7 % ja huonoimman arvosanan (C) saaneilla -1 %. (Jin & Leslie 2014b, 429.) Tuloksen on katsottu osoittavan, että kuluttajat ottavat herkemmin huomioon ravintoloiden hygienia-asioita valitessaan ravintoloita, joissa asioivat. Tuloksista ei kuitenkaan voi päätellä sitä, kuinka paljon ravintoloiden tuotot ovat nousseet, koska ei ole tietoa siitä, paljonko arvosanojen ylläpitäminen maksaa ja minkälaisia hygieniauudistuksia ravintoloissa on tehty. (Jin & Leslie 2005.) Torontossa vuonna 2002 tehtyyn kyselytutkimukseen osallistuneista elintarvikealan toimijoista 68 % oli sitä mieltä, että tulosten julkaisemisella ei ole vaikutusta liiketoimintaan, kun taas 26 % kertoi positiivisista vaikutuksista (Toronto Public Health 2002, 15).

2.2.5 Yritysten edustajien näkemyksiä tarkastustulosten julkisuudesta ja yritysten valmistautuminen julkisuuteen

Tanskassa yritysten näkemykset julkaisujärjestelmästä ja saamistaan arvosanoista ovat parantuneet (taulukko 8). Myös huonomman arvosanan saaneilla yrityksillä on ollut

laaja ymmärrys saamansa arvosanan reilueudesta (Ministeriet for Fødevarer... 2011a). Torontossa elintarvikealan toimijoille tehdyssä kyselytutkimuksessa 82 % toimijoista oli sitä mieltä, että tarkastukset olivat reiluja ja puolueettomia. Toimijat, jotka olivat saaneet tarkastustuloksena ehdollisen hyväksynnän, eivät kuitenkaan olleet yhtä usein samaa mieltä. (Toronto Public Health 2002, 15.)

TAULUKKO 8. Tanskan yritysten edustajien näkemyksiä valvontatietojen julkaisemisesta ja keskusteluista henkilökunnan kanssa (Ministeriet for Fødevarer... 2008; Ministeriet for Fødevarer... 2011a)

	2003	2004	2007
Järjestelmä on hyvä tai erittäin hyvä asia	77 %	83 %	88 %
Arvosana reilu	83 %	84 %	86 %
Huonon arvosanan välttämiseksi keskusteltu henkilökunnan kanssa	59 %	53 %	80 %

Tanskassa yritysten sisällä on käyty keskusteluja huonojen arvosanojen välttämiseksi ja keskustelujen määrä on kasvanut (taulukko 8). Useat ovat parantaneet myös hygieniakäytäntöjään. Monet tekevät myös omia arviointeja parhaimman arvosanan saamisen varmistamiseksi. (Ministeriet for Fødevarer... 2011a.)

Torontossa vuonna 2002 elintarvikealan toimijoille tehdyssä kyselyssä 77 % vastaajista kertoi tehneensä pieniä muutoksia elintarvikkeiden käsittelyssä. Toimijat, jotka olivat saaneet tarkastuksella ehdollisen hyväksynnän, kertoivat suuremmista muutoksista kuin ne, joiden tarkastustulos oli hyväksytty. Tuloksen ”ehdollinen hyväksyntä” katsotaan olevan vaikuttava työkalu ruoankäsittelykäytäntöjen parantamisessa. (Toronto Public Health 2002, 15.)

3 ELINTARVIKEVALVONTATIETOJEN JULKAISEMINEN SUOMESSA

Elintarvikelaki (23/2006, 21 § ja 33 §) velvoittaa kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset julkaisemaan suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset ja elintarvikealan toimijat julkaisemaan valvontaviranomaisen antaman elintarvikehuoneiston tarkastuksesta ker-

tovan asiakirjan Eviran määräämällä tavalla. Eviran määräyksessä määritellään tarkemmin muun muassa valvontatietojen julkistamisvelvollisuudesta ja -tavoista, tarkastettavista asiakokonaisuuksista ja arvioinnin tekemisestä arviointiohjeiden mukaisesti (Evira 2013a, 2-3). Julkistamisen taustalla on EU:n valvonta-asetuksen velvoite viranomaistoiminnan suureen avoimuuteen, jonka vuoksi viranomaisen on saatettava hallussaan olevat tiedot yleisön saataville (HE 293/2010, 8). Lain viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999, 1 §, 9 § ja 20 §) mukaan viranomaisten asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia, jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja viranomaisten on toiminnassaan edistettävä toimintansa avoimuutta. Laissa ei kuitenkaan velvoiteta viranomaisia aktiivisesti julkaisemaan tietojaan (HE 293/2010, 8).

Evira päätyi toteuttamaan valvontatietojen julkisuuden Oiva-julkaisujärjestelmän kautta. Kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset arvioivat tarkastuksella tekemänsä havainnot Eviran laatimiin Oiva-arviointiohjeisiin perustuen. Tarkastuksista laadittavat raportit julkaistaan Oivahymy.fi-sivustolla, elintarvikehuoneistojen kotisivuilla internetissä ja elintarvikehuoneistoissa. (Evira 2013a, 2-3.)

3.1 Julkisuuden piiriin kuuluvat elintarvikehuoneistot ja tarkastukset

Elintarvikevalvontatietojen julkisuus alkoi toukokuussa 2013 (Evira 2013a, 3). Tällöin julkistamisvelvollisuus alkoi koskea osaa elintarvikelain (23/2006) 13 §:n mukaisen ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvista elintarvikehuoneistoista. Edellä mainittuja huoneistoja ovat elintarvikemyymälät, kuten ruokakaupat ja kioskit, ja tarjoilupaikat, kuten ravintolat, kahvilat, grillit, pikaruokapaikat, pubit, lounasravintolat ja suurkeittiöt (Evira 2014h). Vuonna 2015 Oiva-järjestelmä laajenee koskemaan kaikkia elintarvikealan yrityksiä mukaan lukien elintarvikealan laitokset (Evira 2014c).

Julkistamisvelvollisuus koskee valvontayksiköiden valvontasuunnitelmien mukaisista tarkastuksista ja mahdollisista uusintatarkastuksista 1.5.2013 jälkeen laadittuja Oiva-raportteja. Eviran määräyksen mukaan Oiva-raportti laaditaan myös ensimmäisestä tarkastuksesta, joka tehdään elintarvikehuoneistoilmoituksen jälkeen. (Evira 2013a, 1-3.) Tämä ilmoitus tehdään, mikäli uusi elintarvikehuoneisto on aloittamassa toimintaansa, olemassa olevan elintarvikehuoneiston toimintaa muutetaan oleellisesti tai elintarvike-

huoneiston toimija vaihtuu (Elintarvikelaki 23/2006, 13 § 1 ja 4 mom.). Elintarvikehuoneistojen, joihin Oiva laajenee vuoden 2015 aikana, valvontatulokset julkaistaan viimeistään vuoden 2016 alussa (Evira 2014c).

3.2 Julkaisemiselle asetetut tavoitteet ja arvioidut vaikutukset

Hallituksen esityksessä valvontatietojen julkaisemisen keskeisimmäksi tavoitteeksi on asetettu valvontaviranomaisen velvollisuus tiedottaa toiminnastaan julkisesti ja lisätä tällä tavoin valvonnan läpinäkyvyyttä. Kuluttajat voivat päättää julkaistujen valvontatulosten perusteella missä elintarvikehuoneistoissa asioivat. Valvontatulosten näkyvyyden arvioidaankin motivoivan elintarvikealan toimijoita elintarvikelainsäädännön parempaan noudattamiseen, koska yrityksen maine kärsisi huonojen tulosten vuoksi. Valvonnan vaikuttavuuden on myös katsottu paranevan valvontatulosten julkaisemisen myötä. (HE 293/2010, 18.)

Tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen

Julkistamisjärjestelmän on katsottu yhtenäistävän tarkastuskäytäntöjä koko maassa. Yhtenäistymistä perustellaan sillä, että kaikki Suomen elintarvikevalvojat tekevät ja arvioivat tarkastukset samojen Oiva-arviointiohjeiden perusteella. (Evira 2014h.) Evira on määritellyt yhdeksi vuosien 2015 ja 2016 elintarviketurvallisuuden toimenpiteeksi elintarvikevalvonnan yhtenäistämisen elintarvikkeiden myynti- ja tarjoilupaikoissa.

Tarkastusten riskiperusteisuuden korostaminen

Tarkastusten riskiperusteisuuden on katsottu korostuvan yhtenäisten Oiva-arviointiohjeiden kautta (Evira 2014h). Ohjeessa jokaisella tarkastuskerralla tarkastettaviksi määritellyt asiat ovat korkeamman elintarviketurvallisuusriskin kohtia (Evira 2014g). Tiu- kemmin arvioitavia asioita ovat lisäksi muun muassa helposti pilaantuvat ja pakkaamattomat elintarvikkeet, elintarvikkeiden käsittelytilat sekä toimijan itse valmistamat, valmistuttamat ja/tai maahantuomat tuotteet. Tarkastuksia on ohjattu riskiperusteisuuden suuntaan myös siten, että uusintatarkastukset tehdään sellaisiin elintarvikehuoneistoihin, joiden tarkastustulos on ollut korjattavaa tai huono. (Häggman 2013, 8-9.)

Uusintatarkastukset ja pakkokeinot

Uusintatarkastusten määrän on arvoitu lisääntyvän julkistamisjärjestelmän myötä (Evira 2014f, 29). Epäkohtien korjaamisen varmistamisella vahvistetaan myös kuluttajille elintarvikkeiden turvallisuus. Tämän on katsottu lisäävän valvonnan vaikuttavuutta. (Häggman 2013, 8-9.) Evira on asettanut lähivuosien tavoitteeksi, että kaikki korjattavaa- tai huono-tarkastustuloksen saaneet elintarvikehuoneistot saavat uusintatarkastuksella oivallinen- tai hyvä-tuloksen (Evira 2014a, 32-33).

Julkisuuden avulla on arvioitu voitavan välttää raskaiden pakkokeinojen käyttöä (HE 293/2010, 18). Pakkokeinojen käytön on lisäksi arvioitu yhtenäistyvän (Evira 2014f, 29).

Muut vaikutukset

Julkisuuden on katsottu parantavan elintarvikevalvonnan tunnettavuutta ja antavan yrityksille mahdollisuuden kertoa kuluttajille omasta toiminnastaan (Evira 2014h). Lisäksi tarkastusten on arvioitu nopeutuvan. Nopeutumista on perusteltu sillä, että tarkastuksilla keskitytään toiminnan tarkastamiseen sen sijaan, että aikaa pääsääntöisesti käytettäisiin laajojen omavalvontasuunnitelmien läpikäyntiin. (Häggman 2013, 9.)

3.3 Tarkastukset ja Oiva-arvioinnin tekeminen

Liitteessä 1 on esitetty Oiva-tarkastusprosessin eri vaiheet ja eri vaiheisiin liittyvä aikatauluohjeistus. Tarkastustuloksesta riippuen prosessit ovat erilaiset.

3.3.1 Tarkastuksen sisältö

Pääasiallisesti ennalta ilmoittamattomilla tarkastuksilla arvioidaan yritysten elintarviketurvallisuutta (Evira 2014g). Tarkastukset perustuvat elintarvikelainsäädännön, kuten maa- ja metsätalousministeriön asetuksen ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta (1367/2011), noudattamisen arviointiin. Lainsäädännön vaatimukset eivät ole muuttuneet valvontatietojen julkisuuden myötä (Häggman 2013, 7). Tarkastusten sisältö ei ole myöskään muuttunut aikaisempaan nähden (Evira 2014g).

Ilmoitettavien elintarvikehuoneistojen Oiva-arviointiohjeissa kerrotaan tarkemmin mitä asioita tarkastuksilla tarkastetaan ja arvioidaan, tarkastuksilla huomioitavat asiat ja arviointiohjeet tehdyille havainnoille (Evira 2015a). Jokaisen ohjeen loppuun on listattu aihetta koskeva keskeinen lainsäädäntö ja Eviran ohjeet, joissa kerrotaan lainsäädännön tulkinnosta ja mahdollisista laintulkinnassa käytettävistä joustoista (Häggman 2013, 7).

Tarkastettavaksi ja arvioitavaksi määritellyt asiat on jaettu 16 asiakokonaisuuteen, jotka jakautuvat edelleen 64 alakohtaan. Arviointiohjeessa on määritelty joka tarkastuksella ja vähintään kerran kolmessa vuodessa tarkastettavat asiat. Jokaisella kerralla tarkastettavaksi on määritelty 13 alakohtaa, jotka sijoittuvat kuuden asiakokonaisuuden alle. (Evira 2015a.) Asiakokonaisuudet tarkastetaan soveltuvin osin (Evira 2013a, 2), sillä elintarvikehuoneistoissa ei välttämättä ole kaikkia ohjeissa mainittuja toimintoja.

Jokaisella kerralla tarkastetaan ja arvioidaan tilojen, työvälineiden ja laitteiden sekä siivousvälineiden ja siivousvälineiden puhtaus sekä henkilökunnan koulutukseen ja toimintaan liittyen henkilökunnan työtapojen hygieenisuus, käsihygieniat ja työvaatteiden asianmukaisuus. Lisäksi arvioidaan elintarvikkeiden kylmä- ja kuumasäilytykseen liittyviä asioita, ruokien jäädytyksen asianmukaisuutta, tuotteiden säilyvyyden ja myyntiajan hallintaa myynnissä ja tarjoilussa sekä allergioita ja intoleransseja aiheuttavien aineiden osalta erillään pitoa ja ristikontaminaatiota. Oiva-raportin esilläpito on myös joka kerran tarkastettava ja arvioitava asia. Edellä mainittujen asioiden lisäksi tarkastetaan omavalvontasuunnitelma sekä tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito, mikäli kyse on elintarvikehuoneistoilmoituksen jälkeen tehtävästä ensimmäisestä tarkastuksesta. Muuten omavalvontaan ja kunnossapitoon liittyvät asiat tarkastetaan ja arvioidaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. (Evira 2015a.)

Vähintään joka kolmas vuosi tarkastettaviksi ja arvioitaviksi määritellyt asiat liittyvät elintarvikkeiden koostumukseen ja elintarvikkeita koskeviin erityisvaatimuksiin, kuten ravintolisiin ja nimisuojujattuihin tuotteisiin, elintarvikkeista annettaviin tietoihin, kuten pakkausmerkintöihin, pakkaus- ja elintarvikekontaktimateriaaleihin, elintarviketoimintoihin, elintarvikkeiden jäljitettävyyteen ja takaisinvetoihin sekä elintarvikkeiden tutkimuksiin. Puhtaanapito-osioon sisällytetyistä asioista kerran kolmessa vuodessa tarkastetaan muun muassa jätehuolto sekä haitta- ja muihin eläimiin liittyvät asiat. Henkilökunnan toimintaan ja koulutukseen liittyen tarkastetaan muun muassa henkilökunnan

terveydentilan seuranta ja hygieniaosaamisen todentaminen. Elintarvikkeiden säilytystä koskevista asioista tarkastetaan yleiset elintarvikkeiden säilytykseen ja pakastamiseen liittyvät asiat sekä ruoanvalmistuksen lämpötilahallinta. Myyntiin ja tarjoiluun liittyen tarkastetaan tuoteryhmien erillään pito ja hygienia. Tuotantohygienia-osio on määritelty tarkastettavaksi myös vähintään kerran kolmessa vuodessa. (Evira 2015a.) Vähintään kerran kolmessa vuodessa tarkastettavaksi määritellyt asiat pitää kuitenkin tarkastaa ja arvioida, jos niissä havaitaan epäkohtia tarkastuksen aikana (Evira 2014g).

3.3.2 Arvioinnin suorittaminen

Tarkastetut osiot arvioidaan arviointiasteikolla oivallinen, hyvä, korjattavaa ja huono. Kuvassa 9 on esitetty tarkemmin asteikon määritelmät. Arvioinnissa käytetään Eviran laatimia Oiva-arviointiohjeita (Häggman 2013, 7).

KUVA 9. Oiva-arviointiasteikko (Evira 2014b)

Tarkastuksen tulos määräytyy huonoimman arvion saaneen asiakokonaisuuden perusteella (Evira 2013a, 1). Esimerkiksi jos useampi asiakokonaisuus saa oivallinen-arvion ja yksi korjattavaa-arvion, tarkastuksen tulos on korjattavaa. Arviointikäytännön perusteena on, että elintarviketurvallisuus voi heikentyä tai vaarantua jo yhdestäkin epäkohdasta. (Evira 2014b.) Tarkastuksen tulos laskee kuitenkin vain harvoin yhden tarkastuksella havaitun epäkohdan perusteella (Välikylä 2014, 37). Mikäli tarkastustulos on oivallinen tai hyvä, niin elintarviketurvallisuus on yrityksessä hyvällä tasolla (Evira 2014h).

3.3.3 Raportin sisältö ja julkaiseminen

Kunnallinen elintarvikevalvontaviranomainen laatii suorittamastaan tarkastuksesta raportin kuuden työpäivän kuluessa tarkastuksen tekemisestä. Raportti jakautuu kahteen osioon: julkaistavaan Oiva-raporttiin ja ei-julkiseen tarkastuskertomukseen. Julkaistava Oiva-raportti (kuva 10) sisältää elintarvikehuoneiston tiedot, tarkastettujen asiakokonaisuuksien arviot, tarkastuksen tuloksen ja kahden aiemman tarkastuksen tulokset sekä arvosanoihin liittyvät sanalliset huomiot. Sanalliset huomiot kirjataan, mikäli arvio ei ole oivallinen. (Evira 2013a, 1-3.) Ei-julkiseen tarkastuskertomukseen kirjataan yksityiskohtaisempia tietoja tarkastuksella tehdyistä havainnoista, viranomaisen ehdottamat korjaustoimenpiteet ja määräaika tarvittaessa (Häggman 2013, 10).

Asiakkailla on oltava mahdollisuus tutustua Oiva-raporttiin ennen asiointipäätöstään elintarvikehuoneistossa (Evira 2014d). Raportit julkaistaan Oivahymy.fi-internetsivustolla viranomaisten toimesta. Lisäksi elintarvikealan toimijan on laitettava saamansa Oiva-raportti välittömästi esille yrityksen pääsisäänkäynnin yhteyteen. Raportti voidaan sijoittaa myös sisäänkäynnin välittömään läheisyyteen tai muuhun kuluttajan kannalta tarkoituksenmukaiseen paikkaan. Raportin tulee olla näkyvällä paikalla ja helposti luettavalla korkeudella. (Evira 2013a, 2-3.) Oiva-raportit täytyy julkaista myös yritysten kotisivuilla internetissä, mikäli sivuilla markkinoidaan elintarvikkeita. Raportit on julkaistava näkyvällä ja helposti havaittavalla paikalla avaussivulla. (Evira 2014d.)

Oiva Oiva-raportti • Oiva-rapporten
Elintarvikevalvonta • Livsmedelstillsyn

Valvontakohte • Tillsynsobjekt

Valvontakohte: [REDACTED]

Viimeisin tarkastus • Senaste inspektion	Tarkastustulos • Inspektionresultat • 13.02.2015
13.02.2015 😊	Tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito / Lokaler och redskapens lämplighet, tillräcklighet och underhåll
	Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus / Lokaler, ytornas och redskapens renhet
	Henkilökunnan toiminta ja koulutus / Personalens arbete och utbildning
	Elintarvikkeiden lämpötilojen hallinta / Kontrollen av livsmedlens temperaturer

Heikoin tulos määrää arvosanan • Sämsta resultat bestämmer vitsordet.

Aikaisemmat tarkastukset • Tidigare inspektioner
04.12.2014 😐
07.11.2014 😐

Selite • Definition
😊 Oivallinen / Utmärkt
😊 Hyvä / Bra
😐 Korjattavaa / Bör korrigeras
😞 Huono / Dålig

Huomiot • Observation
Kalusteiden ja laitteiden kunnossa on pieniä epäkohtia.
Siivousvälineiden säilytys ja huoltotilojen siisteydessä ja järjestyksessä on pieniä puutteita.
Työvaatteiden käytössä on pientä huomautettavaa.
Kylmäsäilytyslämpötilaseurannassa oli epäkohtia.

Valvontayksikkö • Övervakningsenhet
Helsingin kaupungin ympäristökeskus
Helsingfors stad miljöcentralen

Raportti julkaistaan sivulla www.oivahymy.fi viimeistään 27.2.2015 / Rapporten publiceras på sidan www.oivahymy.fi senast 27.2.2015

1/1

KUVA 10. Oiva-raportti (Evira 2015b)

3.3.4 Käytännöt tarkastustuloksen ollessa korjattavaa tai huono

Lainsäädännön noudattamisen varmistamiseksi viranomaisen tulisi ryhtyä hallinnollisiin pakkokeinoihin tarkastustuloksen ollessa korjattavaa tai huono. Mikäli tarkastustulos on korjattavaa, voidaan kuitenkin perustellusta syystä antaa korjauskehotus määräaikoiseen. Tuloksen ollessa huono, toimijan on korjattava epäkohdat välittömästi. Tällöin viranomaisen ryhtyy myös hallinnollisiin pakkokeinoihin. (Evira 2015a.) Elintar-

vikevalvontaviranomainen voi muun muassa määrätä havaitsemansa epäkohdan poistettavaksi, jos elintarvikkeen, elintarvikehuoneiston tai huoneistossa harjoitettavan toiminnan katsotaan aiheuttavan terveysvaaraa tai johtavan kuluttajaa harhaan. Viranomainen voi myös ottaa elintarvikkeen haltuunsa tai määrätä elintarvikkeen hävitettäväksi. (Elintarvikelaki 23/2006, 55 §, 58 § ja 59 §.)

Uusintatarkastus tehdään 14 päivän sisällä asetetun määräajan umpeutumisen (Häggman 2014a). Uusintatarkastuksella tarkastetaan kaikki joka kerralla tarkastettavaksi määritellyt osa-alueet sekä ne asiat, joista on annettu edellisellä tarkastuksella korjattavaa- tai huono-arvio. Arviota on mahdollista laskea aiemmin annetusta, mikäli havaittuja epäkohtia ei ole korjattu. (Evira 2014g.) Edellisen tarkastuksen tulos ovat voimassa siihen asti, kun uusintatarkastuksen tehnyt elintarvikevalvontaviranomainen on todennut epäkohdat korjatuiksi ja uusintatarkastuksesta laadittu Oiva-raportti julkaistaan (Häggman 2013, 9).

3.4 Tarkastustulosten kehittyminen ja julkisuuden vaikutukset

Taulukkoihin 9 ja 10 on koottu Eviran julkaisemat Oiva-tarkastustulokset. Julkaistujen tulosten mukaan oivallinen-tarkastustulosten määrä on kasvanut ja muiden vähentynyt. Tulokset kehitys on ollut samansuuntainen koko maassa lukuun ottamatta Itä-Suomea, jossa korjattavaa-tulosten määrä on hieman kasvanut ja huonoja tuloksia ei ole lainkaan.

TAULUKKO 9. Vuosien 2013 ja 2014 tarkastustulosjakauma (Häggman 2015)

	Oiva-raporttien määrä	Oivallinen (%)	Hyvä (%)	Korjattavaa (%)	Huono (%)
Vuosi 2013	13 027	32,2	50,2	16,5	1,2
Vuosi 2014	22 452	38,3	47,7	13,2	0,8

TAULUKKO 10. Julkaistut tarkastustulokset koko maassa ja aluehallintovirastoalueittain (Evira 2013b, Evira 2014e, Häggman 2014a, Häggman 2014b)

	Julkaistujen tulosten lkm	Oivallinen (%)	Hyvä (%)	Korjattavaa (%)	Huono (%)
KOKO SUOMI					
Elokuu 2013	5 119	27,2	52,7	18,6	1,5
Tammikuu 2014	13 017	32,1	50,2	16,4	1,2
Maaliskuu 2014	17 267	33,5	49,6	15,8	1,1
Syyskuu 2014	27 219	34,4	49,3	15,2	1,1
ETELÄ-SUOMI					
Elokuu 2013	2 152	28,6	50,2	19,7	1,4
Tammikuu 2014	5 514	32,9	48,4	17,5	1,2
Maaliskuu 2014	7 302	34,4	47,7	16,7	1,2
LOUNAIS-SUOMI					
Elokuu 2013	643	20,1	60,7	17,9	1,4
Tammikuu 2014	1 584	23,7	58,9	16,6	0,8
Maaliskuu 2014	2 090	24,9	58,5	16,1	0,6
ITÄ-SUOMI					
Elokuu 2013	571	35,2	52,2	12,6	0,0
Tammikuu 2014	1 355	39,5	47,2	13,3	0,0
Maaliskuu 2014	1 846	39,9	47,1	13,0	0,0
LÄNSI-JA SISÄ-SUOMI					
Elokuu 2013	1 117	27,1	51,7	18,6	2,5
Tammikuu 2014	2 948	32,5	49,6	15,8	2,1
Maaliskuu 2014	3 923	33,5	49,4	15,2	1,9
POHJOIS-SUOMI					
Elokuu 2013	406	15,5	62,6	21,2	0,7
Tammikuu 2014	1 093	26,5	56,4	16,7	0,5
Maaliskuu 2014	1 445	29,4	54,3	15,8	0,4
LAPPI					
Elokuu 2013	230	35,7	41,7	20,0	2,6
Tammikuu 2014	523	39,6	41,9	16,4	2,1
Maaliskuu 2014	661	41,8	40,1	15,9	2,3

Hänninen ja Mäkinen ovat tarkastelleet julkaistuja valvontatuloksia kaupunkikohtaisesti elokuussa 2014. Tarkastelussa olivat mukana Vantaa, Espoo, Helsinki, Turku, Kouvola, Oulu, Tampere, Jyväskylä, Lahti ja Kuopio. Vantaalla oli eniten, 8,1 %, korjattavaa- ja huono-tuloksia muihin kaupunkeihin nähden. Lahdessa ja Kuopiossa vastaava luku oli 1,7 % koko maan keskiarvon ollessa 4,7 %. Selvityksen tulosta on perusteltu sillä, että tarkastuksissa käytettävät kriteerit eivät ole vielä täysin yhdenmukaiset eri puolilla Suomea ja tarkastuskohteet ovat erilaisia. (Hänninen & Mäkinen 2014, A11.)

Tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen

Valvontatietojen julkisuudella on todettu olleen jo alle vuodessa merkittävä vaikutus valvonnan vaikuttavuuteen ja riskiperusteisuuteen. Lisäksi yhtenäistymistä on tapahtunut lainsäädännön vaatimusten tulkinnassa ja seuraamusten käytössä. Toimijoiden tietoisuus vaatimuksista on lisääntynyt ja vaatimusten noudattaminen on parantunut jo ennalta. (Evira 2014f, 8 ja 22.)

EnviroVetin (2015) tekemän kunnallisen elintarvikevalvonnan tason, laadun ja yhdenmukaisuuden arviointihankkeen yhteydessä on todettu näytteenottovaatimusten erilaisen tulkinnan aiheuttaneen sen, että samalla näytteenottotiheydellä valvontakohde voi saada oivallinen- tai korjattavaa-tarkastustuloksen. Päivittäistavarakauppa ry (jäljempänä PTY) on tuonut esille, että tarkastusten käytännöt ja tulkinnat vaihtelevat eri puolilla maata (PTY 2014a). PTY on tuonut esille jo julkaisujärjestelmän valmisteluvaiheessa antamassaan lausunnossa, että Oiva-arviointiohjeet jättävät usein tulkinnanvara. Arviointiohjeita tulisi tämän vuoksi täydentää tarkennuksin ja esimerkein. Esimerkkien avulla voitaisiin tarkentaa muun muassa sitä, mikä on riittävää ja mikä ei ja mikä on pieni ja mikä selkeä epäkohta. (PTY 2014b.) Myös Elintarviketeollisuusliitto ry (2012) ja Suomen Leipuriliitto ry (2014) ovat tuoneet esille arviointiohjeiden tulkinnanvaraisuuden. Toisaalta on esitetty, että ”reilu vuosi on lyhyt aika arvioida, miten hyvin Oiva on lisännyt tarkastusten yhdenmukaisuutta”. Esimerkiksi kaikkia HOK-Elannon kohteita ei ole ehditty tarkastaa ja joihinkin on tehty jo kolme tarkastusta. Lisäksi arvioidut asiat vaihtelivat valvontayksiköiden välillä ja vain osa arvioitavista asioista oli ehditty tarkastaa. (Savusalo 2014.)

Kuluttajat ja valvontatietojen julkisuus

Kuluttajien kiinnostus elintarvikevalvontaa kohtaan on kasvanut julkisuuden myötä ja julkisuus on saanut kuluttajilta kiitosta (Häggman 2014a). HOK-Elannosta on tuotu esille, että he eivät ole ottaneet vastaan yhtään asiakaspalautetta valvontatietojen julkisuuden liittyen. Oivan on todettu myös vaikuttavan enemmän elintarvikealan toimijoiden toimintaan kuin asiakkaiden asiointipäätöksiin. Lisäksi pohdintaa on aiheuttanut se, näkeekö asiakas tuloksen määräytyvän yksittäisen heikoimman arvion mukaan ja avautuuko raporttien terminologia asiakkaille. (Savusalo 2014.) PTY ja Elintarviketeollisuusliitto ovat tuoneet esille jo Oiva-arviointiohjelunnoksia koskevissa lausunnoissaan

kuluttajien olettavan, että tehty arvio perustuu keskiarvoon eivätkä kuluttajat välttämättä jaksaneet paneutua koko arviointiin vaan katsovat todennäköisesti pelkästään yleistuloksen (PTY 2014b; Elintarviketeollisuusliitto ry 2012). Arviointikäytäntöä ”huonoimman arvion saanut asiakokonaisuus määrää tarkastustuloksen” ei ole pidetty ylipäättäväksi hyvänä (PTY 2014b; Suomen leipuriliitto ry 2014; Elintarviketeollisuusliitto 2012).

4 KYSELYTUTKIMUS JA OIVA-RAPORTTIEN TARKASTELU

4.1 Tutkimukseen mukaan valitut ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ja elintarvikehuoneistot

Suomessa oli vuonna 2014 yhteensä 65 ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköä (YTH:n yksiköt 2014). Opinnäytetyöhön otettiin mukaan 22 valvontayksikköä eri aluehallintovirastoalueilta maantieteellisen kattavuuden saavuttamiseksi. Ahvenanmaa jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle, koska se ei kuulu julkaisujärjestelmän piiriin. Eri aluehallintovirastojen alueilla sijaitsevat valvontayksiköt kartoitettiin selvittämällä alueilla sijaitsevat kunnat ja kaupungit Tilastokeskuksen julkaisemista tiedoista (Tilastokeskus 2014) ja yhdistämällä saadut kunta- ja kaupunkitiedot valvontayksiköiden internet-sivuilla ja/tai ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmissa esitettyihin vastaaviin tietoihin.

Opinnäytetyön 22 valvontayksikön otoksessa valvontayksiköiden suhteellinen osuus aluehallintovirastoalueittain pyrittiin pitämään mahdollisimman samana kuin perusjoukossa. Opinnäytetyöhön mukaan valitut valvontayksiköt valittiin satunnaisotannalla edellä mainittu huomioiden. Taulukossa 11 on esitetty tarkemmin kaikkien ja opinnäytetyöhön mukaan otettujen valvontayksiköiden lukumäärät ja prosenttiosuudet aluehallintovirastoalueittain.

TAULUKKO 11. Kaikkien ja opinnäytetyöhön mukaan otettujen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden lukumäärät ja prosenttiosuudet aluehallintovirastoalueittain

	Valvontayksiköiden jakautuminen aluehallintovirastoalueittain		Tutkimukseen mukaan otettavien valvontayksiköiden määrät ja jakautuminen	
	kpl	%	kpl	%
Etelä-Suomi	18	28,1	6	27,3
Itä-Suomi	8	12,5	3	13,6
Länsi- ja Sisä-Suomi	16	25,0	5	22,7
Lounais-Suomi	9	14,1	3	13,6
Pohjois-Suomi	8	12,5	3	13,6
Lappi	5	7,8	2	9,1
Yhteensä	64	100	22	100

Koska opinnäytetyössä oli tarkoitus verrata väkiluvultaan pienten ja suurten valvontayksiköiden tuloksia keskenään, kuntien väkiluvut selvitettiin 28.9.2014 Tilastokeskuksen Px-Web-tietokannasta hakukriteereinä ”kaikki Suomen kunnat” ja ”väkiluku 31.12.2013”. Tämän jälkeen kuntien väkilukutiedot laskettiin yhteen valvontayksiköittäin. Yksiköiden väkiluku vaihteli 8 073:n ja 612 664:n välillä, keskiluvun ollessa 54 011. Keskilukuun perustuen valvontayksiköt jaettiin pieniin ja suuriin valvontayksiköihin. Kyselytutkimukseen mukaan arvotuista ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköistä 11:ssä väkiluku oli keskilukua pienempi ja 11:ssä suurempi.

Liitteeseen 2 on koottu kaikki ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ja niiden kaupungit ja kunnat väkilukuineen aluehallintovirastoalueittain. Opinnäytetyöhön mukaan valitut väkiluvultaan pienet valvontayksiköt on merkitty liitteeseen sinisellä ja suuret valvontayksiköt vihreällä.

Tutkimukseen mukaan valitut elintarvikehuoneistot sijaitsivat opinnäytetyöhön valittujen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden alueilla. Elintarvikehuoneistot haettiin Oivahymy.fi-internetsivustolta valvontayksiköiden alueilla sijaitsevien kaupunkien ja kuntien nimillä. Isommissa kaupungeissa hakua tarkennettiin valvontakohde-ryhmillä (myymälät, ravintolat, kahvilat, grilli tai pikaruoka, pubit, ruokalot) tai postinumeroilla, sillä valvontakohdehaku ei näyttänyt kaikkia tarkastettuja kohteita niiden suuren määrän vuoksi. Opinnäytetyössä otettiin huomioon ne kohteet, joihin oli tehty

tarkastus lokakuun 2014 loppuun mennessä ja joiden raportit olivat näkyvillä Oivahymy.fi-sivustolla viikolla 48.

4.2 Kyselytutkimus

4.2.1 Tutkimukseen mukaan otetut tarkastajat ja elintarvikehuoneistot

Tutkimukseen mukaan valituista valvontayksiköistä pyrittiin tavoittamaan kyselytutkimusta varten ne kunnallista elintarvikevalvontaa tekevät tarkastajat, joilla oli kokemusta Oiva-tarkastuksista. Vastaajilla tuli olla kokemusta myös elintarvikevalvonnan tarkastuksista ennen valvontatietojen julkisuuden alkamista. Tutkimukseen mukaan valittujen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden vastuuhenkilöitä tiedotettiin sähköpostitse tulevasta kyselystä joulukuussa 2014. Samassa yhteydessä heitä pyydettiin ilmoittamaan keille tarkastajille kyselyn voi lähettää edellä asetetut kriteerit huomioiden. 11 valvontayksiköstä ilmoitettiin keille tarkastajille kyselyn voi lähettää ja kahdesta valvontayksiköstä tuli pyyntö, että kysely lähetetään keskitetysti eteenpäin välitettäväksi. Yhdeksästä valvontayksiköstä ei saatu vastausta. Näiden valvontayksiköiden osalta tarkastajien yhteystiedot selvitettiin valvontayksiköiden internetsivuilta. Tarkastajien elintarvikevalvonnan kokemuksesta ei kuitenkaan ollut tietoa. Kysely lähetettiin arviolta 120 tarkastajalle. Arvio perustuu valvontayksiköistä ja yksiköiden internetsivuilta saatuihin tietoihin.

Kyselytutkimukseen valittiin mukaan yhteensä 660 elintarvikehuoneistoa, 30 kunkin tutkimukseen mukaan valitun valvontayksikön alueelta. Elintarvikehuoneistot valittiin kohdassa 4.1 kartoitettujen elintarvikehuoneistojen joukosta satunnaisotannalla. Satunnaisotannalla valittujen huoneistojen sähköpostiosoitteiden tuli olla saatavilla helposti internetistä. Mikäli valittujen kohteiden sähköpostiosoitteita ei löytynyt, kohteita valittiin lisää tarpeen mukaan.

4.2.2 Kyselyjen sisältö, testaaminen ja toteuttaminen

Tarkastajille ja elintarvikealan yrityksille laadittiin omat kyselyt Webropol-kyselytutkimussovelluksen (versio 2.0) avulla (liitteet 3 ja 4). Kyselyt olivat rakenteeltaan erilaiset, mutta niihin sisällytettiin seuraavat yhteiset osa-alueet: yritysten tietoisuus Oivasta

ja tietoisuuden vaikutukset tarkastustuloksiin, tarkastuksista sopiminen, tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen, muutokset tarkastuksissa ja tarkastusten raportoinnissa sekä valvontatietojen julkisuuden yleiset vaikutukset. Viranomaisilta kysyttiin tarkemmin Oiva-arvioiden tekemisestä, uusintatarkastuksista ja pakkokeinoista. Elintarvikealan yrityksiltä kysyttiin muun muassa olivatko he saaneet asiakkailta palautetta Oivaan liittyen. Asetettujen kysymysten taustalla olivat muun muassa Eviran esittämät arviot valvontatietojen julkisuuden vaikutuksista ja julkisuudelle ja valvonnan yhtenäistämiseksi asetetut tavoitteet sekä Oiva-ohjeistus.

Viranomaisille tarkoitetun kyselyn testasi ja kommentoi viisi elintarvikevalvontaa tekevää tarkastajaa, joilla oli kokemusta valvontatietojen julkisuuden aikana tehdyistä Oiva-tarkastuksista ja tarkastuksista myös ennen valvontatietojen julkisuutta. Yrityksille tarkoitettu kysely testattiin viidellä elintarvikeyrityksen edustajalla. Kyselyitä muokattiin saadun palautteen perusteella.

Kyselylomake lähetettiin kaikille kyselytutkimukseen mukaan valituille sähköpostitse 9.1.2015, jolloin valvontatietojen julkisuuden alkamisesta oli yli 1,5 vuotta. Yrityksiä muistutettiin kyselystä 25.1.2015 ja viranomaisia 26.1.2015. Vastausaikaa oli tammi-kuun 2015 loppuun asti.

4.3 Julkaistujen Oiva-raporttien tarkastelu

Kyselytutkimusmateriaalin tukena opinnäytetyön aineistona käytettiin Oivahymy.fi-sivustolla julkaistuja tarkastustulostietoja. Raportit haettiin sivustolta kohdan 4.1 mukaisesti ja kaikki raportit siirrettiin excel-tilukkaan tarkempaa analysointia varten. Raporteista selvitettiin seuraavat asiat:

- tarkastustulosten jakautuminen ja tulosten keskiarvot. Keskiarvon määrittelymiseksi arvosanoille annettiin numeeriset arvot: oivallinen 1, hyvä 2, korjattavaa 3 ja huono 4.
- keskiarvo-, minimi- ja maksimiajat tarkastuksesta uusintatarkastukseen, niiden tarkastuksen osalta, joiden tulos oli ollut korjattavaa tai huono
- uusintatarkastusten tulokset
- niiden hyvä-arvosanatarkastusten lukumäärä, joiden jälkeen seuraava tarkastus oli tehty kolmen kuukauden sisällä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulososiossa väkiluvultaan pienistä valvontayksiköistä käytetään nimeä ”pienet yksiköt” ja suurista valvontayksiköistä ”suuret yksiköt”. Joissakin kuvissa ja taulukoissa pienet yksiköt on lyhennetty ”PY” ja suuret ”SY”. Kaikista yksiköistä puhuttaessa on käytetty lyhennettä ”KY”. Pienten ja suurten yksiköiden jaosta kerrotaan tarkemmin kappaleessa 4.1.

5.1 Vastausten ja tarkasteltujen Oiva-raporttien määrät

Kunnallista elintarvikevalvontaa tekeville tarkastajille osoitettu kysely lähetettiin 22:een ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköön. Vastauksia saatiin 21 (95 %) valvontayksiköstä yhteensä 63 kappaletta. Saaduista vastauksista yksi hylättiin, koska vastaajalla ei ollut kokemusta elintarvikevalvonnasta ennen valvontatietojen julkisuutta, joten tuloksissa on huomioitu 62 vastausta. Vastausten määrä vaihteli aluehallintovirastoalueittain 2:sta 28:aan. Kyselyn vastausprosentti oli 52. Kyse on kuitenkin arviosta, koska ei ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka monelle tarkastajalle kysely ohjautui. Kyselytutkimukseen osallistuneiden tarkastajien jakautuminen pieniin ja suuriin yksiköihin on esitetty taulukossa 12.

Yrityksille lähetettiin 660 kyselyä, joista 55 palautui virheellisten sähköpostiosoitteiden tai jonkin muun syyn vuoksi. Lopullinen lähetettyjen kyselyiden määrä oli tämän vuoksi 605. Kyselyyn vastasi 157 yritystä, joten vastausprosentti oli 26 %. Kaikkien aluehallintovirastojen alueilta saatiin vastauksia vastausmäärän vaihdellessa 17:sta 39:ään. Vastaajista 94 % oli osallistunut kunnallisten elintarvikevalvontaviranomaisten suorittamiin tarkastuksiin ennen valvontatietojen julkisuutta ja 96 % valvontatietojen julkisuuden aikana. Vastanneiden yritysten jakautuminen pieniin ja suuriin yksiköihin on esitetty taulukossa 12.

TAULUKKO 12. Kyselytutkimukseen vastanneiden tarkastajien ja yritysten lukumäärät ja prosenttiosuudet pienissä ja suurissa yksiköissä

	Viranomaiset		Yritykset	
	Lkm	%	Lkm	%
Pienet yksiköt	17	27	86	55
Suuret yksiköt	45	73	71	45
Yhteensä	62	100	157	100

Oiva- raporttien tarkastelussa käytiin läpi 11 148 tutkimukseen mukaan valittujen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden julkaisemaa Oiva-raporttia. Raportit kohdistuivat 8 389 elintarvikehuoneistoon. Tarkastusten ja tarkastettujen kohteiden lukumäärät on esitetty taulukossa 13.

TAULUKKO 13. Tarkastettujen kohteiden ja suoritettujen tarkastusten lukumäärät pienissä ja suurissa yksiköissä

	Pienet yksiköt	Suuret yksiköt	Kaikki yksiköt
Kohteet	2 025	6 364	8 389
Tarkastukset	3 180	7 968	11 148

5.2 Yritysten tietoisuus Oivasta ja tietoisuuden vaikutus tarkastustulokseen

Yritysten edustajille esitettiin seuraavat väittämät liittyen yritysten Oiva-tietoisuuteen ja tietoisuuden vaikutuksiin:

- Yrityksemme oli tietoinen valvontatietojen julkisuudesta (Oiva) jo ennen julkisuuden alkamista (1.5.2013) (taulukko 14, ”tieto Oivasta”)
- Valmistauduimme valvontatietojen julkisuuteen (esimerkiksi remontoimalla, tekemällä kalustehankintoja tai käymällä läpi hygienia-asioita henkilökunnan kanssa) (taulukko 14, ”valmistauduimme Oivaan”)
- Valmistautumisessa käytettiin apuna Eviran laatimia Oiva-ohjeita (taulukko 14, ”käytimme Oiva-ohjeita”)
- Kunnallinen elintarvikevalvontaviranomainen tiedotti yritystämme valvontatietojen julkisuudesta ennen julkisuuden alkamista (taulukko 14, ”viranomaiset tiedottivat”)

- Tietoisuutemme valvontatietojen julkisuudesta on vaikuttanut tarkastustulokseen (kuva 11).

Tarkastajille esitettiin väittämät:

- Valvontayksikköni tiedotti omalla alueellaan sijaitsevia elintarvikealan yrityksiä Oivasta ennen 1.5.2013 (taulukko 14, ”tiedotimme Oivasta”)
- Tiedottaminen tehtiin siten, että tieto Oivasta tavoitti tasapuolisesti kaikki valvontayksikköni alueella sijaitsevat elintarvikealan yritykset (taulukko 14, ”tiedottaminen tasapuolista”)
- Elintarvikealan yritysten tietoisuus Oivasta on vaikuttanut tarkastustulokseen (kuva 11).

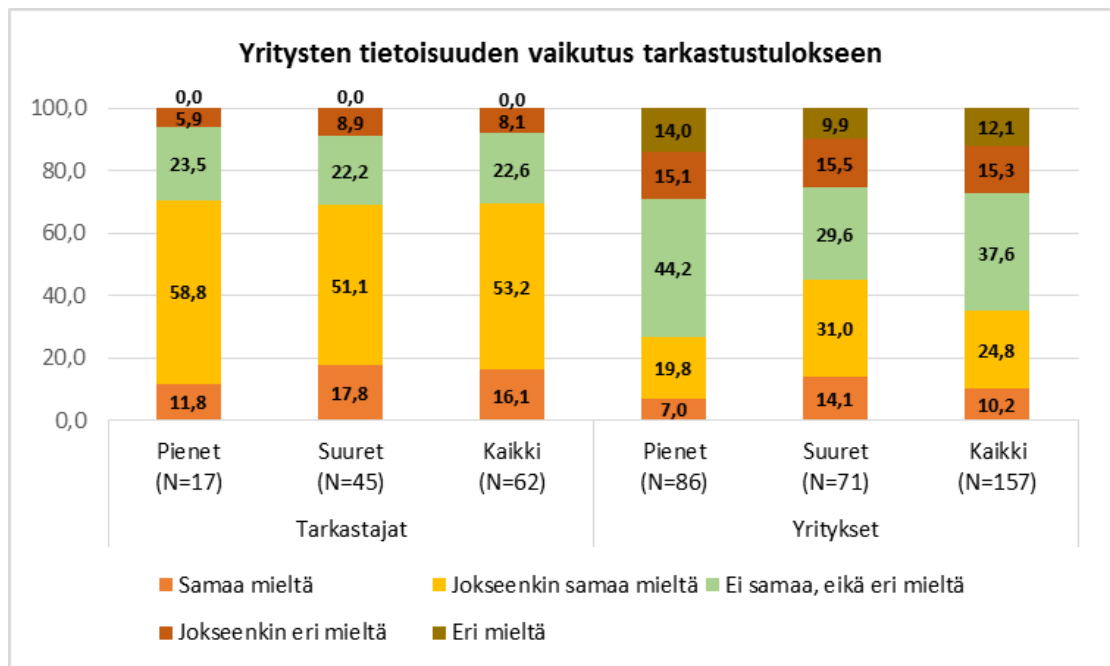
TAULUKKO 14. Yritysten tietoisuus Oivasta ja valmistautuminen Oiva-tarkastuksiin (PY = pienet yksiköt, SY = suuret yksiköt ja KY = kaikki yksiköt)

	Kyllä			Ei			En osaa sanoa			Ei valmistauttu ¹⁾		
	PY	SY	KY	PY	SY	KY	PY	SY	KY	PY	SY	KY
Yritykset (PY=86, SY=71, KY=157)												
Tieto Oivasta	90,7	85,9	88,5	9,3	14,1	11,5	2)	2)	2)	2)	2)	2)
Valmistauduimme Oivaan	46,5	47,9	47,1	50,0	46,5	48,4	2)	2)	2)	3,5	5,6	4,5
Käytimme Oiva-ohjeita	55,8	45,1	51,0	38,4	49,3	43,3	2)	2)	2)	5,8	5,6	5,7
Viranomaiset tiedottivat	59,3	53,5	56,7	20,9	21,1	21,0	19,8	25,4	22,3	2)	2)	2)
Viranomaiset (PY=17, SY=42, KY=59)												
Tiedotimme Oivasta	88,2	85,7	86,4	11,8	14,3	13,6	2)	2)	2)	2)	2)	2)
Tiedottaminen tasapuolista	41,2	14,3	22,0	58,8	85,7	78,0	2)	2)	2)	2)	2)	2)

1) Emme valmistautuneet valvontatietojen julkisuuteen, koska emme tieneet asiasta

2) Kysymysasettelussa ei ollut tätä vaihtoehtoa

Tarkastajien ja yritysten edustajien mukaan yrityksiä ei tiedotettu tasapuolisesti valvontatietojen julkisuudesta (taulukko 14). Lähes yhdeksän kymmenesosaa yrityksistä kuitenkin tiesi valvontatietojen julkisuudesta ennen sen alkamista. Vajaa puolet yrityksistä valmistautui julkisuuteen osan käyttäessä apuna Eviran laatimia Oiva-arviointiohjeita. Tarkastajat olivat yritysten edustajia useammin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että yritysten tietoisuus julkisuudesta vaikutti tarkastustulokseen (kuva 11).

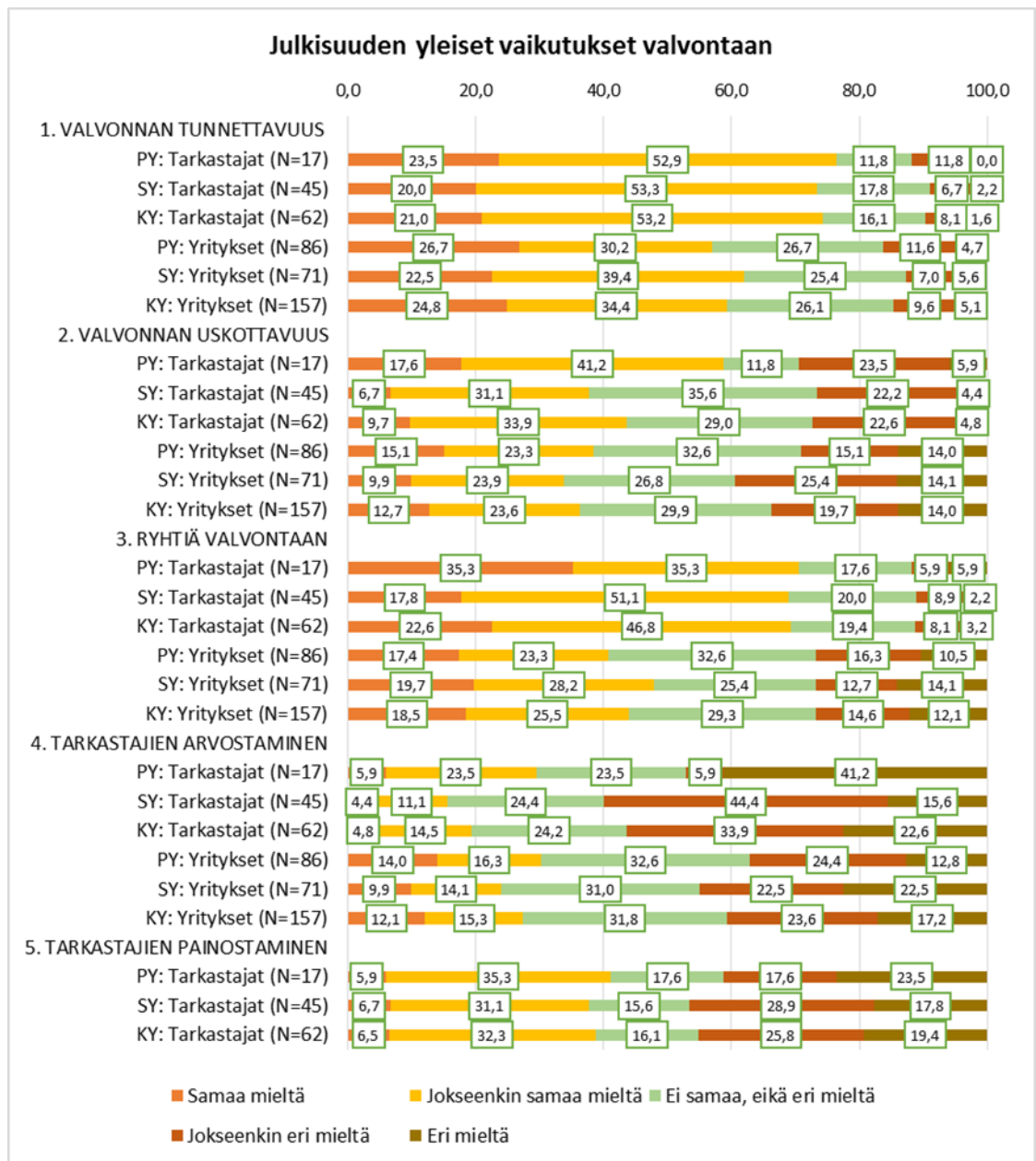
KUVA 11. Tarkastajien ja yritysten edustajien näkemykset yritysten Oiva-tietoisuuden vaikutuksista tarkastustulokseen

5.3 Valvontatietojen julkaisemisen yleiset vaikutukset

5.3.1 Valvontaan kohdistuvat vaikutukset

Tarkastajille ja/tai yritysten edustajille esitettiin seuraavat väittämät valvontatietojen julkisuuden yleisistä vaikutuksista valvontaan:

- Elintarvikevalvonnan tunnettavuus on parantunut (tarkastajat ja yritykset, kuva 12, ”valvonnan tunnettavuus”)
- Elintarvikevalvonnan uskottavuus on kasvanut (tarkastajat ja yritykset, kuva 12, ”valvonnan uskottavuus”)
- Elintarvikevalvonta on saanut ”ryhtiä” valvontatietojen julkisuuden myötä (tarkastajat ja yritykset, kuva 12, ”ryhtiä valvontaan”)
- Valvontaviranomaisia arvostetaan enemmän kuin aiemmin (tarkastajat) ja arvostamme elintarvikevalvontaviranomaisia aiempaa enemmän (yritykset) (kuva 12, ”tarkastajien arvostaminen”)
- Yritykset yrittävät painostaa viranomaisia / puhua viranomaiset ympäri paremman arvosanan saamiseksi (tarkastajat, kuva 12, ”tarkastajien painostaminen”).

KUVA 12. Valvontatietojen julkisuuden yleiset vaikutukset valvontaan (PY=pienet yksiköt, SY=suuret yksiköt ja KY=kaikki yksiköt)

Suurin osa tarkastajista ja yritysten edustajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että valvontatietojen julkisuus on lisännyt elintarvikevalvonnan tunnettaavuutta (kuva 12). Suurin osa tarkastajista oli myös valvonnan ryhdin saamisen kannalla. Valvonnan uskottavuuden ja viranomaisten arvostamisen lisääntymiseen ei suhtauduttu kuitenkaan niin myönteisesti ja enemmistö tarkastajista ei nähnyt viranomaisten arvostuksen kasvaneen julkisuuden myötä. Pienten yksiköiden tarkastajien suhtautuminen väittämiin oli myönteisempää kuin suurten.

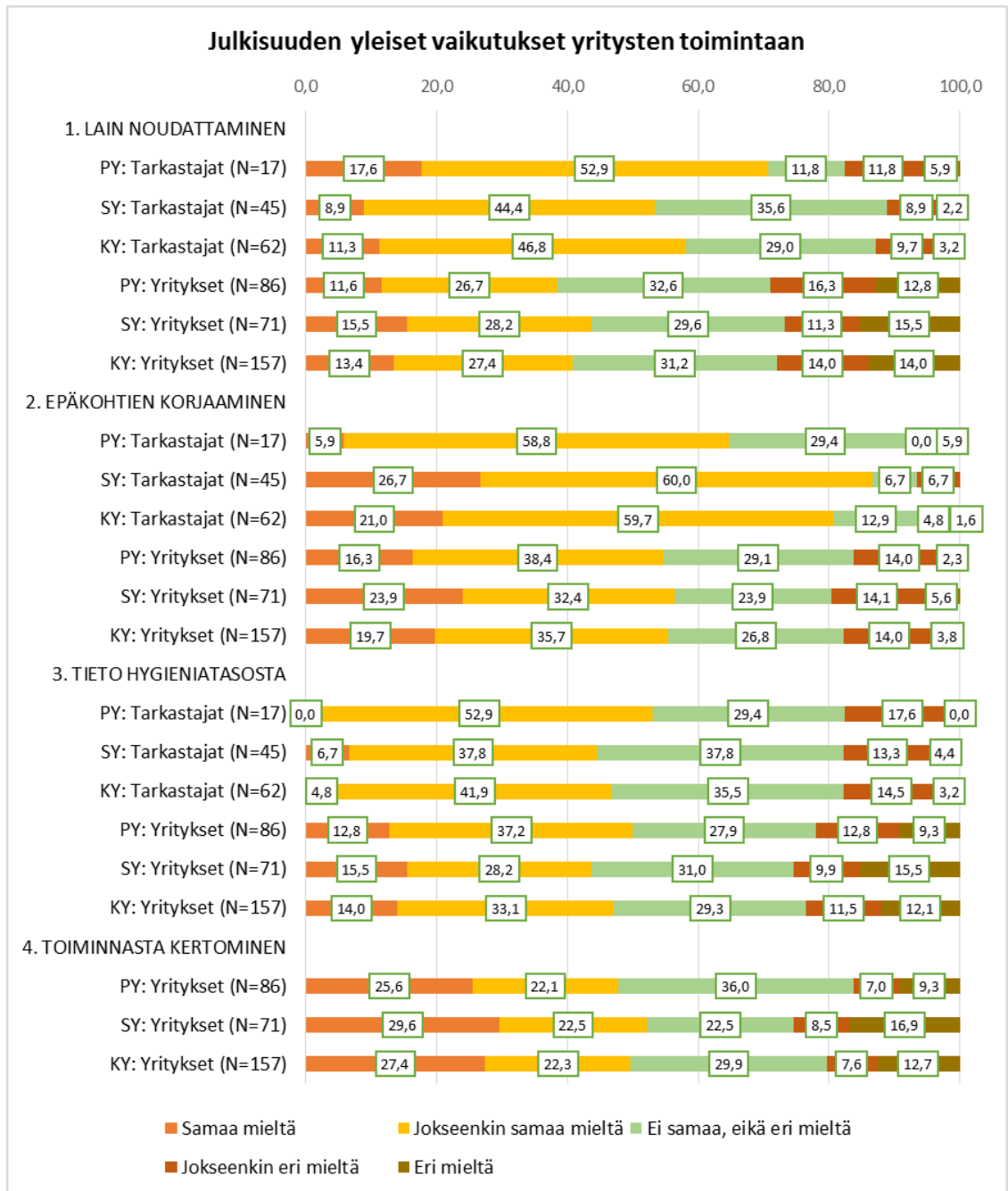
Yritysten edustajat eivät suhtautuneet julkisuuden vaikutuksia koskeviin väittämiin niin myönteisesti kuin tarkastajat (kuva 12). Yritysten edustajat suhtautuivat tarkastajia myönteisemmin vain viranomaisen arvostamisen lisääntymiseen, vaikka suurin osa yrittäjistä olikin väittämästä eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä.

5.3.2 Yrityksiin kohdistuvat vaikutukset

Tarkastajille ja/tai yritysten edustajille esitettiin seuraavat väittämät valvontatietojen julkisuuden yleisistä vaikutuksista yritysten toimintaan tai asiakkailta saatuun palautteeseen:

- Elintarvikealan yrittäjät ovat paremmin motivoituneita elintarvikelainsäädännön noudattamiseen (tarkastajat) ja olemme nykyisin motivoituneempia elintarvikelainsäädännön noudattamiseen (yritykset) (kuva 13, ”lain noudattaminen”)
- Tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaaminen on nopeutunut (tarkastajat) ja olemme korjanneet tarkastuksella havaitut epäkohdat nopeammin kuin aiemmin, mikäli epäkohtia on havaittu (yritykset) (kuva 13, ”epäkohtien korjaaminen”)
- Yritysten tietoisuus omasta hygieniastasostaan on parantunut (tarkastajat) ja tietoisuutemme ravintolamme/myymälämme hygieniastasosta on parantunut (yritykset) (kuva 13, ”tieto hygieniastasosta”)
- Valvontatietojen julkaiseminen mahdollistaa ravintolamme/myymälämme toiminnasta kertomisen asiakkaille (yritykset, kuva 13, ”toiminnasta kertominen”)
- Asiakkaamme ovat antaneet palautetta saamastamme Oiva-arvosanasta tai valvontatietojen julkisuudesta yleensä (yritykset, taulukko 15).

Suurin osa tarkastajista ja yritysten edustajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että epäkohtien korjaaminen on nopeutunut valvontatietojen julkisuuden myötä (kuva 13). Suurin osa tarkastajista oli myös sitä mieltä, että elintarvikealan yrittäjät ovat paremmin motivoituneita elintarvikelainsäädännön noudattamiseen. Yritysten edustajat eivät suhtautuneet tarkastajille ja yrityksille esitettyihin yhteisiin väittämiin niin myönteisesti kuin tarkastajat.

KUVA 13. Valvontatietojen julkisuuden yleiset vaikutukset yritysten toimintaan (PY=pienet yksiköt, SY=suuret yksiköt ja KY=kaikki yksiköt)

Puolet yritysten edustajista näki valvontatietojen julkaisemisen mahdollistavan elintarvikehuoneiston toiminnasta kertomisen asiakkaille (kuva 13). Kuitenkin vain vajaa viidesosa yrityksistä oli saanut asiakkailta palautetta yrityksen saamasta Oiva-tarkastustuloksesta tai valvontatietojen julkisuudesta yleensä (taulukko 15).

TAULUKKO 15. Yritykset saaneet asiakkailta palautetta yritysten saamasta tarkastustuloksesta tai valvontatietojen julkisuudesta yleensä

	Pienet yksiköt (N = 86) (%)	Suuret yksiköt (N = 71) (%)	Kaikki yksiköt (N = 157) (%)
Kyllä	19,8	15,5	17,8
Ei	80,2	84,5	82,8

5.4 Tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen

5.4.1 Tarkastuksista sopiminen

Yksittäiset tarkastajat sopivat Oiva-tarkastuksista yritysten kanssa aina etukäteen (3,2 %) tai ei lainkaan (6,4 %). Tarkastajista 90,3 % (N=56) sopi tarkastuksista vain perustellusta syystä. Suurissa yksiköissä tarkastuksista sovittiin pieniä yksiköitä enemmän. Pääsyyt tarkastusten sopimiseen on esitetty taulukossa 16. Yli puolet tarkastajista sopi tarkastuksen, mikäli kyse oli ensimmäisestä tarkastuksesta uuteen elintarvikehuoneistoon tai varmistaakseen elintarvikehuoneiston aukiolon tai vastuuhenkilön paikallaolon.

TAULUKKO 16. Pääsyyt tarkastuksen sopimiseen

Tarkastuksen sopimisen syy	% vastaajista (N=56)
Ensimmäinen tarkastus uuteen elintarvikehuoneistoon	64,3
Elintarvikehuoneiston aukiolon varmistaminen	57,1
Vastuuhenkilön paikalla olon varmistaminen	51,8
Ensimmäinen tarkastus toiminnan oleellisen muuttamisen jälkeen	21,4
Ensimmäinen tarkastus toimijan vaihtumisen jälkeen	19,6

Tarkastusten sopimiselle esitettiin myös muita yksittäisiä perusteita, kuten toiminnan laajuus, ensimmäinen Oiva-tarkastus vanhaan kohteeseen, elintarvikehuoneiston sijainti esimerkiksi suljetulla tehdasalueella, tarkastuksen tekeminen terveydensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä tai elintarvikehuoneiston aukiolo illalla tai yöllä. Perusteiksi mainittiin lisäksi uusintatarkastuksista sopiminen yleensäkin ja yrittäjän halu olla paikalla uusintatarkastuksella. Tarkastusten sopiminen on kuitenkin yrittäjien vastausten mukaan hieman vähentynyt (taulukko 17).

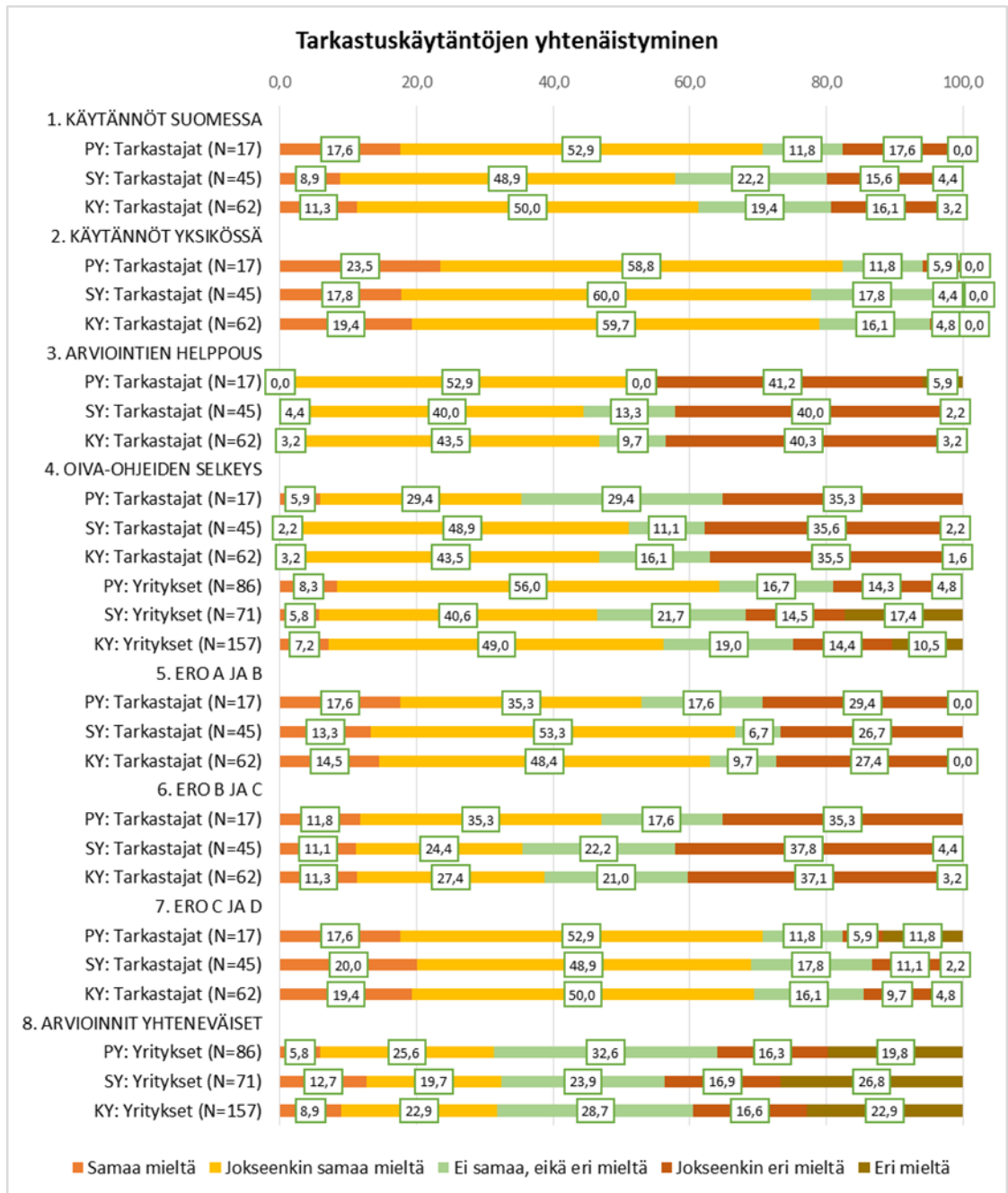
TAULUKKO 17. Tarkastuksista sopiminen elintarvikealan yritysten kanssa ennen valvontatietojen julkisuutta ja julkisuuden aikana

	Ennen valvontatietojen julkisuutta (%)	Valvontatietojen julkisuuden aikana (%)
Tarkastuksista on sovittu	29,3	24,2
Tarkastuksista ei ole sovittu	54,8	61,1
Sekä että	15,9	14,6

5.4.2 Näkemykset yhtenäistymisestä ja arvosanojen antamisesta sekä Oiva-tarkastustulokset

Tarkastajille ja/tai yritysten edustajille esitettiin seuraavat väittämät tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymiseen liittyen:

- Tarkastuskäytännöt ovat yhtenäistyneet Suomessa (tarkastajat, kuva 14, ”käytännöt Suomessa”)
- Tarkastuskäytännöt ovat yhtenäistyneet valvontayksikössäni (tarkastajat, kuva 14, ”käytännöt yksikössä”)
- Oiva-arvosanojen antaminen on helppoa ja yksiselitteistä (tarkastajat, kuva 14, ”arviointien helppous”)
- Eviran laatimat Oiva-ohjeet ovat selkeät ja yksiselitteiset (tarkastajat ja yritykset, kuva 14, ”Oiva-ohjeiden selkeys”)
- Ero A- ja B-arvosanojen välillä on pääsääntöisesti selkeä ja yksiselitteinen (tarkastajat, kuva 14, ”ero A ja B”)
- Ero B- ja C- arvosanojen välillä on pääsääntöisesti selkeä ja yksiselitteinen (tarkastajat, kuva 14, ”ero B ja C”)
- Ero C- ja D-arvosanojen välillä on pääsääntöisesti selkeä ja yksiselitteinen (tarkastajat, kuva 14, ”ero C ja D”)
- Viranomaisten suorittamat arvioinnit ovat yhteneväiset eri elintarvikealan yritysten välillä (yritykset, kuva 14, ”arvioinnit yhteneväiset”).

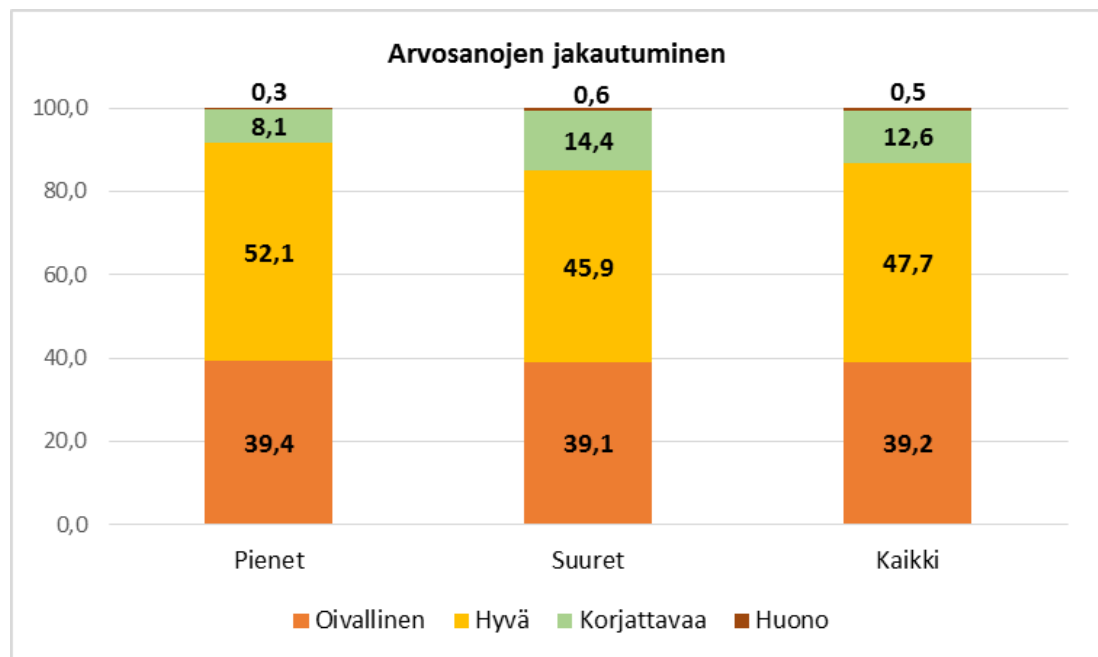

KUVA 14. Tarkastajien ja yritysten edustajien näkemykset valvontakäytäntöjen yhtenäistymisestä ja Oiva-ohjeista (PY=pienet yksiköt, SY=suuret yksiköt ja KY=kaikki yksiköt)

Suurin osa kyselyyn vastanneista tarkastajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymisestä omien valvontayksiköiden sisällä (kuva 14). Tarkastuskäytäntöjen nähtiin yhtenäistyneen myös koko maan laajuisesti. Yhtenäistymisnäkemykset eivät kuitenkaan heijastuneet tarkastajien näkemyksiin Oiva-arviointiohjeiden ja eri arvosanojen välisestä selkeydestä ja yksiselitteisyydestä eikä ar-

vosanojen antamisen helppoudesta. Esimerkiksi vain vajaa puolet tarkastajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä Oiva-arviointiohjeiden selkeydestä ja arviointien helppoudesta. Lisäksi kaksi viidesosaa tarkastajista oli eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä väittämästä ”ero B- ja C-arvosanojen välillä on selkeä ja yksiselitteinen”. Edellä mainittu oli nähtävissä myös tarkastajien vapaissa vastauksissa. Vastauksista kävi ilmi, että ohjeistuksessa ja itse järjestelmässä on vielä kehitettävää. Yhdessä vastauksessa toivottiin ohjeistusta liittyen epäselviin ilmaisiin, kuten ”riittävä”. Toisessa vastauksessa tuotiin esille, että kaikki tarkastettavaksi määritellyt asiat eivät ole yhteismitallisia joidenkin tarkastettavien kohtien ollessa todella laajoja toisten ollessa pieniä ja epäolennaisia. Yksi vastaajista piti harmillisena sitä, että tarkastuksella huomio saattaa helposti siirtyä kokonaisuudesta yksityiskohtiin. Arvioitavan asian sijoittamisen oikean kohdan alle koettiin olevan myös joskus vaikeaa. Yritysten edustajista lähes 40 % oli eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä siitä, että viranomaisten tekemät arvioinnit ovat yhteneväiset.

Kuvassa 15 on esitetty toukokuusta 2013 lokakuun 2014 loppuun mennessä tehtyjen Oiva-tarkastusten tulosjakaumat. Pienten ja suurten yksiköiden välillä oli noin kuuden prosentin ero hyvä ja korjattavaa tarkastustulosten osalta. Tarkastustulosten keskiarvot olivat pienissä (1,8) ja suurissa (1,7) yksiköissä lähes samat. Tulosjakaumissa oli kuitenkin suuria eroja yksittäisten valvontayksiköiden välillä.

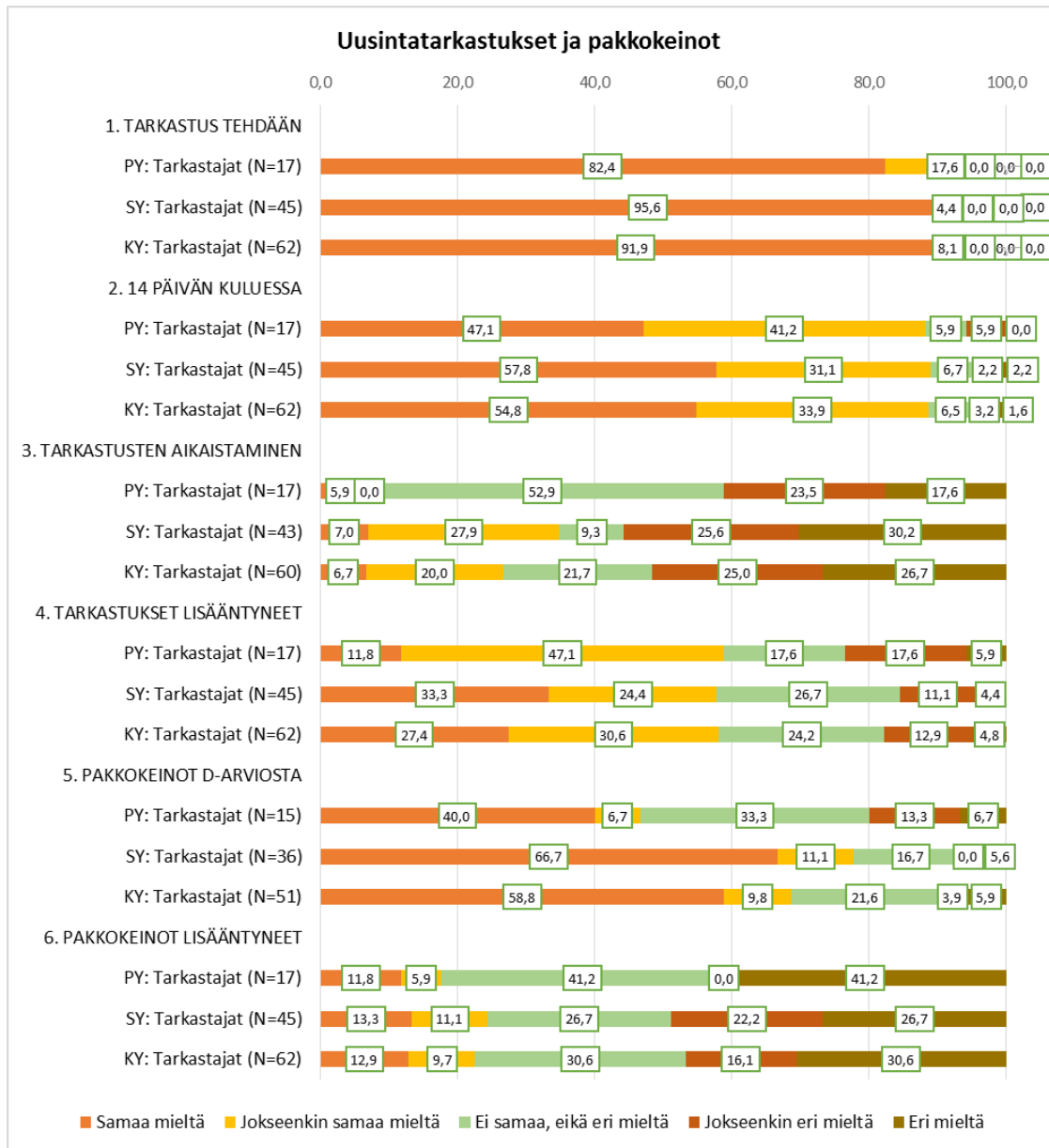

KUVA 15. Oiva-tarkastustulosten jakautuminen

5.4.3 Uusintatarkastukset ja pakkokeinot

Tarkastajille esitettiin uusintatarkastuksiin ja pakkokeinoihin liittyen seuraavat väittämät:

- Teen aina uusintatarkastuksen, mikäli tulos on ollut korjattavaa (C) tai huono (D) (kuva 16, ”tarkastus tehdään”)
- Teen uusintatarkastuksen 14 päivän kuluessa asetetusta määräajasta (kuva 16, ”14 päivän kuluessa”)
- Olen aikaistanut uusintatarkastusten ajankohtaa yritysten pyynnöstä (kuva 16, ”tarkastusten aikaistaminen”)
- Uusintatarkastusten määrä on kasvanut (kuva 16, ”tarkastukset lisääntyneet”)
- Olen ryhtynyt pakkokeinoihin, jos olen antanut arvosanaksi D:n (huono) (kuva 16, ”pakkokeinot D-arviosta”)
- Pakkokeinojen määrä on kasvanut (kuva 16, ”pakkokeinot lisääntyneet”).

KUVA 16. Tarkastajien näkemykset uusintatarkastuksista ja pakkokeinoista (PY=pienet yksiköt, SY=suuret yksiköt ja KY=kaikki yksiköt)

Uusintatarkastukset

Enemmistö tarkastajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä uusintatarkastusten määrän lisääntymisestä (kuva 16). Tätä tukee se, että kaikki tarkastajat olivat samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä uusintatarkastuksen tekemisestä tarkastustuloksen ollessa korjattavaa tai huono. Suurten yksiköiden tarkastajat olivat uusintatarkastuksen tekemisestä pienten yksiköiden tarkastajia useammin samaa mieltä. Analysoitujen Oiva-raporttien mukaan kaikkien korjattavaa- ja huono-arvosanatarkastusten jälkeen

uusintatarkastuksia ei kuitenkaan ollut tehty (taulukko 18). Uusintatarkastusten tekemisessä oli suuria eroja eri valvontayksiköiden välillä.

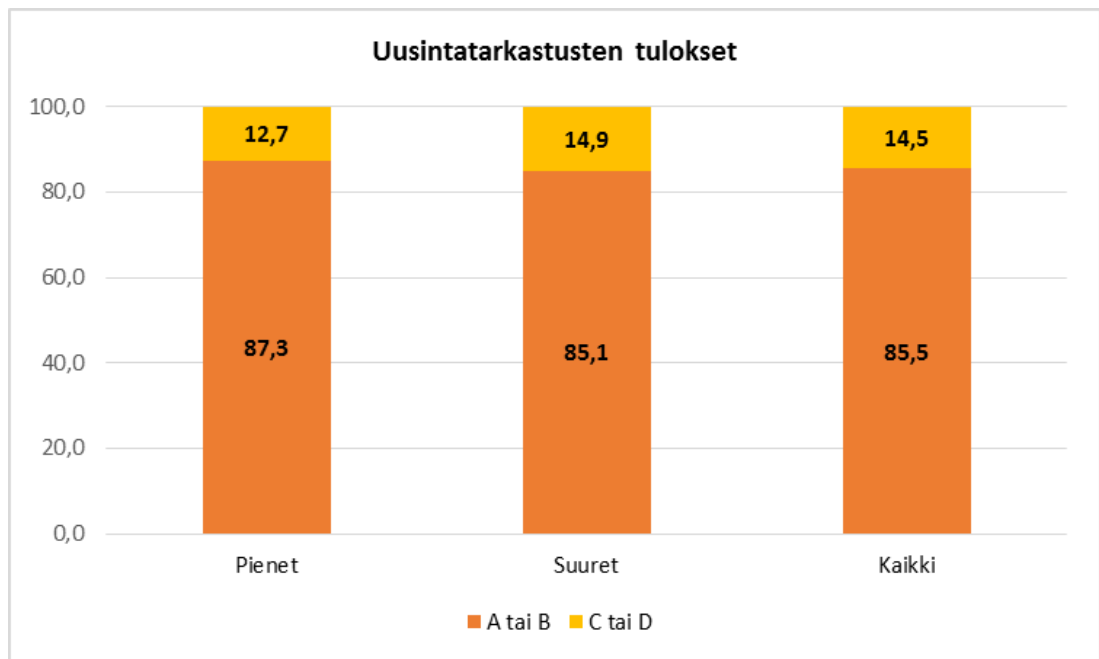
Uusintatarkastuksia ei aina tehty 14 päivän kuluessa asetetusta määräajasta (kuva 16). Analysoitujen Oiva-raporttien mukaan keskiarvoajat tarkastuksesta uusintatarkastukseen olivat kuitenkin lähes samat pienissä ja suurissa yksiköissä (taulukko 18). Nopeimmillaan uusintatarkastus oli tehty seuraavana päivänä ja hitaimmillaan 483 päivän kulluttua. Yksittäisten valvontayksiköiden välillä oli suuria eroja.

TAULUKKO 18. Uusintatarkastuksien tekeminen, aika tarkastuksesta uusintatarkastukseen ja hyvä-arvosanatarkastuksen jälkeen tehtävät uusintatarkastukset

	Pienet yksiköt	Suuret yksiköt
Uusintatarkastukset tehty ¹⁾	85,2 %	79,1 %
Aika tarkastuksesta uusintatarkastukseen ²⁾	69,4 päivää	66,6 päivää
Uusintatarkastukset hyvä-arvosanatarkastusten jälkeen ³⁾	1,27 %	0,55 %

- 1) Tehtyjen uusintatarkastusten prosenttiosuus kaikista korjattavaa- ja huono-arvosanatarkastuksista, joihin olisi pitänyt tehdä uusintatarkastus
- 2) Keskiarvoaika tarkastuksesta uusintatarkastukseen
- 3) Hyvä-arvosanatarkastusten jälkeen kolmen kuukauden sisällä tehtyjen tarkastusten osuus kaikista hyvä-arvosanatarkastuksista

Kuvassa 17 on esitetty uusintatarkastusten tulosjakauma analysoitujen Oiva-raporttien perusteella. Pienissä yksiköissä uusintatarkastuksen tulos oli hieman useammin oivallinen tai hyvä. Ero pienten ja suurten yksiköiden välillä oli kuitenkin pieni.

KUVA 17. Uusintatarkastusten tulokset

Tarkastukset hyvä-arvosanatarkastuksen jälkeen

Hyvä-arvosanatarkastuksen jälkeen 41 tapauksessa seuraava tarkastus oli tehty kolmen kuukauden sisällä. Tarkastukset oli saatettu tehdä nopeammin kuin korjattavaa- tai huono-arvosanatarkastuksen jälkeen tehdyt uusintatarkastukset. Nopeimmillaan tarkastus oli tehty kahden päivän kuluttua. Tarkastuksia oli tehty pienissä yksiköissä suuria enemmän kaikkiin hyvä-arvosanatarkastuksiin nähden (taulukko 18).

Pakkokeinot

Enemmistö tarkastajista oli eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä pakkokeinojen määrän kasvamisesta julkisuuden myötä. Pienten yksiköiden tarkastajat olivat suurten yksiköiden tarkastajia useammin eri mieltä. Suurten yksiköiden tarkastajat olivat ryhtyneet pieniä useammin pakkokeinoihin tarkastustuloksen ollessa huono.

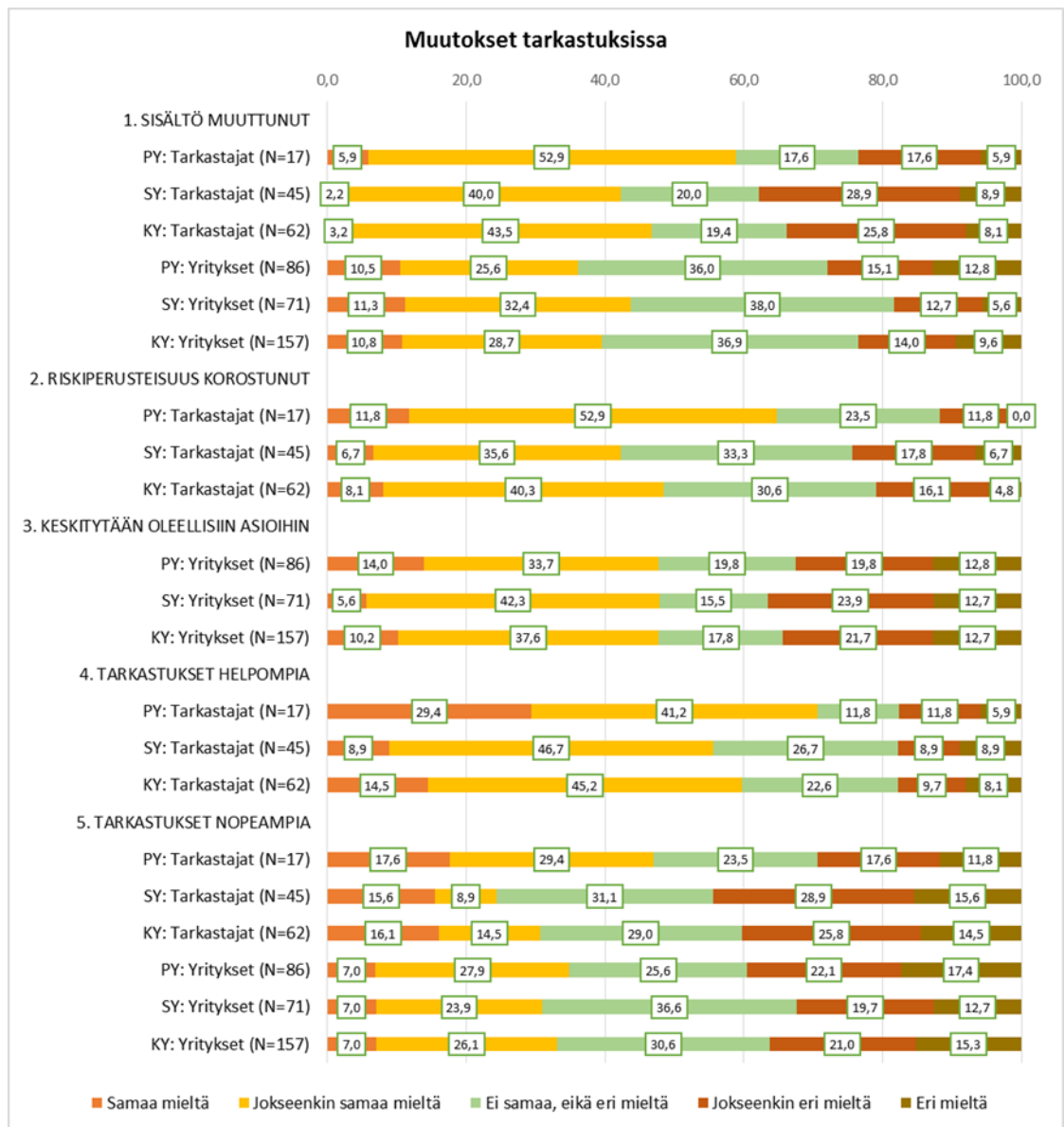
5.5 Muutokset tarkastuksissa ja tarkastusraportin laatimisessa

5.5.1 Muutokset tarkastuksissa

Tarkastajille ja/tai yritysten edustajille esitettiin tarkastusten muuttumista koskevat väittämät:

- Tarkastusten sisältö on muuttunut valvontatietojen julkisuuden myötä (tarkastajat ja yritykset, kuva 18, ”sisältö muuttunut”)
- Tarkastusten riskiperusteisuus on korostunut (tarkastajat, kuva 18, ”riskiperusteisuus korostunut”)
- Tarkastuksilla keskitytään nykyisin elintarviketurvallisuusnäkökulmasta oleellisiin asioihin (yritykset, kuva 18, ”keskitytään oleellisiin asioihin”)
- Tarkastusten tekeminen on helpottunut (tarkastajat, kuva 18, ”tarkastukset helpompia”)
- Tarkastuksiin kuluva aika on lyhentynyt (tarkastajat) ja tarkastukset tehdään nykyisin nopeammin (yritykset) (kuva 18, ”tarkastukset nopeampia”).

Suurin osa tarkastajista koki tarkastusten tekemisen helpottuneen valvontatietojen julkisuuden myötä ollen asiasta samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä (kuva 18). Pienten yksiköiden tarkastajat suhtautuivat kaikkiin tarkastuksen muutoksia koskeviin väittämiin myönteisemmin kuin suurten yksiköiden tarkastajat. Pienten yksiköiden tarkastajat olivat myös useammin tarkastuksen sisällön muuttumisen kannalla. Yritysten edustajien ja tarkastajien näkemykset tarkastusten nopeutumisesta olivat samansuuntaiset.

KUVA 18. Tarkastajien ja yritysten edustajien näkemykset tarkastusten muuttamisesta (PY=pienet yksiköt, SY=suuret yksiköt ja KY=kaikki yksiköt)

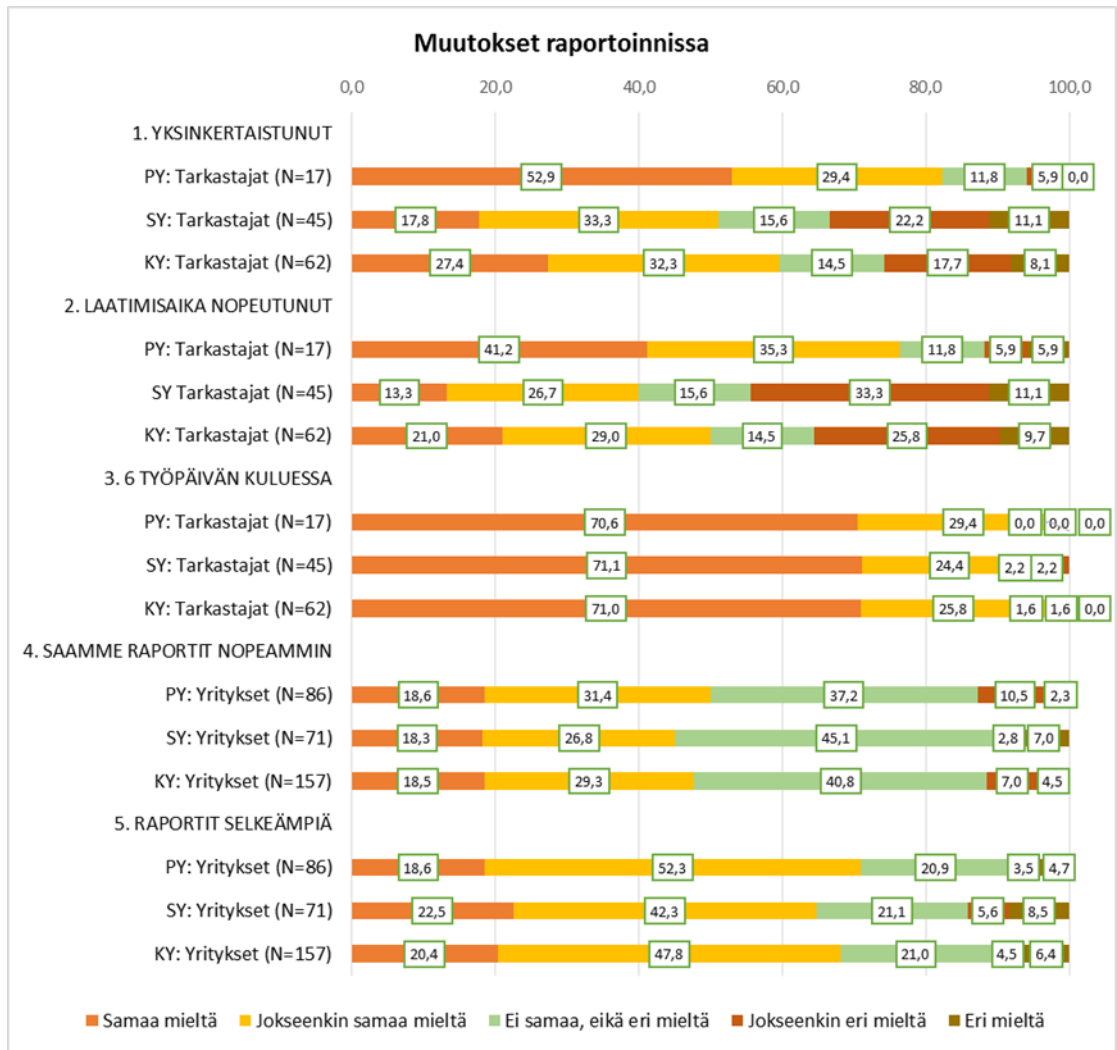
Liitteeseen 5 on koottu tarkastajien ja liitteeseen 6 yritysten edustajien vapaat kommentit tarkastusten sisällön muuttumisesta. Kommentit vaihtelevat laidasta laitaan. Osan mielestä tarkastukset ovat nyt tarkempia, jopa liiankin pikkutarkkoja ja epäolennaisuuksiin huomiota kiinnittäviä, ja osan mielestä pintapuolisempia. Osan mielestä tarkastusten sisällössä ei ole tapahtunut muutoksia.

5.5.2 Muutokset raportoinnissa

Tarkastajille ja/tai yritysten edustajille esitettiin seuraavat väittämät tarkastusraportteihin liittyen:

- Raportin laatiminen on yksinkertaistunut (tarkastajat, kuva 19, ”yksinkertaistunut”)
- Raportin laatimiseen kuluva aika on lyhentynyt (tarkastajat, kuva 19, ”laatimisaika nopeutunut”)
- Laadin raportin kuuden työpäivän kuluessa tarkastuksen tekemisestä (tarkastuspäivä + 6 työpäivää) (tarkastajat, kuva 19, ”6 työpäivän kuluessa”)
- Saamme elintarvikevalvontaviranomaisten laatimat raportit aiempaa nopeammin (yritykset, kuva 19, ”saamme raportit nopeammin”)
- Tarkastuksista laaditut raportit ovat aiempaa selkeämpiä (yritykset, kuva 19, ”raportit selkeämpiä”).

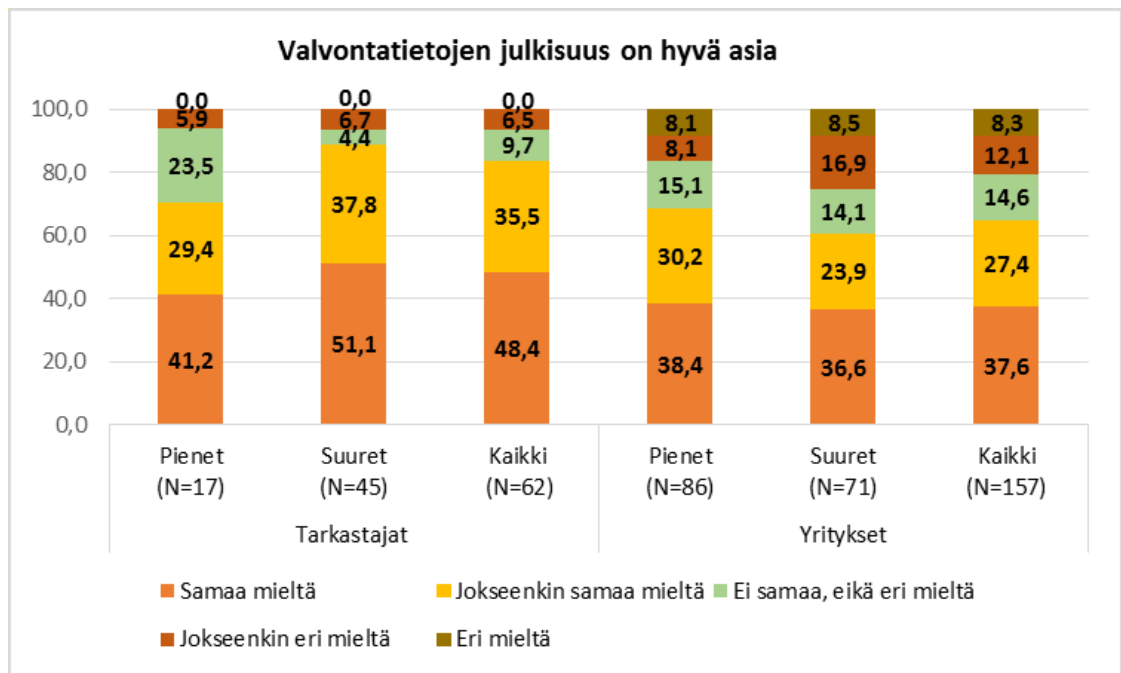
Yli puolet tarkastajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että raporttien laatiminen on yksinkertaistunut ja puolet oli raporttien laatimisaajan nopeutumisen kannalla (kuva 19). Pienten yksiköiden tarkastajat suhtautuivat kumpaankin asiaan suuria myönteisemmin. Suurin osa yritysten edustajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että tarkastusraportit ovat nykyisin selkeämpiä ja vajaa puolet koki saavansa raportit nykyisin nopeammin.

KUVA 19. Tarkastajien ja yritysten edustajien näkemykset tarkastusraportteihin liittyvistä muutoksista (PY=pienet yksiköt, SY=suuret yksiköt ja KY=kaikki yksiköt)

5.6 Valvontatietojen julkisuus on hyvä asia

Suurin osa tarkastajista ja yritysten edustajista piti valvontatietojen julkisuutta hyvänä asiana ollen väittämästä samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä (kuva 20). Suurten yksiköiden tarkastajat suhtautuivat julkisuuteen myönteisemmin kuin pienten. Yritysten edustajat eivät suhtautuneet valvontatietojen julkisuuteen aivan niin myönteisesti kuin tarkastajat.

KUVA 20. Tarkastajien ja yritysten edustajien näkemykset väittämästä ”valvontatietojen julkisuus on hyvä asia”

6 TULOSTEN TARKASTELU

6.1 Kyselytutkimusten kattavuus ja vastausprosentit sekä raporttitarkastelun kattavuus

Yrityksille suunnatun kyselytutkimuksen tuloksia voidaan pitää suuntaa-antavina otoksen pienuuden vuoksi. Suomessa oli 10 585 vähittäismyymälää ja 30 224 tarjoilupaikkaa vuonna 2013 (Evira 2014f, 50). Kyselyyn vastasi 157 yritystä, joka on 0,4 % edellä mainituista vähittäismyymälä- ja tarjoilupaikoista. Kyselyn vastausprosenttia (25,5) voidaan kuitenkin pitää hyvänä ottaen huomioon tutkimukseen mukaan otettujen yritysten yhteystietojen etsimistapa. Yritysten sähköpostiosoitteet etsittiin internetistä ja osa osoitteista oli yleissähköpostiosoitteita, kuten hotellin yleissähköposti. On mahdollista arvioida kuinka moni sähköposti tavoitti oikean vastaajatahon. Toisaalta yhteystietojen etsintätapa mahdollisti mahdollisimman erilaisten elintarvikealan yritysten tavoittamisen. Yllättävän monella yrityksellä ei kuitenkaan ollut sähköpostiosoitteita internetissä. Myöskään ketjuihin kuuluvien ravintoloiden ja myymälöiden sähköpostiosoitteita ei aina löytynyt. Yritysten vastausmäärää voidaan pitää hyvänä myös siihen nähden, että elintarvikevalvonnan vaikuttavuuteen ja kustannustehokkuuteen liittyvän

tutkimuksen (Läikkö-Roto ym. 2015, 14) yhteydessä tehtiin sähköinen kysely noin 1600 Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry:n jäsenravintolan hygieniasta vastaavalle henkilölle MaRan avustuksella ja vastauksia saatiin 73.

Kunnallisille elintarvikevalvontaviranomaisille suunnatun kyselyn kattavuus oli huomattavasti edellä mainittua parempi. Kunnallisessa elintarvikevalvonnassa oli 278,6 henkilötyövuotta vuonna 2013 (Evira 2014f, 46). Kyselyyn vastasi 62 tarkastajaa, joka on 22,3 % vuoden 2013 kunnallisista elintarvikevalvontaresursseista. Kyselyn vastausprosenttia 52 (arvio) voidaan pitää erittäin hyvänä.

Vuosina 2013 ja 2014 julkaistiin yhteensä 35 479 Oiva-raporttia (Häggman 2015). Opinnäytetyön yhteydessä analysoitujen Oiva-raporttien määrä, 11 148, oli 31,4 % kaikista vuosina 2013 ja 2014 julkaistuista raporteista. Todellinen prosenttiosuus on tätä korkeampi, sillä opinnäytetyössä otettiin huomioon vain lokakuun 2014 loppuun mennessä tehdyistä Oiva-tarkastuksista laaditut raportit, jotka olivat näkyvillä Oivahymy.fi-sivustolla viikolla 48. Prosenttiosuuteen vaikutti myös se, että Oivahymy.fi-sivustolla on näkyvissä korkeintaan kolme viimeisintä toiminnassa olevien elintarvikehuoneistojen Oiva-raporttia. Nämä näkyvillä olevat raportit otettiin huomioon opinnäytetyössä. Eviran luvuissa ovat mukana myös ne raportit, joita ei enää näkynyt sivustolla.

6.2 Julkisuuden yleiset vaikutukset

Yksi Eviran esittämistä valvontatietojen julkaisemisen tavoitteista on elintarvikevalvonnan tunnettavuuden lisääntyminen (Evira 2014h). Suurin osa tarkastajista ja yritysten edustajista oli tunnettavuuden lisääntymisen kannalla. Vaikutus on odotettu, sillä on aivan selvää, että tarkastustulosten julkaiseminen elintarvikehuoneistoissa ja myös internetissä lisää valvonnan tunnettavuutta. Tunnettavuutta ovat lisänneet myös erilaiset lehtikirjoitukset.

Valvontatietojen julkisuuden on arvioitu motivoivan yrityksiä elintarvikelainsäädännön parempaan noudattamiseen (HE 293/2010, 18). Arvio on pitänyt ainakin osittain paikkansa, sillä kaksi viidesosaa yrityksistä oli paremmin motivoituneita lainsäädännön noudattamiseen ja yli puolet korjasivat havaitut epäkohdat nykyisin nopeammin. Osa oli myös valmistautunut julkisuuteen. Edellä mainittujen yritysten osalta voidaankin sanoa, että valvontatietojen julkisuudella on ollut vaikutusta. Konkreettisenä syynä on

voinut olla tarkastustulosten julkaiseminen. Toisaalta syynä on voinut olla yritysten tietoisuus siitä, että maksullisia uusintatarkastuksia tehdään niin kauan kunnes pahimmat epäkohdat on korjattu ja tarkastuksen tulos on oivallinen tai hyvä. Suurella joukolla yritysten edustajista oli motivoitumisesta ja epäkohtien korjaamisen nopeutumisesta kuitenkin muita näkemyksiä. Tämä kertoo siitä, että ennen valvontatietojen julkisuutta osalla yrityksistä on jo ollut lainsäädännön mukaiset asiat kunnossa ja he ovat korjanneet tunnollisesti aiemminkin todetut epäkohdat. Toisaalta osa elintarvikealan yrityksistä voi katsoa, että jatketaan vanhojen ”hyviksi havaittujen” toimintatapojen mukaan.

Ennen valvontatietojen julkisuutta tehdyn kyselyn mukaan tarkastajista 86 % oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä epäkohtien korjaamisen nopeutumisesta valvontatietojen julkisuuden myötä (Läikkö-Roto ym. 2015, 43). Opinnäytetyöhön kyselyyn vastanneiden tarkastajien näkemykset eivät olleet aivan näin myönteisiä, sillä nopeutumisen kannalla (samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä) oli 81 % tarkastajista. Väkiluvultaan suurten yksiköiden tarkastajat olivat pienten yksiköiden tarkastajia useammin epäkohtien korjaamisen nopeutumisen kannalla sekä Läikkö-Roton ym. (2015, 42-43) tutkimuksessa että tässä opinnäytetyössä.

Tarkastajilla oli yritysten edustajia myönteisempi näkemys epäkohtien korjaamisen nopeutumiseen ja julkisuuden yleisiin vaikutuksiin liittyvistä väittämistä. Tätä voidaan pitää erittäin hyvänä asiana, sillä tarkastajilla on useita kohteita tarkastettavanaan ja heidän näkemyksensä pohjautuvat lukuisiin tarkastuksiin ja kokonaisuvaan valvontakentästä. Yritysten edustajien näkemykset saattavat pohjautua pitkälti vain heidän oman elintarvikehuoneistonsa tilanteeseen. Hyvänä asiana voidaan pitää myös sitä, että enemmistö tarkastajista suhtautui myönteisesti (samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä) lähes kaikkiin valvontatietojen julkisuutta koskeviin yleisiin väittämiin. Negatiivisesti (eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä) suhtauduttiin vain viranomaisten arvostamiseen liittyvään väittämään. Ovatko eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä olleet tarkoittaneet, että arvostus ei ole kasvanut vai kokevatko tarkastajat jopa arvostuksen vähentyneen? On selvää että, kaikki lehtikirjoitukset (Särkkä 2014; Terveystarkastajan niuhutus... 2014) yritysten saamista tarkastustuloksista eivät edistä arvostuksen tunnetta. Arvostamisen tunnetta ei lisää varmastikaan myös se, että osa kyselyyn vastanneista tarkastajista on kokenut tullessa painostetuksi tai yritysten edustajat ovat yrittäneet puhua heidät ympäri paremman tuloksen saamiseksi. Myös Los Angelesin tarkastajat ovat koke-

neet aiempaa enemmän paineita ravintoloiden puolelta valvontatietojen julkisuuden tultua voimaan (Jin & Leslie 2014a, 5). Näkemyksiin arvostuksen tunteesta saattaa vaikuttaa myös se, että nyt kaikki on julkista, kun aiemmin asiat hoidettiin pääsääntöisesti vain tarkastajien ja yritysten kesken. Tämä väistämättä vaikuttaa yritysten ja tarkastajien välisiin suhteisiin ainakin näin julkisuuden alkuvaiheessa. Yritysten edustajat olivat kuitenkin tarkastajia useammin viranomaisten arvostamisen lisääntymisen kannalla, mitä voidaan pitää positiivisena asiana.

6.3 Tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen

Ennen valvontatietojen julkisuutta tehdyn tutkimuksen mukaan suurin osa viranomaisista oli sitä mieltä, että elintarvikevalvonnan tulisi olla yhdenmukaista. Kuitenkin vain 13 % tutkimukseen osallistuneista tarkastajista uskoi syyskuussa 2011 voimaan tulleen valvontatietojen julkisuuden huomioon ottavan elintarvikelakimuutoksen vaikuttavan positiivisesti Suomen elintarvikevalvonnan yhdenmukaisuuteen. Viranomaisista 64 % oli asiasta eri mieltä ja 23 % ei ollut samaa eikä eri mieltä. Tutkimuksessa yhdenmukaisuudella käsitettiin muun muassa hygieniavaatimuksiin ja valvontatoimenpiteisiin liittyvä yhdenmukaisuus. (Läikkö-Roto ym. 2015, 39.)

Valvontatietojen julkisuuden yhteydessä tapahtuvaa tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymistä on perusteltu sillä, että kaikki kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset tekevät tarkastuksia samojen Oiva-arviointiohjeiden perusteella (Evira 2014h). Kyselytutkimukseen osallistuneiden tarkastajien näkemykset tukevat Eviran arviota tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymisestä, sillä suurin osa tarkastajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä yhtenäistymiseen liittyvistä väittämistä. Yhtenäistymistä on tapahtunut enemmän kuin Läikkö-Roton ym. (2015, 39) ennen valvontatietojen julkisuutta tekemään tutkimukseen osallistuneiden viranomaisten näkemysten perusteella olisi voinut olettaa.

Elintarvikevalvonnan yhdenmukaistaminen elintarvikkeiden myynti- ja tarjoilupai-koissa on määritelty yhdeksi vuosien 2015 ja 2016 elintarviketurvallisuuden toimenpiteeksi (Evira 2014a, 28). Tämä on tarpeen, sillä yhtenäistyminen on vielä kesken. Vaikka suurin osa kyselyyn vastanneista tarkastajista oli tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymisen kannalla, osa tarkastajista ei ollut yhtenäistymistä koskevista väittämistä samaa eikä eri mieltä. Osa tarkastajista oli väittämistä myös eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä.

6.3.1 Tarkastusten sopiminen

Tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymisen perustana on, että viranomaisilla on yhtenäiset käytännöt tarkastusten sopimisesta. Tällöin tarkastusten lähtökohdat ovat toimijoille yhdenvertaiset. Eviran ohjeen mukaan tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta (Evira 2014g). Jotkut kyselyyn vastanneet tarkastajat sopivat Oiva-tarkastuksista aina, mikä on selkeästi Eviran ohjeen vastaista. Ohjeen hengen vastaista on myös esimerkiksi sopia aina uusintatarkastuksista tai vanhoihin kohteisiin tehtävistä ensimmäisistä Oiva-tarkastuksista. Lisäksi on hyvä miettiä, milloin tarkastuksesta on sovitettava etukäteen vastuuhenkilön paikalla olon varmistamiseksi eli milloin tarkastuksen tekeminen ei ole mahdollista ilman vastuuhenkilöä. Asioiden pitäisi olla kunnossa ja tarvittavien asiakirjojen tarkastettavissa vastuuhenkilön poissa olosta huolimatta. Vaikka tarkastuksista sovitaankin Eviran ohjeen vastaisesti, positiivisena voidaan pitää sitä, että yritysten edustajien mukaan tarkastuksia ei ole sovittu julkisuuden aikana niin useasti kuin aiemmin. On suotavaa, että tämä kehitys jatkuu.

Tarkastuksista sopiminen voi kuitenkin olla joskus myös perusteltua. Osa tarkastajista sopi tarkastuksesta etukäteen elintarvikehuoneiston aukiolon varmistamiseksi. Tämä on aivan ymmärrettävää etenkin harvaan asutuilla alueilla, joilla on pitkät välimatkat ja joilla ei mahdollisesti ole muita korvaavia tarkastuskohteita aivan lähellä. Sopiminen on perusteltua myös niissä tapauksissa, joissa tehdään ensimmäinen tarkastus uuteen huoneistoon tai toiminnan oleellisen muuttamisen jälkeen, koska tällä tavalla tarkastaja pystyy tutustumaan uusiin tiloihin ohjatusti. Tarkastuksista on syytä sopia myös sellaisten valvontakohteiden kanssa, joissa kulkeminen on rajoitettua tai jotka eivät ole säännöllisesti auki toiminnan luonteen vuoksi.

6.3.2 Oiva-arviointiohjeiden selkeys ja riittävyys

Eviran laatimien Oiva-arviointiohjeiden on katsottu olevan perusta tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymiselle (Evira 2014h). Vaikka tarkastajat kokivat valvontakäytäntöjen yhtenäistyneen, olemassa olevan tarkastuksiin liittyvän ohjeistuksen ei voida tällä hetkellä kuitenkaan katsoa olevan valvonnan yhtenäistymisen ja yritysten tasapuolisten kohtelun kannalta tarpeeksi riittävä ja selkeä. Esimerkiksi vain vajaa puolet tarkastajista oli Oiva-arviointiohjeiden selkeyden ja yksiselitteisyyden kannalla. Lisäksi tarkastajien

mielipiteet hajautuivat Oiva-arvioiden antamisen helppoudesta, ja eri arvosanojen välistä eroja ei pidetty aina selkeinä. Tarkastajat ovat tuoneet jo ennen julkisuutta esille näkemyksensä siitä, että ohjeistusta ei ole riittävästi ja tarkastajat voivat luokitella epäkohtia eri tavoin (Läikkö-Roto ym. 2015, 43). Lisäksi muun muassa PTY (2014b) ja Elintarviketeollisuusliitto (2012) ovat esittäneet huolensa Oiva-arviointiohjeiden tulkinvaraisuudesta ja tarpeesta täydentää ohjeita esimerkein.

6.3.3 Oiva-tarkastustulokset

Opinnäytetyöhön mukaan valituissa pienissä ja suurissa yksiköissä tehtyjen Oiva-tarkastustulosten keskiarvot olivat lähes samat. Yksittäisten valvontayksiköiden välillä tarkastustulosjakaumissa oli kuitenkin suuria eroja. Eroihin vaikuttavat lukuisat eri seikat, kuten elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieeninen taso ennen valvontatietojen julkisuutta, minkälaisia elintarvikehuoneistoja valvontayksiköiden alueilla sijaitsee ja mikä tarkastusten sisältö on ollut ennen julkisuutta. Osa kyselytutkimukseen osallistuneista tarkastajista ja yritysten edustajista oli myös sitä mieltä, että yritysten tietoisuudella valvontatietojen julkisuudesta on ollut vaikutusta tarkastustuloksiin. Kunnalliset elintarvikevalvontaviranomaiset eivät kuitenkaan tiedottaneet yrityksiä tasapuolisesti, vaikka elintarvikelaissa (23/2006, 33 §) kunnan elintarvikevalvonnan tehtäväksi on määritelty elintarvikealan toimijoiden tiedottaminen elintarvikelain soveltamisalaan liittyvissä asioissa.

6.3.4 Uusintatarkastukset

Uusintatarkastusten tekeminen ja tarkastusten määrän lisääntyminen

Ennen valvontatietojen julkisuutta tehtyyn tutkimukseen osallistuneista tarkastajista 83 % varmisti tarkastuksella havaittujen epäkohtien korjaamisen useimmiten tai aina ja loput noin puolessa tapauksista. Epäkohdat tarkastettiin seuraavan suunnitelmallisen tarkastuksen yhteydessä, erillisellä seurantatarkastuksella, puhelimitse tai yrittäjiltä saadulla kirjallisella vakuutuksella. (Läikkö-Roto ym. 2015, 65-66.)

Valvontatietojen julkisuuden yhteydessä on ohjeistettu, että uusintatarkastus tulee tehdä tarkastustuloksen ollessa korjattavaa tai huono (Häggman 2013, 9). Uusintatarkastusten

määrän on lisäksi arvioitu kasvavan ohjeen myötä (Evira 2014f, 29). Suurin osa tarkastajista oli uusintatarkastusten määrän kasvamisen kannalla. Tätä tukee myös se, että yhdeksän kymmenestä tarkastajasta oli samaa mieltä uusintatarkastusten tekemisestä tarkastustuloksen ollessa korjattavaa tai huono. Verrattuna Lääkkö-Roton ym. (2015, 65) tutkimukseen uusintatarkastusten määrän voidaan katsoa tarkastajien näkemyksiin perustuen lisääntyneen. Tarkastajien näkemykset ja analysoitujen Oiva-raporttien tulokset uusintatarkastusten tekemisestä eivät kuitenkaan tukeneet toisiaan suurten valvontayksiköiden osalta. Lähes 96 % suurten yksiköiden tarkastajista oli samaa mieltä uusintatarkastusten tekemisestä, mikäli tarkastustulos on ollut korjattavaa tai huono. Analysoitujen Oiva-raporttien mukaan uusintatarkastuksista oli tehty vain 79 %. Eroon voi olla useita eri syitä. Suurin syy lienee se, että kaikkia uusintatarkastuksia ei ollut ehditty vielä tehdä eikä niiden tekeminen ole ollut tarpeenkaan tarkasteluajanjakson loppuun mennessä. Lisäksi Oivahymy.fi-sivustolle on voinut jäädä raportteja lopettaneista kohteista, joihin uusintatarkastusta ei ole edes voitu tehdä. Tulokseen vaikuttaa myös se, ketkä tarkastajat ovat vastanneet kyselytutkimukseen – kenties juuri ne, jotka noudattavat Eviran ohjetta uusintatarkastusten tekemisestä tunnollisimmin.

Evira on ohjeistanut, että uusintatarkastukset tulee tehdä 14 päivän kuluessa asetetun määräajan umpeutumisesta (Häggman 2014a). Ohjetta noudatetaan hyvin. On aivan luonnollista, että uusintatarkastuksia ei voida aina tehdä ohjeiden mukaisesti esimerkiksi muiden työkiireiden tai sairastumistapausten vuoksi. Opinnäytetyössä analysoiduista Oiva-raporteista ei voitu selvittää kuinka 14 päivän ohjetta oli oikeasti noudatettu, koska epäkohtien korjaamiselle asetetut määräajat kirjataan ei-julkiseen tarkastuskertomukseen. Julkaistujen Oiva-raporttien avulla voitiin kuitenkin tarkastella tarkastusten ja niitä seuranneiden uusintatarkastusten välisiä aikoja. Tarkasteltaessa asiaa keskiarvoaikojen kautta pienten ja suurten valvontayksiköiden välillä oli vain noin kolmen päivän ero. Tämän pohjalta voidaan todeta, että pienten ja suurten yksiköiden yritykset ovat tasapuolisessa asemassa. Johtopäätös ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä tarkastuksilla havaitut epäkohdat määrittelevät asetettavan määräajan ja näin myös uusintatarkastusten ajankohdan. Lisäksi on tärkeää muistaa, että yksittäisten valvontayksiköiden välillä oli suuria eroja.

Uusintatarkastusten tulokset

Evira on asettanut lähivuosien tavoitteeksi, että uusintatarkastuksen tulos olisi aina oivallinen tai hyvä (Evira 2014a, 32-33). Tavoitteen toteutuminen lisäisi huomattavasti valvonnan vaikuttavuutta, sillä opinnäytetyön yhteydessä analysoitujen Oiva-raporttien mukaan 14,5 % uusintatarkastuksen tuloksista oli korjattavaa tai huono. Syyt epäkoh-
tien korjaamatta jättämiseen voivat kuitenkin olla moninaiset. Nämä syyt on tärkeä tun-
nistaa, jotta Eviran asettamaan tavoitteeseen päästään.

Verrattuna New York Cityn uusintatarkastusten tuloksiin Suomen tilanne on kuitenkin hyvä. Valvontatietojen julkisuuden alussa New York Cityssä B-arvosanatarkastuksen jälkeen tehdyillä uusintatarkastuksilla arvosana pysyi samana tai laski 56 - 62 % tarkas-
tuksista ja C- arvosanatarkastusten jälkeen arvosana pysyi samana 24 - 28 % tarkas-
tuksista (Farley 2011a; Farley 2011b). Torontossa uusintatarkastusten jälkeen yli 90 %
elintarvikehuoneistoista on todettu olevan määräysten mukaisia (Thompson ym. 2014,
144). Lähtökohdat julkisuudelle ovat kuitenkin olleet erilaiset, mikä vaikuttaa tuloksiin.
Lisäksi arviointijärjestelmät poikkeavat toisistaan.

Hyvä-arvosanatarkastuksen jälkeen tehtävät uusintatarkastukset

Uusintatarkastusta ei ole ohjeistettu tehtäväksi hyvä-tarkastustuloksen jälkeen (Hägg-
man (Häggman 2013, 9). Näin kuitenkin on tehty joissakin tapauksissa ja tarkastukset
on tehty joskus oikeita uusintatarkastuksia nopeammin. Miksi tällaisia tarkastuksia on
tehty? On aivan luonnollista, että yrittäjät pyytävät tarkastajaa tulemaan tarkastukselle
halutessaan mahdollisuuden tarkastustuloksen korottamiseen. Tarkastajat ovat voineet
suostua tarkastukseen ajattelematta asiaa sen enempää tai tarkastukset on tehty, koska
kyse on ollut tutusta tarkastuskohteesta ja/tai toimijasta. On myös mahdollista, että tar-
kastajat ovat voineet olla arviota tehdessään kahden vaiheilla (hyvä vai korjattavaa),
minkä vuoksi seuraava tarkastus on tehty näin pikaisesti. Yksi vaihtoehto on myös se,
että tarkastustulokseksi olisi pitänyt antaa oikeasti korjattavaa, mutta syytä tai toisesta
näin ei ole tehty ja tämän vuoksi seuraava tarkastus on tehty lyhyen ajan kuluttua edel-
lisestä tarkastuksesta.

6.3.5 Pakkokeinot

Kyselytutkimukseen osallistuneiden tarkastajien näkemykset tukivat esitettyä (HE 293/2010, 18) arviota pakkokeinojen käytön vähenemisestä julkisuuden myötä. Pakkokeinoihin on kuitenkin aina ryhdyttävä tarkastustuloksen ollessa huono (Evira 2015a). Vain vajaa kolme viidesosaa tarkastajista oli samaa mieltä pakkokeinoihin ryhtymiseen koskevasta väittämästä. Vastauksissa huomiota kiinnitti suuri ”ei samaa eikä eri mieltä”-vaihtoehdon valinneiden määrä. Kysymys ei ollut pakollinen vastattava, koska kaikki tarkastajat eivät ole välttämättä joutuneet käyttämään pakkokeinoja. Jotkut ovat kuitenkin saattaneet vahingossa vastata tähän kysymykseen valiten juuri tämän vaihtoehdon.

Pakkokeinojen ja pakkokeinojen tehostamisen uhkasakolla on nähty olevan tehokkaimpia toimenpiteitä epäkohtien korjaamisessa. Valvontayksiköiden käytössä on erilaisia mallipohjia pakkokeinojen käytön helpottamiseksi. (Läikkö-Roto ym. 2015, 34 ja 71.) Myös Evira on laatinut malliasiakirjoja ja pitänyt koulutuksia aiheeseen liittyen (Evira 2013c, 25). Miksi pakkokeinoihin ei kuitenkaan ryhdytä Eviran ohjeen mukaisesti? Syinä pakkokeinojen vähäiseen käyttöön on mainittu muun muassa oikeudellisen osaamisen puute (Evira 2012, 19). Muina syinä on tuotu esille muun muassa resurssien puute ja kehotusten ynnä muiden pehmeämpien keinojen käyttö pakkokeinojen sijasta (Evira 2008, 27). Edellä mainittujen lisäksi pakkokeinojen käyttämättömyyteen voi olla muitakin syitä. Pakkokeinoasiakirjojen laatimista voidaan pitää liian työläänä ja aikaa vievänä ja kenties liian vaikeana malliasiakirjoista huolimatta. Pakkokeinojen tarve voi olla myös niin harvinaista, että ammattitaidon ylläpitäminen on hankalaa ja tämänkin vuosi pakkokeinoihin ei haluta ryhtyä. Lisäksi tarkastajat saattavat pelätä joutuvansa lehdistön riepoteltavaksi ryhtyessään pakkokeinoihin. Pienissä yksiköissä pakkokeinot voivat myös henkilöityä yksittäiseen tarkastajaan, joka vaikuttaa varmasti pakkokeinojen käyttöön.

6.4 Muutokset tarkastuksissa ja raportoinnissa

Tärkeinä julkisuuden vaikutuksina voidaan pitää tarkastusten tekemisen helpottumista ja raporttien laatimisen yksinkertaistumista. Kokemuksiin tarkastusten tekemisen helpottumisesta voi olla syynä muun muassa tarkastusten perustelevuus Oivalla. Lisäksi tarkastajien käytössä on nyt valtakunnalliset ohjeet siitä mitä tarkastuksella tarkastetaan ja kuinka havaitut asiat arvioidaan, vaikka ohjeita ei pidetäkään tarpeeksi selkeinä ja

yksiselitteisiä. Näkemykset raporttien laatimisen yksinkertaistumisesta voivat johtua siitä, että tarkastajien käytössä on nyt selkeä ohjattu järjestelmä, jonka kautta raportit laaditaan.

Tarkastuksissa ja tarkastusraporttien laatimisessa on tapahtunut myönteisiä muutoksia erityisesti pienten yksiköiden tarkastajien mukaan. Pienten yksiköiden tarkastajat olivat muun muassa suurten yksiköiden tarkastajia useammin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä tarkastusten helpottumisesta, nopeutumisesta ja riskiperusteisuuden korostumisesta sekä raportoinnin helpottumisesta ja nopeutumisesta. Erilaiset kokemukset julkisuuden aiheuttamista muutoksista johtunevat valvontayksiköiden erilaisuudesta, jonka vuoksi valvontatietojen julkisuuteen on voitu lähteä aivan erilaisista lähtökohdista. Ennen valvontatietojen julkisuutta suurissa valvontayksiköissä on voinut olla pieniä yksiköitä useammin selkeät ohjeet tarkastusten tekemisestä ja sisällöstä sekä tarkastusten raportoinnista. Esimerkiksi Läikkö-Roton ym. (2015, 32) mukaan asukasluvultaan suurissa yksiköissä on pieniä yksiköitä useammin käytössä jokin menetelmä (esimerkiksi tarkastuslistat) tarkastusten kattavuuden varmistamiseksi ja menetelmiä käytetään suurissa yksiköissä muita useammin.

Suurin osa yrittäjien edustajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että raportit ovat selkeytyneet julkisuuden myötä. Tämä on erittäin hyvä asia, sillä ennen julkisuutta on todettu, että havaitut epäkohdat, edellytetyt toimenpiteet tai määräajat epäkohtien korjaamiselle eivät aina ilmene ymmärrettävästi tarkastuskertomuksista (Läikkö-Roto ym. 2015, 45). Tällä voi olla myös suuri merkitys tarkastuksilla epäkohtien korjaamiseen (ks. luku 6.3.4). Raporteissa on kuitenkin edelleen parannettavaa, sillä julkisuuden aikana on tuotu esille, että tarkastuskertomuksissa annetut ohjeet ja toimenpide-ehdotukset ovat epätarkkoja ja ylimalkaisia (Savusalo 2014).

6.5 Julkisuus on hyvä asia

Enemmistö tarkastajista ja yritysten edustajista piti julkisuutta hyvänä asiana. Eri tahojen näkemykset julkisuudesta ovat parantuneet. Opinnäytetyön kyselytutkimukseen osallistuneista tarkastajista 86 % ja yrittäjistä 65 % piti valvontatietojen julkisuutta hyvänä asiana (samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä). Negatiivisesti (eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä) väittämään suhtautui seitsemän prosenttia tarkastajista ja viidesosa yrityksistä. Ennen valvontatietojen julkisuutta julkisuuteen suhtautui positiivisesti

67 % tarkastajista, 58 % henkilökohtaisesti haastatelluista ja 45 % sähköisesti haastatelluista yritysten edustajista. Negatiivisesti julkisuuteen suhtautui 10 % tarkastajista, 23 % henkilökohtaisesti haastatelluista ja 25 % sähköisesti haastatelluista yritysten edustajista. (Läikkö-Roto ym. 2015, 42.) Positiivinen kehitys asenteissa on todettu myös esimerkiksi Tanskassa (Ministeriet for Fødevarer... 2008).

7 JULKISUUDEN TÄRKEIMMÄT VAIKUTUKSET

Jokaisesta opinnäytetyössä tarkastellusta kokonaisuudesta (julkisuuden yleiset vaikutukset, tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen sekä muutokset tarkastuksissa ja tarkastusten raportoinnissa) tulevat selkeästi esille tärkeimmiksi koetut julkisuuden vaikutukset. Tärkeimmiksi julkisuuden vaikutuksiksi katsottiin asiat, joista yli puolet kyselytutkimukseen vastanneista tarkastajista ja/tai yritysten edustajista oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä ja alle 20 % eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Mikäli sama väittämä esitettiin tarkastajille ja yrityksille, niin kummankin tahon piti täyttää edellä mainitut kriteerit, jotta asia nostettiin tärkeimmäksi vaikutukseksi. Tärkeimmiksi vaikutuksiksi ei kuitenkaan katsottu selkeästi ohjeiden noudattamiseen liittyviä asioita, kuten uusintatarkastusten tekemistä 14 päivän sisällä määräajan umpeutumisesta.

Tarkastajille ja yritysten edustajille esitetyistä yhteisistä julkisuuden yleisiä vaikutuksia koskevista väittämistä tulivat esille

- elintarvikevalvonnan tunnettavuuden parantuminen ja
- tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaamisen nopeutuminen.

Pelkästään tarkastajille esitetyistä tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymistä sekä tarkastusten ja tarkastusten raportoinnin muutoksia koskevista väittämistä esille tulivat

- tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen erityisesti valvontayksiköiden sisällä, mutta myös koko maan laajuisesti
- uusintatarkastusten määrän lisääntyminen ja
- tarkastusten tekemisen helpottuminen.

Tarkastusten ja raportoinnin muutoksiin liittyvistä väittämistä valtaosa yritysten edustajista oli sitä mieltä, että

- tarkastuksista laaditut raportit ovat aiempaa selkeämpiä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön aiheena oli selvittää kunnallista elintarvikevalvontaa tekevien tarkastajien ja elintarvikealan yritysten edustajien näkemyksiä elintarvikevalvontatietojen julkisuuden yleisistä vaikutuksista, tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymisestä sekä tarkastuksissa ja tarkastusten raportoinnissa tapahtuneista muutoksista. Koska valvontatietojen julkisuus on Suomessa uusi asia, vaikutuksia selvitettiin laaja-alaisesti, jotta saataisiin muodostettua yleiskuva tämän hetkisestä tilanteesta – mitä vaikutuksia julkisuudella on ollut tähän mennessä? Opinnäytetyössä saadaan vastaus tähän kysymykseen. Työn laajuuden aiheuttama suuri tulospäärä johti kuitenkin siihen, että kaikkia kyselyjen tuloksia ei otettu huomioon opinnäytetyössä. Kaikkien kysymysten ei myöskään katsottu ”istuvan” lopulliseen työhön.

Kyselytutkimukseen osallistuneiden tarkastajien ja yritysten edustajien näkemykset valvontatietojen julkisuuden vaikutuksia koskevista väittämistä vaihtelivat paljon. Näkemyserot johtunevat siitä, että valvontayksiköt ovat erilaisia, minkä vuoksi valvontatietojen julkisuuteenkin on voitu lähteä aivan erilaisista lähtökohdista niin tarkastajien kuin yrittäjienkin näkökulmasta katsottuna. Tämä näkyi myös analysoitujen Oiva-raporttien tuloksissa, sillä valvontayksiköiden välillä oli suuria eroja. Näkemysten muodostuminen saattaa olla myös kesken, sillä valvontatiedot ovat olleet julkisia vajaat kaksi vuotta.

Kyselytutkimusten vastausten perusteella julkisuuden tärkeimmiksi vaikutuksiksi voidaan nostaa:

- elintarvikevalvonnan tunnettavuuden parantuminen
- tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaamisen nopeutuminen
- tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen erityisesti valvontayksiköiden sisällä, mutta myös koko maan laajuisesti
- uusintatarkastusten määrän lisääntyminen
- tarkastusten tekemisen helpottuminen
- tarkastuksista laadittujen raporttien selkeytyminen.

Esitetyt arviot julkisuuden vaikutuksista ovat siis ainakin osittain toteutuneet. Tärkeänä tuloksena voidaan lisäksi pitää sitä, että tarkastajien ja yritysten edustajien näkemykset kyselytutkimuksissa esitetyistä väittämistä olivat pääasiallisesti myönteisiä ja valvontatietojen julkisuutta pidettiin hyvänä asiana.

Vaikka tarkastajat kokivat valvontakäytäntöjen yhtenäistyneen, olemassa olevien ohjeiden ei tällä hetkellä voida kuitenkaan katsoa olevan valvonnan yhtenäistymisen ja yritysten tasapuolisten kohtelun kannalta riittävät ja selkeät. Nykyisiä ohjeita, kuten Eviran ohjetta (16025/3) ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen elintarvikehygieniasta, tulisi tarkentaa esimerkein ja ohjeista tulisi löytyä vastaukset siihen mitä tarkoitetaan esimerkiksi ”riittävällä”. Tämä auttaisi tarkastajia Oiva-arviointiohjeiden tulkinnassa. Tarkkojen ohjeiden tekeminen on varmastikin haasteellista, mutta monissa muissa maissa tällaisia on tehty - miksi tämä ei onnistuisi Suomessa? Lisäohjeistusta tarvitaan useisiin eri asioihin. Missä tapauksissa tarkastuksista voidaan sopia etukäteen ja kuinka aikaisin ennen tarkastusta sopiminen voidaan tehdä? Tarkastuksesta sopimisen ajankohdalla voi olla suuri vaikutus tarkastustulokseen. Lisäohjeistusta tarvittaisiin myös uusintatarkastusten aikaistamiseen yritysten pyynnöstä. Jos yhdelle yritykselle luvataan aikaistaa tarkastusta, tasapuolisuuden nimissä näin pitäisi tehdä kaikkien yritysten osalta, jotka tätä pyytävät. Tämä voi pahimmillaan johtaa siihen, että viranomaisten laatimat tarkastussuunnitelmat eivät toteudu. Lisäksi olisi syytä miettiä pitäisikö erilaisten epäkohtien korjaamiselle antaa suositusmääräaikoja. Näin valvontaa saataisiin yhtenäistettyä edelleen. Ohjeistusta tulisi tarkentaa myös hyvä-arvosanataarkastusten jälkeen tehtävistä uusintatarkastuksista. Vaikka kyse on pienistä tarkastusmääristä, suurissa valvontayksiköissä on varmastikin vielä kohteita, joihin ei ole tehty yhtään tarkastusta valvontatietojen julkisuuden aikana - viranomaisnäkökulmasta olisi varmasti tärkeämpää saada mahdollisimman paljon yrityksiä Oivan piiriin kuin tehdä uusintatarkastuksia elintarvikehuoneistoihin, joiden tarkastustulos on ollut hyvä.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tulisi selvittää mahdollisuutta laatia Oiva-ohjeistusta eri kielillä. Elintarvikealan yrittäjinä toimii nykyisin taustaltaan eri kansalaisuuksia ja yrittäjien suomen kielen taito vaihtelee paljon. Tämän vuoksi Oiva-ohjeet tulisi laatia vähintäänkin englanniksi. Myös muun muassa kiinan ja thain kielisille ohjeille olisi tarvetta. Ohjeiden useammat kieliversiot helpottaisivat myös tarkastajien työtä, koska yrittäjien neuvonnan ja ohjaamisen tarve vähenisi.

Mikä on valvontatietojen julkisuuden ja tarkastuskäytäntöjen yhtenäistymisen tulevaisuus? Lisäohjeistuksen voidaan katsoa olevan tässä ratkaisevassa asemassa. On tärkeää, että tarkastajat tekevät tarkastukset mahdollisimman yhtenäisesti. Yrityksillä pitäisi olla varmuus siitä, että kaikkia yrityksiä kohdellaan mahdollisimman tasapuolisesti. Tämä luo perustan koko järjestelmälle ja sen uskottavuudelle. Järjestelmän jatkokehitystyö

vaatiikin kaikkien osapuolten huomioon ottamista, yhteistä tahtotilaa ja ymmärtämystä sekä pitkäjänteisyyttä. Samanaikaisesti on kuitenkin tärkeää ymmärtää, etteivät tarkastustilanteet, elintarvikehuoneistot ja ihmiset niiden takana ole samanlaisia - tämän vuoksi ei koskaan päästä tarkastusten täydelliseen yhtenäisyyteen. Lisäksi on erittäin tärkeää, että järjestelmä tulee tunnetuksi kuluttajien keskuudessa ja kuluttajat alkavat hyödyntää muiden maiden kuluttajien tapaan julkaistuja valvontatietoja valitessaan asiointipaikkojaan. Tämä antaa yrityksille selvän viestin siitä, että valvontatuloksella on merkitystä. Kaikki edellä mainittu ei kuitenkaan välttämättä riitä, sillä valvontatietojen julkisuuden ulkopuolella on tekijöitä, jotka vaikuttavat asiaan. Vaikka tarkastuskäytännöt yhtenäistettäisiin mahdollisimman pitkälle, yrityksiä ei tultane tarkastamaan yhtä usein eri puolilla Suomea, koska valvontaresurssien määrä suhteessa valvottavien kohteiden määrään vaihtelee valvontayksiköittäin.

Järjestelmän kehittymistä ja julkisuuden vaikutuksia tullaan varmasti seuraamaan säännönmukaisesti tehtävillä selvityksillä. Muissa maissa on seurattu tarkastustulosten kehittymistä julkisuuden myötä, mutta myös julkisuuden vaikutuksia ruokamyrkytysten määriin, ravintoloiden tuloihin ja kuluttajakäyttäytymiseen. Julkisuudella voi olla moninaisia vaikutuksia ja tämän vuoksi tutkimuskenttä tulee olemaan laaja ja varmasti antoisa.

LÄHTEET

Bloomberg, Michael R. & Farley, Thomas 2011. What to Expect When You're Inspected: A Guide for Food Service Operators. PDF-dokumentti. <http://www.nyc.gov/html/doh/downloads/pdf/rii/blue-book.pdf>. Päivitetty 4.1.2011. Luettu 12.5.2014.

Bloomberg, Michael R. & Farley, Thomas 2012a. Restaurant Grading in New York City at 18 months. Public Recognition and Use of Grades. Trends in Restaurant Sanitary Conditions and Foodborne Illnesses. PDF-dokumentti. <http://www.nyc.gov/html/doh/downloads/pdf/rii/restaurant-grading-18-month-report.pdf>. Päivitetty 5.3.2012. Luettu 12.5.2014.

Bloomberg, Michael R. & Farley, Thomas 2012b. Restaurants that Achieve A Grades at the Time of Inspection Are No Longer Subject to Fines for Sanitary Violations PDF-dokumentti. <http://www.nyc.gov/html/doh/downloads/pdf/rii/restaurant-grading-penalty-relief-faq.pdf>. Päivitetty 16.4.2012. Luettu 12.5.2014.

County of Los Angeles Public Health 2011. Retail Food Inspection Guide. PDF-dokumentti. <http://www.publichealth.lacounty.gov/eh/docs/RetailFoodInspection-Guide.pdf>. Päivitetty 7.9.2011. Luettu 28.8.2014.

County of Los Angeles Public Health 2014. Reference guide for the food official inspection report. PDF-dokumentti. <http://www.publichealth.lacounty.gov/eh/docs/WhatsNew/FOIR-RefGuide.pdf>. Päivitetty 17.7.2014. Luettu 15.8.2014.

County of Los Angeles Public Health 2015a. Grading and Posting Requirements for Retail Food Facilities. HTML-dokumentti. <http://publichealth.lacounty.gov/eh/misc/ehpost.htm>. Päivitetty 2.2.2015. Luettu 18.2.2015.

County of Los Angeles Public Health 2015b. Workforce Development and Advisory Services. HTML-dokumentti. <http://publichealth.lacounty.gov/eh/EPS/workforceAdvisory/consult.htm>. Päivitetty 2.2.2015. Luettu 18.2.2015.

County of San Diego 2011. Dining Out? Safe Food is Everybody's Responsibility. DEH: FH-200 (08/2011). PDF-dokumentti. http://www.sandiegocounty.gov/content/dam/sdc/deh/fhd/food/pdf/publications_DiningOutSafeFoodisEverybodysResponsibility.pdf. Päivitetty 5.8.2011. Luettu 19.1.2015

County of San Diego 2015b. Food Facility Inspection Search. HTML-dokumentti. <http://www.sandiegocounty.gov/content/sdc/deh/fhd/ffis/intro.html.html>. Ei päivitystietoa. Luettu 19.2.2015.

Elintarvikelaki 13.1.2006/23. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 16.12.2013.

Elintarviketeollisuusliitto 2012. Oiva(hymy) ohjeistus lausuntopyyntö 7271/0004/2012, 19.10.2012. Lausunto 21.11.2012. PDF-dokumentti.

http://www.etl.fi/www/fi/lausunnot/lausunnot/LausuntoPDF/Oiva_hymy_ohjeistus.pdf. Päivitetty 29.11.2012. Luettu 6.12.2014.

Envirovet 2015. Elintarvikevalvonnan auditointien pilottihanke. HTML-dokumentti. <http://www.envirovet.fi/kunnallisen-elintarvikevalvonnan-auditoinnit>. Ei päivitystietoa. Luettu 6.3.2015.

Espoo 2015. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.espoo.fi/ymparistoterveys>. Päivitetty 19.2.2015. Luettu 23.2.2015.

Evira 2008. Raportti Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2007 - 2011 toteutumisesta vuonna 2007. Dnro 4736/0408/2008. Päiväys 19.6.2008. PDF-tiedosto. http://www.evira.fi/files/attachments-archived/elintarvikkeet/valvonta_ja_yrittajat/valvontasuunnitelmat/vasuraportti_komissiolle_2007.pdf. Päivitetty 4.7.2008. Luettu 11.1.2015.

Evira 2012. Raportti Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2011 - 2015 toteutumisesta vuonna 2011. Evira/1005/0411/2012. Hyväksymispäivä 29.6.2012. PDF-dokumentti. http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/esittely_toiminta_valvonta/valvonta/raportointi/vasu_raportti_lopullinen_04072012.pdf. Päivitetty 29.8.2012. Luettu 11.1.2015.

Evira 2013a. Elintarviketurvallisuusviraston määräys elintarvikevalvontaviranomaisen ilmoitus - ja tiedonantovelvollisuuden toteuttamistavasta ja valvontatietojen julkistamisesta. Pvm 2.4.2013. Määräys 1/2013, Dnro 3091/0900/2013. PDF-dokumentti. http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/asiointi/eviran_maarays_elintarvikevalvontaviranomaisen_ilmoitus_ja_tiedonantovelvollisuuden_toteuttamistavasta_ja_valvontatietojen_julkistamisesta.pdf. Päivitetty 2.5.2013. Luettu 5.6.2014.

Evira 2013b. Oivan mukaisten tarkastusten alueelliset tulokset. PDF-dokumentti. https://www.oivahymy.fi/files/attachments/fi/oiva/alueelliset_tarkastusmaarat.pdf. Päivitetty 28.8.2013. Luettu 16.12.2013.

Evira 2013c. Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2012 - 2016 toteutumisesta vuonna 2012. Evira/2908/0411/2013. Hyväksymispäivä 4.7.2013. PDF-dokumentti. http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/esittely_toiminta_valvonta/valvonta/vasu-raportti_2012-final.pdf. Päivitetty 3.7.2013. Luettu 11.1.2015.

Evira 2014a. Elintarvikevalvonnan monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 - 2019. Dnro Evira/4162/0410/2014. PDF-dokumentti. http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/esittely_toiminta_valvonta/valvonta/vasu_2015-2019_fi.pdf. Päivitetty 20.11.2014. Luettu 8.1.2015.

Evira 2014b. Oiva - arvosanat. HTML-dokumentti. <https://www.oivahymy.fi/portal/fi/tunnethan+oivan-/oiva-arvosanat/>. Ei päivitystietoa. Luettu 31.8.2014.

Evira 2014c. Oiva - järjestelmä laajenee vähitellen kaikkiin elintarvikealan yrityksiin. Tiedote 17.12.2014. HTML-dokumentti. <http://www.evira.fi/portal/fi/elintarvikkeet/ajankohtaista/?bid=4131>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.12.2014.

Evira 2014d. Oiva-raportin esillepano. HTML-dokumentti. <https://www.oivahymy.fi/portal/fi/yrityksille/raportin+esillepano/>. Ei päivitystietoa. Luettu 31.8.2014.

Evira 2014e. Oivan mukaisen tarkastusten alueelliset tulokset 17.3.2014. PDF-dokumentti. https://www.oivahymy.fi/files/attachments/fi/oiva/alueelliset_tarkastusmaarat.pdf. Päivitetty 17.3.2014. Luettu 31.8.2014.

Evira 2014f. Raportti Suomen elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman 2012 - 2016 toteutumisesta vuonna 2013. Evira/843/0411/2014. Hyväksymispäivä 30.6.2014. PDF-dokumentti. http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/esittely_toiminta_valvonta/valvonta/raportointi/vasu_raportti_2013.pdf. Päivitetty 2.7.2014. Luettu 24.11.2014.

Evira 2014g. Tarkastukset. HTML-dokumentti. <https://www.oivahymy.fi/portal/fi/tunnethan+oivan-/tarkastukset> Ei päivitystietoa. Luettu 31.8.2014.

Evira 2014h. Yleistä Oivasta. HTML-dokumentti. <https://www.oivahymy.fi/portal/fi/tunnethan+oivan-/yleista+oivasta/>. Ei päivitystietoa. Luettu 31.8.2014.

Evira 2015a. Oiva-arviointiohjeet ja Oiva-yleisohje. PDF-dokumentti. https://www.oivahymy.fi/files/attachments/fi/oiva/oiva_arviointiohjeet_ilmoitetut_1.1.2015.pdf. Päivitetty 8.1.2005. Luettu 12.1.2015.

Evira 2015b. Oiva-valvontatietojen julkaiseminen. HTML-dokumentti. <https://www.oivahymy.fi/portal/fi/>. Ei päivitystietoa. Luettu 1.3.2015.

Farley, Thomas 2011a. Restaurant Letter Grading: The First Six Months. January 2011. PDF-dokumentti. <http://www.nyc.gov/html/doh/downloads/pdf/rii/restaurant-grading-6-month-report.pdf>. Päivitetty 24.1.2011. Luettu 12.5.2014.

Farley, Thomas 2011b. Restaurant Letter Grading: The First Year. July 2011. PDF-dokumentti. <http://www.nyc.gov/html/doh/downloads/pdf/rii/restaurant-grading-1-year-report.pdf>. Päivitetty 1.8.2011. Luettu 12.5.2014.

Fielding, Jonathan E. & Freedman, Jonathan E. 2014. Ten Year Anniversary of Restaurant Grading Program. County of Los Angeles Public Health. 28.1.2008. PDF-dokumentti. http://file.lacounty.gov/bc/q1_2008/cms1_082885.pdf. Päivitetty 24.2.2014. Luettu 30.8.2014.

Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä 2015. Elintarvikkeet ja elintarvikehuoneistot. HTML-dokumentti. http://www.fstky.fi/Elainlaakarit_ja_muu_ymparistoterveydenhuolto/elintarvikkeet_ja_elintarvikehuoneisto/. Päivitetty 30.3.2015. Luettu 31.3.2015.

Food Standards Agency 2013. Food Hygiene Rating Scheme. Html-dokumentti. <http://www.food.gov.uk/multimedia/hygiene-rating-schemes/rating-schemes-faqs-en/fhrs>. Päivitetty 1.5.2013. Luettu 21.1.2015.

Food Standards Agency 2014a. Food Hygiene Rating Scheme. Information note for food businesses in England and Northern Ireland. November 2013. PDF-dokumentti. <http://www.food.gov.uk/sites/default/files/multimedia/pdfs/enforcement/fhrssafe-guards.pdf>. Päivitetty 13.8.2014. Luettu 21.1.2015.

Food Standards Agency 2014b. Food Hygiene Rating Scheme. Information note for food businesses in Wales. PDF-dokumentti. <http://www.food.gov.uk/sites/default/files/multimedia/pdfs/fhrs-safeguards-wales-english.pdf>. Päivitetty 13.8.2014. Luettu 21.1.2015.

Food Standards Agency 2014c. The Food Hygiene Rating Scheme: Guidance for local authorities on implementation and operation - the 'Brand Standard'. Revision 3-July 2014. PDF-tiedosto. <http://www.food.gov.uk/sites/default/files/multimedia/pdfs/enforcement/fhrsguidance.pdf>. Päivitetty 13.8.2014. Luettu 22.1.2015.

Food Standards Agency 2015. Find out more about food hygiene ratings. HTML-dokumentti. <http://www.food.gov.uk/multimedia/hygiene-rating-schemes/ratings-find-out-more-en#toc-1>. Päivitetty 20.1.2015. Luettu 21.1.2015.

Fødevarestyrelsen 2015. Kontrolrapport. PDF-dokumentti. <http://www.find-smiley.dk/NR/ronlyres/B2991B50-FD59-4F93-991B-0260481EEB71/0/RapportDetailNytlayout.pdf>. Päivitetty 28.3.2015. Luettu 4.4.2015.

Haminan kaupunki 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.hamina.fi/fi/Asukkaat/Asuminen%20ja%20ymp%C3%A4rist%C3%B6/Ymp%C3%A4rist%C3%B6terveydenhuolto>. Ei päivitystietoa. Luettu 21.9.2014.

Hangan kaupunki 2014. Eteläkärjen ympäristöterveys. HTML-dokumentti. <http://www.hanko.fi/symi>. Ei päivitystietoa. Luettu 21.9.2014.

HE 293/2010. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi elintarvikelain sekä eläinlääkintähuoltolain 15 ja 23 §:n muuttamisesta 2010. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100293>. Ei päivitystietoa. Luettu 6.1.2014.

Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2011 - 2014 (päivitys vuodelle 2012). 2013. PDF-dokumentti. http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/AYR_Ymp%C3%A4rist%C3%B6terveys_Labra/Ymp%C3%A4rist%C3%A4terveydenhuolto/liitetiedostot/Hyvink%C3%A4n%20kaupungin%20ymp%C3%A4rist%C3%B6terveydenhuollon%20valvontasuunnitelma%202011-2014,%20p%C3%A4ivitys%20vuodelle%202012.pdf. Päivitetty 10.4.2013. Luettu 21.9.2014.

Häggman, Marina 2013. Oiva - järjestelmä ja riskiperusteisuus. Elintarvike ja terveystiedote 2/2013, 6-10.

Häggman, Marina 2014a. Oiva on täällä. Elintarvike- ja terveystiedote koulutuspäivät 25.9.2014. Luentomateriaali.

Häggman, Marina 2014b. Tuoteturvallisuuden arviointiohjeet. OIVA I toimijapäivä 20.1.2014. Luentomateriaali.

Häggman, Marina 2015. Oiva-projekti tänään. Elintarvikevalvonnan valtakunnalliset koulutuspäivät 4 - 5.2.2015. Luentomateriaali.

Hämeenlinna 2015. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.hameenlinna.fi/Palvelut/Asuminen-ja-ymparisto/Valvonta/Ymparistoterveydenhuolto/>. Päivitetty 13.2.2015. Luettu 25.2.2015.

Hänninen, Jyri & Mäkinen, Esa 2014. Suomalainen ruoka osoittautui turvalliseksi. Helsingin Sanomat 29.8.2014, A11.

Imatran seudun ympäristötoimi 2014. Imatran seudun ympäristötoimi. HTML-dokumentti. <http://www.imatranseudunymparistotoimi.fi/>. Ei päivitystietoa Luettu 21.9.2014.

Inarin kunta 2014. Inarin kunnan ympäristöyksikkö. HTML-dokumentti. <http://www.inari.fi/fi/palvelut/sosiaali-ja-terveyspalvelut/elainlaakinta-maaseutu-ja-ymparistopalvelut.html>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä Sosteri 2014. Itä-Savon sairaanhoitopiiri. HTML-dokumentti. <http://www.isshp.fi/index.asp>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

JIK-Peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2014. Ympäristöterveyspalveluiden yksikkö. HTML-dokumentti. https://www.jikky.fi/potilaat_asiakkaat_ja_laheiset/elainlaakarit_ja_terveystarkastajat. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Jin, Ginger Zhe & Leslie, Philip 2014a. The Case in Support of Restaurant Hygiene Grade Cards. Choices 2nd Quarter 2005, 20(2). HTML-dokumentti. <http://www.choicesmagazine.org/2005-2/safety/2005-2-02.htm>. Ei päivitystietoa. Luettu 30.5.2014.

Jin, Ginger Zhe & Leslie Phillip 2014b. The Effect of Information on Product Quality: Evidence from Restaurant Hygiene Grade Cards. The Quarterly Journal of Economics. Vol 118. No. 2 (May 2003), pp. 409-451. Published by: Oxford University Press. PDF-dokumentti. <http://www.jstor.org/stable/25053911>. Ei päivitetty. Luettu 14.8.2014.

Joensuun kaupunki 2014. Pohjois -Karjalan ympäristöterveys. HTML-dokumentti. <http://www.joensuu.fi/ymparistoterveys>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Jyväskylän kaupunki 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/terveys>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Kainuun sosiaali - ja terveydenhuollon kuntayhtymä SOTE 2014. Tervetuloa Kainuun sosiaali - ja terveydenhuollon kuntayhtymän sivuille. HTML-dokumentti. http://sote.kainuu.fi/gui/default/fr_frontpage.asp?SelectGroup=2&hide=false. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Kalajoen kaupunki 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.kalajoki.fi/palvelut/ymparistoterveydenhuolto>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Kangasalan kunta. 2014. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma v. 2014. Liite STL 1. PDF-dokumentti. <http://kangasala.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=1&docid=323031345c303132385c39303931323939322e504446&dclid=28.1.2014%2014:46:57:000&extension=pdf>. Päivitetty 28.1.2014. Luettu 25.9.2014.

Keski-Savon ympäristötoimi 2014. Keski-Savon ympäristötoimi. HTML-dokumentti. <http://www.keskisavonymparistotoimi.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskus 2014. Tervetuloa Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen verkkosivuille. HTML-dokumentti. <http://web.tuusula.fi/keskiuudenmaanymparistokeskus/>. Ei päivitystietoa. Luettu 21.9.2014.

Keuruun kaupunki 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.keuruu.fi/asukkaat/ymparistoterveydenhuolto>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Kittilän kunta 2014. Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue. HTML-dokumentti. <http://www.kittila.fi/tunturi-lapin-ymparistoterveydenhuollon-yhteistoiminta-alue>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Kokkolan kaupunki, Keski - Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto 2013. Keski - Pohjanmaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2012 - 2104, päivitys vuodelle 2014. PDF-dokumentti. <http://kokwww.kokkola.fi/kokkola/Dyn-Julk/kokous/20134177-10-1.PDF>. Päivitetty 18.12.2013. Luettu 25.9.2014.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. HTML-dokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>. Ei päivitystietoa. Luettu 23.12.2014.

Lappeenranta 2014. Lappeenrannan seudun ympäristötoimi. HTML-dokumentti. <http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Hallinto/Kaupunkiorganisaatio/Lappeenrannan-seudun-ymparistotoimi>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Laukaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2013 - 2014 (yhteistoiminta - alue Laukaa – Äänekoski - Konnevesi). 2014. Hyväksytty: Ympäristöterveyslautakunta 13.3.2013, § 9. Päivitys hyväksytty: ympäristöterveyslautakunta 5.2.2014. PDF-dokumentti. <http://laukaa02.hosting.documenta.fi/kokous/2014318-3-1.PDF>. Päivitetty 14.2.2014. Luettu 25.9.2014.

Liedon kunta 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.lieto.fi/ymparistoterveys>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Lohjan kaupunki 2014. Ympäristöterveyspalvelut. HTML-dokumentti. <http://www.lohja.fi/default.asp?kieli=246&sivu=1890&alasivu=1890>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Läikkö-Roto, Tiina, Lundén, Janne, Nevas, Mari, Heinola, Katariina & Heikkilä, Jaakko 2015. Elintarvikevalvonnan vaikuttavuus ja kustannustehokkuus. Käsikirjoitus.

Mikkeli 2014. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut. HTML-dokumentti. <http://www.mikkeli.fi/tuottajat/mikkelin-seudun-ymparistopalvelut>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Fødevarestyrelsen 2008 Resumé af forbruger - og virksomhedsanalyserne 2004. HTML-dokumentti. http://www.findsmiley.dk/da-DK/Analyser/hovedresultater_2004.htm. Päivitetty 29.2.2008. Luettu 19.2.2015.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Fødevarestyrelsen 2011a. Analyser 2007. HTML-dokumentti. http://www.findsmiley.dk/da-DK/Analyser/Analyser_2007.htm. Päivitetty 2.9.2011. Luettu 19.2.2015.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Fødevarestyrelsen 2011b. Information til forbrugere. HTML-dokumentti. http://www.findsmiley.dk/da-DK/Om_Smiley_ordningen/Info_til_forbrugere/Forside.htm. Päivitetty 1.9.2011. Luettu 19.2.2015.

Ministeriet for Fødevarer Landbrug og Fiskeri, Fødevarestyrelsen 2011c. Smileys keep food safety high in Denmark. HTML-dokumentti. <http://www.findsmiley.dk/en-US/Forside.htm>. Päivitetty 31.5.2011. Luettu 19.2.2015

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Fødevarestyrelsen 2013. Hvor skal kontrolrapporten hænges? HTML-dokumentti. http://www.findsmiley.dk/da-DK/Om_Smiley_ordningen/Info_til_virksomheder/Hvor_skal_kontrolrapporten_haenge.htm. Päivitetty 29.5.2013. Luettu 19.2.2015.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Fødevarestyrelsen 2015a. Elite - virksomheder 2008 - 2013. HTML-dokumentti. <http://www.findsmiley.dk/NR/exeres/18D42B45-8715-4301-965B-174939A83AAA.htm>. Ei päivitystietoa. Luettu 19.2.2015.

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri, Fødevarestyrelsen 2015b. Resultater 2008 - 2014, detailvirksomheder. HTML-dokumentti. <http://www.findsmiley.dk/NR/exeres/6A8CF6D4-0EA8-43DD-8132-8352D7B86CC7.htm>. Ei päivitystietoa. Luettu 19.2.2015.

Ministry of the Environment & Water Resources 2014. Grab Our Research > Key environment Statistics. Environmental health. HTML-dokumentti. <http://app.mewr.gov.sg/web/Contents/Contents.aspx?ContId=681>. Päivitetty 20.8.2014. Luettu 20.1.2015.

Mustasaaren kunta 2014. Länsirannikon ympäristöyksikkö. HTML-dokumentti. <http://www.mustasaari.fi/fi/document.aspx?docID=14940>. Päivitetty 17.7.2014. Luettu 25.9.2014.

National Environment Agency 2015. Points Demerit System. A guide for food establishments. Revised Edition November 2010. PDF-dokumentti. <http://www.nea.gov.sg/docs/default-source/public-health/points-demerit-system-guide.pdf?sfvrsn=2>. Ei päivitystietoa Luettu 20.1.2015.

NSW Government Food Authority 2011. Scores on Doors, Pilot evaluation report. March 2011. PDF-dokumentti. http://www.foodauthority.nsw.gov.au/_Documents/industry_pdf/Evaluation_Report_SoD.pdf. Päivitetty 29.6.2011. Luettu 23.1.2014.

NSW Government Food Authority 2013. Progress of 'Scores on Doors' (Food Hygiene Rating Scheme) in NSW. Increasing its effectiveness for the future. Review summary - June 2013. PDF-dokumentti. http://www.foodauthority.nsw.gov.au/_Documents/industry_pdf/SoD_summary_report.pdf. Päivitetty 24.6.2013. Luettu 16.12.2013.

NYC Health 2011. Chapter 23 of Title 24 of the Rules of the City of New York. Inspection Scoring and Letter Grading System for Food Service Establishments. PDF-dokumentti. <http://www.nyc.gov/html/doh/downloads/pdf/rii/rii-nyc-rules.pdf>. Päivitetty 4.1.2011. Luettu 18.2.2015.

NYC Health 2013. Letter Grading for Restaurants. HTML-dokumentti. <http://www.nyc.gov/html/doh/html/environmental/food-service-grading.shtml>. Päivitetty 26.4.2013. Luettu 18.2.2015.

Oulun kaupunki 2014. Ympäristöterveydenhuolto - ennalta ehkäisyä ja viranomaisyhtöitä. HTML-dokumentti. <http://www.ouka.fi/oulu/ymparisto-ja-luonto/ymparistoterveydenhuolto>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Pelkosenniemen - Savukosken kansanterveystyön kuntayhtymä 2013. Koillis - Lapin ympäristöterveydenhuolto. HTML- dokumentti. <http://www.savukoski.fi/ymparistoterveydenhuolto/>. Päivitetty 13.5.2013. Luettu 25.9.2014

Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2014. Ajankohtaista. HTML- dokumentti. <http://www.kalliopp.fi/>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Pietarsaaren Sosiaali - ja terveystyörytö 2013. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <https://www.sochv.jakobstad.fi/index.php?use=publisher&id=1823&lang=4>. Päivitetty 27.5.2013. Luettu 25.9.2014.

Pirkkalan kunta 2014. Pirteva. HTML- dokumentti. <http://www.pirteva.fi/>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.014.

Pohjois - Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä (PoSa) 2014a. Tervetuloa PoSan internet - sivuille. HTML- dokumentti. <http://www.eposa.fi/>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Pohjois - Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä (PoSa) 2014b. Ympäristöpalvelut. HTML- dokumentti. <http://www.eposa.fi/palvelut/ymparistopalvelut/>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Porin kaupunki 2015. Ympäristöterveydenhuollon yhteistyörytö - alue. HTML-dokumentti. <http://www.pori.fi/ymparistovirasto/ymparistoterveys.html>. Päivitetty 13.3.2015. Luettu 16.3.2015.

Porvoon kaupunki 2015. Terveystyörytö. HTML-dokumentti. <http://www.porvoo.fi/fi/palvelut/terveyspalvelut/terveysystyörytö>. Ei päivitystietoa. Luettu 11.3.2015

Pudasjärven kaupunki 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML- dokumentti. <http://www.pudasjarvi.fi/asukkaille/ymparisto-ja-luonto/ymparistoterveydenhuolto>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Päijät - Hämeen Sosiaali - ja terveystyöntekijät 2014. Ympäristöterveyskeskus. HTML-dokumentti. <http://www.phsotey.fi/sivut/?vy=9010&ryhma=397>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

PTY 2014a (Päivittäistavarakauppa ry). Alle puolet myymälöistä tarkastettu Oiva - järjestelmän mukaisesti. Tiedote 31.12.2013. HTML-dokumentti. <http://www.pty.fi/ajankohtaista/tiedotteet/uutinen/article/alle-puolet-myymaeloeista-e-oiva-ja-erjestelmaen-mukaisesti/>. Ei päivitystietoa. Luettu 31.8.2014.

PTY 2014b (Päivittäistavarakauppa ry). Lausunto Eviran ohjeluonnoksesta vähittäismyymälöiden valvontatulosten arvioimiseksi (osa 1) 19.11.2012. HTML-dokumentti. <http://www.pty.fi/edunvalvonta/lausunnot-ja-aloitteet/lausunto/article/lausunto-eviran-ohjeluonnoksesta-vaehittaismyymaeloeiden-valvontatulosten-arvioimiseksi-osa-1/>. Ei päivitystietoa. Luettu 6.12.2014.

Raisio kaupunki 2014. Ympäristöterveys. HTML-dokumentti. <http://www.raisio.fi/palvelut-a-o/ymparisto-ja-luonto/ymparistoterveys>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Rauman kaupunki Ympäristöterveydenhuolto 2015. Rauman kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2015. PDF-dokumentti. http://www1.rauma.fi/sosiaali-ja_terveyspalvelut/Terveyspalvelut/Ymparistoterveydenhuolto/Terveysvalvonta/suunnitelma2015.pdf. Päivitetty 7.1.2015. Luettu 16.3.2015.

Riihimäen seudun terveyskeskuksen kuntayhtymä 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.riihimaenseudunterveyskeskus.fi/rstk/Ymparistoterveydenhuolto>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Rovaniemen kaupunki 2014. Rovaniemen Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.rovaniemi.fi/fi/Palvelut/Terveys/Ymparistoterveydenhuolto>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Savusalo, Sini 2014. Oiva - asiakas näkee enemmän. Elintarvike- ja terveystiedon koulutuspäivien 25.9.2014. Luentomateriaali.

Salon kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2015 - 2019. 2014. 2614/11.02/2014. PDF-dokumentti. <http://salo.tjhosting.com/kokous/20143214-10-3.PDF>. Päivitetty 16.12.2014. Luettu 16.3.2015.

Sastamalan kaupunki, Sastamalan seudun sosiaali - ja terveystyöntekijät 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. http://www.sotesi.fi/sotesi/sivu.tmpl?sivu_id=6029. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Seinäjoen kaupunki 2014. Eläinlääkärit ja terveystarkastajat. HTML-dokumentti. <https://www.seinajoki.fi/sosiaali-jaterveyspalvelut/elainlaakaritjaterveystarkastajat.html>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Siilinjärven ympäristöterveyspalvelut 2013. Valvontasuunnitelma 2013-2014, päivitys vuodelle 2014. Ympäristöterveyslautakunta 18.12.2013. PDF-dokumentti. <http://dakota.siilinjärvi.fi/D5Web/kokous/20131902-1-1.PDF>. Päivitetty 20.12.2013. Luettu 25.9.2014.

Simon, Paul A., Leslie, Philip, Run, Grace, Jin, Ginger Zhe, Reporter, Roshan, Aguirre, Arturo & Fielding, Jonathan E. 2014. Impact of Restaurant Hygiene Grade Cards on Foodborne - Disease Hospitalization in Los Angeles County. *Journal of Environmental Health*: Volume 67, Number 7, s. 32-36. HTML-dokumentti.

<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.mikkelihamk.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=ef31d109-ed98-41f0-9de4-ed8c2c82cbbe%40sessionmgr113&hid=124>. Ei päivitystietoa. Luettu 24.7.2014.

Stanton, Jaan, Burton, Yvonne & Gooding, Christopher 2014. An assessment of the effectiveness of a five-star 'Scores on the Doors' scheme for improving food hygiene compliance amongst Norwich catering businesses. *Journal of Environmental Health Research JEHR*. Vol 7, Issue 1, 2008. HTML-dokumentti.

http://www.cieh.org/JEHR/assessment_scores_doors_compliance.html. Ei päivitystietoa. Luettu 2.8.2014.

Suomen Leipuriliitto ry 2014. Lausunto Oiva III tarkastettavien asiakokonaisuuksien luettelosta 5.5.2014. HTML-dokumentti. <http://www.leipuriliitto.fi/leipuriliitto/lausunnot/lausunto-oiva-iii-tarkastettavie/>. Ei päivitystietoa. Luettu 6.12.2014.

Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2014. Ympäristöpalvelut. HTML-dokumentti. http://www.llky.fi/site?node_id=840. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Säkylä 2014. Pyhäjärvisuodun ympäristötoimisto. HTML-tiedosto. <http://www.sakyla.fi/fi/ymparisto>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Särkkä, Heini 2014. Terveystarkastaja iski: Baarityöläisellä pitää olla 5 sekunnin paninin lämmityksessä suojahattu päässä. *Ilta - Sanomat* 4.12.2014. HTML-dokumentti. <http://www.ruokala.net/uutiset/terveystarkastaja-iski-baarityolaisella-pitaa-olla-5-sekunnin-paninin-lammityksessa-suojahattu-paassa/1417679124558>. Ei päivitystietoa. Luettu 8.12.2014.

Tampereen ympäristöterveyden valvontasuunnitelma 2011 - 2014 (päivitys 2014) 2013. (Kokouksen TETOLA 18.12.2013 16:00:00 § 128:n liitteet). PDF-tiedosto. <http://ktweb.tampere.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=0&docid=3830343735303a31&dalid=11.12.2013%2015:12:31:000&extension=pdf>. Päivitetty 11.12.2013. Luettu 25.9.2014.

Terveystarkastajan niuhutus ottaa yrittäjää päähän - hermot menee. 2014. *Yle uutiset* 2.12.2014. HTML-dokumentti. http://yle.fi/uutiset/terveystarkastajan_niuhutus_ottaa_yrittajaa_paahan__hermot_menee/7664711. Päivitetty 2.12.2014. Luettu 3.12.2014.

Tervon kunta 2014. Ympäristöterveyspalvelut. HTML-dokumentti. <http://www.tervo.fi/index.php?id=846>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Thompson, Sylvanus, De Burger, Ron & Kadri, Olayemi 2014. The Toronto food inspection and disclosure system: A case study. *British Food Journal*, 2005, Vol. 107 Iss: 3, pp.140-149. PDF-tiedosto. <http://www.emeraldinsight.com.ezproxy.mikkelihamk.fi:2048/doi/pdfplus/10.1108/00070700510586461>.

Ei päivitystietoa. Luettu 2.8.2014.

Tilastokeskus 2014. Kunnat 2013, Aluehallintovirasto 2013. HTML-dokumentti. http://www.stat.fi/meta/luokitukset/kunta/001-2013/luokitusavain_avi.html. Ei päivitystietoa. Luettu 2.10.2014.

Toronto Public Health 2002. Food Premises inspection and disclosure system. Evaluation report. PDF-tiedosto. http://www.toronto.ca/health/dinesafe/pdf/food_safety_evaluation.pdf. Päivätty 17.12.2002. Luettu 17.8.2014.

Toronto Public Health 2012. DineSafe Inspection and Disclosure System. HTML-dokumentti. <http://www.toronto.ca/health/dinesafe/system.htm>. Päivitetty: elokuu 2012. Luettu 26.1.2015.

Toronto Public Health 2013. Foodborne Illness in Toronto April 2009. PDF-tiedosto. http://www.toronto.ca/health/dinesafe/pdf/staffreport_april15_2009_appx_a.pdf. Päivitetty 2.10.2013. Luettu 12.5.2014.

Tornion kaupunki 2014. Meri - Lapin ympäristöterveysvalvonta. HTML-dokumentti. <http://www.tornio.fi/Terveysvalvonta>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Turun kaupunki 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. <http://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=4506>. Päivitetty 28.11.2014. Luettu 21.2.2015.

Vaasan kaupunki 2014. Ympäristöterveydenhuolto. HTML-dokumentti. http://www.vaasa.fi/Suomeksi/Sosiaali_ ja_terveys/Vaasa-Laihia_yhteistoiminta-alue/Ymparistoterveydenhuolto. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Valkeakosken kaupunki, ympäristöpalvelut 2013. Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuosille 2012 - 2014, päivitys 2014. Ymja 11.12.2013 § 126 liite 1. PDF-tiedosto. <http://valkeakoski.ktweb.fi/ktwebbin/ktproxy2.dll?doctype=1&docid=323031335c313230355c38363233343934322e504446&dclid=5.12.2013%2011:15:46:000&extension=pdf>. Päivitetty 5.12.2013. Luettu 25.9.2014.

Vantaan kaupunki 2014. Elintarvikevalvonta. HTML-dokumentti. http://www.vantaa.fi/fi/sosiaali_ ja_terveyspalvelut/terveyspalvelut/ymparistoterveys/elintarvikevalvonta. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Viitasaaren kaupunki 2014. Pohjoisen Keski - Suomen Ympäristötoimi. HTML-dokumentti. <http://www.viitasaari.fi/pkyt/>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Välikylä, Tapio 2014. Oiva etenee, oivaraportit oven pieleen. Elintarvike - ja terveys - lehti 1/2014, 28. vsk. Julkaisija: Suomen Ympäristö - ja terveysalan kustannus Oy. Painopaikka: Vammalan kirjapaino. ISSN 0786 - 213X. Sivut 36-38.

Woollard, John & Stefanovic, Vojkan 2011. Scores on Doors Schemes International Study Tour Report 14 - 25 June 2011. PDF-dokumentti. http://www.search.act.gov.au/search/click.cgi?rank=3&collection=act-gov&url=http%3A%2F%2Fwww.health.act.gov.au%2Fc%2Fhealth%3Fa%3Dsend-file%26ft%3Dp%26fid%3D-686748573%26sid%3D&index_url=http%3A%2F%2Fwww.health.act.gov.au%2Fc%2Fhealth%3Fa%3Dsend-

file%26ft%3Dp%26fid%3D-686748573%26sid%3D&auth=%2FRhsavS-BpVarKl69Dfi2tw&query=scores+on+doors&profile=www-health. Päivitetty 4.10.2011. Luettu 13.4.2014.

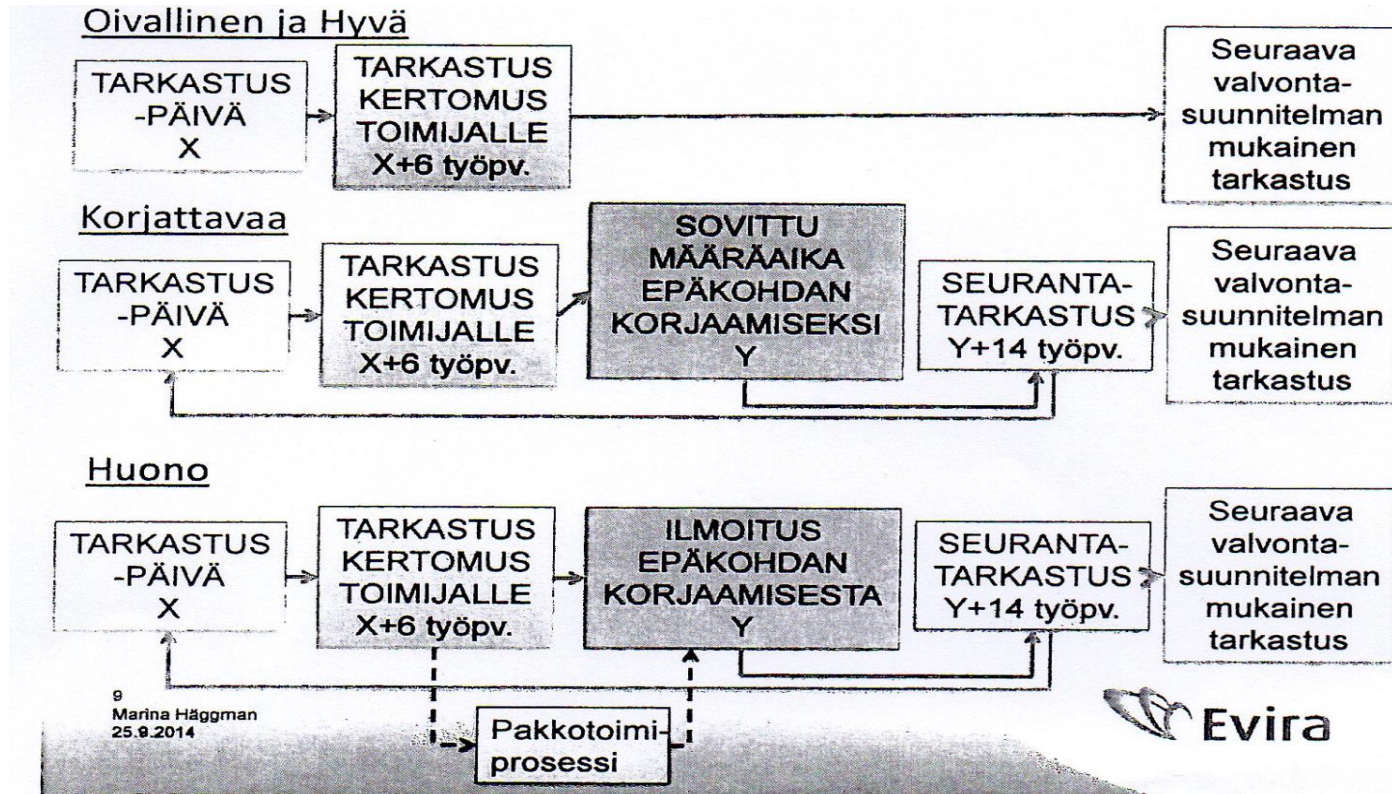
Ylä - Savon SOTE kuntayhtymä 2014. HTML-dokumentti. <http://www.ylasavon-sote.fi/index.asp?tz=-2>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

Ympäristöpalvelut Helmi 2014. Ympäristöpalvelut Helmi. HTML-dokumentti. <http://www.ymparistohelmi.fi/ymparistopalvelut-helmi.html>. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2015.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2015 – 2019. 2015. Kuopion kaupunki kaupunkiympäristön palvelualue ympäristöterveydenhuolto. PDF-dokumentti. http://www.kuopio.fi/c/document_library/get_file?uuid=56d61b85-5f50-45f8-b4a6-8a0e79f2d154&groupId=12141. Päivitetty 9.1.2015. Luettu 21.2.2015.

Ympäristöterveydenhuolto ja eläinlääkintähuolto 2014. HTML-dokumentti. http://uusikaupunki.fi/template_1.asp?id=665. Ei päivitystietoa. Luettu 25.9.2014.

YTH:n yksiköt. 2014. Suomen Ympäristö- ja Terveysalan Kustannus Oy. HTML-tiedosto. <http://www.ymparistojaterveys.fi/www/jarjestot-ja-yhdistykset/ythn-yhteistoiminta-alueet/>. Päivitetty 18.3.2014. Luettu 30.8.2014.

Valvontayksiköiden kunnat ja väkiluvut

ALUEHALLINTOVIRASTOALUE, YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKKÖ, VALVONTAYKSIKÖN ALUEEN KAUPUNGIN JA KUNNAT (VÄKILUKU 31.12.2013)	Väkiluku 31.12.2013	
	Väkiluku	Järjestys pienimmästä suurempaan (pienin 1, suurin 64)
ETELÄ - SUOMI *Aluehallintoviraston alueella sijaitsee 28,1 % (18 kpl) Suomen valvontayksiköistä *Tutkimukseen valittiin mukaan 6 valvontayksikköä, joka on 27,3 % tutkimukseen valituista valvontayksiköistä *Kuudesta valvontayksiköstä kaksi on väkiluvultaan pieniä (sininen) ja neljä suuria (vihreä)		
Espoon seudun ympäristöterveys Espoo (260 753); Kauniainen (9 101) ja Kirkkonummi (37 899)	307 753	63
Eteläkärjen ympäristöterveys Hanko (9 109), Inkoo (5 562) ja Raasepori (28 695)	43 366	23
Forssan seudun terveydenhuollon ky, ympäristöterveydenhuolto Forssa (17 667), Tammela (6 474), Jokioinen (5 595), Humppila (2 463), Ypäjä (2 483) ja Somero (9 146)	43 828	24
Haminan kaupungin ympäristöterveydenhuolto Hamina (21 203), Miehkälä (2 145) ja Virolahti (3 435)	26 783	11
Helsingin kaupungin ympäristökeskus Helsinki (612 664)	612 664	64
Hyvinkään kaupungin ympäristöterveydenhuolto Hyvinkää (46 188)	46 188	25
Hämeenlinnan kaupunki, ympäristöterveydenhuolto Hattula (9 684) ja Hämeenlinna (67 806)	77 490	45
Imatran seudun ympäristötoimi Imatra (28 219), Parikkala (5 509), Rautjärvi (3 682) ja Ruokolahti (5 507)	42 917	20

Valvontayksiköiden kunnat ja väkiluvut

Keski - Uudenmaan ympäristökeskus Järvenpää (39 953), Kerava (34 913), Mäntsälä (20 534), Nurmijärvi (41 178) ja Tuusula (38 125)	174 703	58
Kotkan kaupungin ympäristökeskus Kotka (54 771) ja Pyhtää (5 384)	60 155	36
Kouvolan kaupungin terveyden - ja ympäristönsuojelu Iitti (6 981) ja Kouvola (86 926)	93 907	47
Lahden kaupunki, terveydensuojelu Lahti (103 364)	103 364	50
Lappeenrannan seudun ympäristötoimi Lappeenranta (72 658), Lemi (3 130), Luumäki (4 992), Savitaipale (3 729) ja Taipalsaari (4 826)	89 335	45
Länsi - Uudenmaan ympäristötoimi, ympäristöterveys Karkkila (9 074), Lohja (47 703), Siuntio (6 183) ja Vihti (28 929)	91 889	46
Porvoon kaupunki, terveydensuojelu Askola (4 991), Lapinjärvi (2 820), Loviisa (15 493), Pornainen (5 145), Porvoo (49 426) ja Sipoo (18 914)	96 789	48
Päijät - Hämeen sosiaali - ja terveystyöntekijät, ympäristöterveyskeskus Asikkala (8 405), Hartola (3 098), Heinola (19 979), Hollola (21 987), Hämeenkoski (2 086), Kärkölä (4 755), Myrskylä (1 987), Nastola (14 985), Orimattila (16 347), Padasjoki (3 279), Pukkila (2 036) ja Sysmä (4 139)	103 083	49
Riihimäen seudun terveyskeskuksen ky, ympäristöterveydenhuolto Hausjärvi (8 808), Janakkala (16 842), Loppi (8 341) ja Riihimäki (29 318)	63 309	38
Vantaan kaupungin ympäristökeskus, ympäristöterveydenhuolto Vantaa (208 098)	208 098	60

Valvontayksiköiden kunnat ja väkiluvut

ITÄ - SUOMI		
*Aluehallintoviraston alueella sijaitsee 12,5 % (8 kpl) Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköistä		
*Tutkimukseen valittiin mukaan 3 valvontayksikköä, joka on 13,6 % tutkimukseen valituista valvontayksiköistä		
*Kolmesta valvontayksiköstä kaksi on väkiluvultaan pieniä (sininen) ja yksi suuri (vihreä)		
Itä - Savon sairaanhoitopiirin ky (terveysvalvonta) Enonkoski (1 522), Juva (6 684), Puumala (2 319), Rantasalmi (3 872), Savonlinna (36 256) ja Sulkava (2 794)	53 447	31
Keski - Savon ympäristötoimi Heinävesi (3 667), Joroinen (5 213), Leppävirta (10 170), Pieksämäki (19 288) ja Varkaus (22 107)	60 445	37
Kuopion kaupunki, ympäristöterveydenhuolto Kuopio (106 342)	106 342	51
Mikkelin seudun ympäristöpalvelut Hirvensalmi (2 338), Kangasniemi (5 801), Mikkeli (54 635), Mäntyharju (6 287) ja Pertunmaa (1 842)	70 903	39
Pohjois - Karjalan ympäristöterveys Ilomantsi (5 614), Joensuu (74 471), Juuka (5 203), Liperi (12 396), Kitee (11 197), Kontiolahti (14 422), Lieksa (12 303), Nurmes (8 191), Outokumpu (7 262), Polvijärvi (4 664), Rääkkylä (2 467), Tohmajärvi (4 876) ja Valtimo (2 379)	165 445	56
Siilinjärven kunnan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta - alue Juankoski (4 995), Kaavi (3 261), Lapinlahti (10 176), Maaninka (3 771), Rautavaara (1 784), Siilinjärvi (21 567) ja Tuusniemi (2 802)	48 356	28
Tervon kunnan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta - alue Keitele (2 427), Pielavesi (4 824), Rautalampi (3 426), Suonenjoki (7 456), Tervo (1 669) ja Vesanto (2 288)	22 090	5
Ylä-Savon SOTE ky (terveysvalvonta) Iisalmi (22 171), Kiuruvesi (8 866), Sonkajärvi (4 454) ja Vieremä (3 874)	39 365	17

Valvontayksiköiden kunnat ja väkiluvut

LÄNSI - JA SISÄ - SUOMI		
*Aluehallintoviraston alueella sijaitsee 25,0 % (16 kpl) Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköistä		
*Tutkimukseen valittiin mukaan viisi valvontayksikköä, joka on 22,7 % tutkimukseen valituista valvontayksiköistä		
*Viidestä valvontayksiköstä kaksi on väkiluvultaan pieniä (sininen) ja kolme suuria (vihreä)		
Jyväskylän ympäristöterveydenhuolto Hankasalmi (5 404), Joutsa (4 857), Jyväskylä (13 4658), Luhanka (763), Multia (1 777), Muurame (9 572), Petäjävesi (4 125), Toivakka (2 466) ja Uurainen (3 594)	167 216	57
JIK - peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän ympäristöterveydenhuollon yksikkö Ilmajoki (12 099), Jalasjärvi (7 987) ja Kurikka (14 322)	34 408	14
Kangasalan yhteistoiminta - alueen ympäristöterveydenhuolto Kangasala (30 345) ja Pälkäne (6 795)	37 140	15
Keski - Pohjanmaan ympäristöterveydenhuolto Halsua (1 229), Kannus (5 675), Kaustinen (4 288), Kokkola (47 031), Kruunupyy (6 682), Lestijärvi (818), Perho (2 923), Toho- lampi (3 381) ja Veteli (3 332)	75 359	41
Keuruun kaupunki, Keurusselän ympäristön ja terveydensuojelutoimisto Jämsä (22 138), Keuruu (10 310), Kuhmoinen (2 409), Mänttä - Vilppula (10 898), Ruovesi (4 771) ja Virrat (7 280)	57 806	34
Laukaan ympäristöterveydenhuolto Konnevesi (2 846), Laukaa (18 588) ja Äänekoski (20 077)	41 511	19
Länsirannikon ympäristöyksikkö Kaskinen (1 350), Korsnäs (2 218), Kristiinankaupunki (7 001), Maalahti (5 580), Mustasaari (19 153), Närpiö (9 335) ja Vöyri (6 691)	51328	30
Pietarsaaren kaupunki, ympäristöterveydenhuolto Luoto (5 065), Pedersören kunta (10 970), Pietarsaari (19 633) ja Uusikaarlepyy (7 524)	43 192	21

Valvontayksiköiden kunnat ja väkiluvut

Pirkkalan ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö, Pirteva Hämeenkyrö (10 582), Lempäälä (21 829), Nokia (32 690), Pirkkala (18 369), Vesilahti (4 473) ja Ylöjärvi (31 743)	119 686	53
Pohjoisen Keski - Suomen ympäristötoimi Kannonkoski (1 520), Karstula (4 343), Kinnula (1 769), Kivijärvi (1 259), Kyyjärvi (1 431), Pihtipudas (4 354), Saarijärvi (10 165) ja Viitasaari (6 895)	31 736	12
Sastamalan seudun sosiaali- ja terveysterveystoimi, ympäristöterveydenhuolto Ikaalinen (7 303), Kihniö (2 111), Lavia (1 902), Parkano (6 836), Punkalaidun (3 173) ja Sastamala (25 511)	46 836	26
Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuolto Alajärvi (10 227), Alavus (12 228), Evijärvi (2 685), Isokyrö (4 854), Kauhava (17 065), Kuortane (3 819), Lappajärvi (3 317), Lapua (14 692), Seinäjoki (60 354), Soini (2 284), Vimpeli (3 171) ja Ähtäri (6 271)	140 967	55
Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä, ympäristöterveysvalvonta Isojoki (2 257), Karijoki (1 462), Kauhajoki (14 081) ja Teuva (5 656)	23456	7
Tampereen kaupunki, ympäristöterveys Juupajoki (2 039), Orivesi (9 630) ja Tampere (220 446)	232115	61
Vaasan kaupungin ympäristöosasto, ympäristöterveydenhuolto Laihia (8 007) ja Vaasa (66 321)	74328	40
Valkeakosken kaupunki, ympäristöterveydenhuolto Akaa (17 108), Urjala (5 105) ja Valkeakoski (21 129)	43342	22

Valvontayksiköiden kunnat ja väkiluvut

LOUNAIS - SUOMI *Aluehallintoviraston alueella sijaitsee 14,1 % (9 kpl) Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköistä *Tutkimukseen valittiin mukaan kolme valvontayksikköä, joka on 13,6 % tutkimukseen valituista valvontayksiköistä *Kolmesta valvontayksiköstä kaksi on väkiluvultaan pieniä (sininen) ja yksi suuri (vihreä)		
Liedon kunnan ympäristöterveydenhuolto Aura (3 962), Kaarina (31 798), Kemiönsaari (70 12), Koski TL (2 423), Lieto (17 172), Loimaa (16 700), Marttila (2 056), Oripää (1 423), Paimio (10 590), Parainen (15 507), Pöytyä (8 590), Sauvo (3 032) ja Tarvasjoki (1 956)	122 221	54
Pohjois - Satakunnan peruspalveluliikelaitos ky ympäristöpalvelut Honkajoki (1 819), Jämijärvi (1 971), Kankaanpää (11 972), Karvia (2 523), Merikarvia (3 226), Pomarkku (2 340) j Siikainen (1632)	25 483	10
Porin seudun ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue Eurajoki (5 931), Harjavalta (7 407), Luvia (3 355), Nakkila (5 706), Pori (83 497) ja Ulvila (13 361)	119 257	52
Pyhäjärvisuudun ympäristötoimisto Eura (12 368), Huittinen (10 543), Kokemäki (7 769), Köyliö (2 688) ja Säkyliä (4 567)	37 935	16
Raision kaupunki, ympäristöterveys Naantali (18 859), Raisio (24 565) ja Rusko (5 995)	49 419	29
Rauman kaupunki, ympäristöterveydenhuolto Rauma (39 979)	39 979	18
Salon kaupunki, ympäristöterveydenhuolto Salo (54 478)	54 478	33
Turun kaupunki, ympäristöterveydenhuolto Turku (182 072)	182 072	59
Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuolto Kustavi (869), Laitila (8 487), Masku (9 729), Mynämäki (7 950), Nousiainen (4 872), Pyhäranta (2 177), Taivassalo (1 667), Uusikaupunki (15 463) ja Vehmaa (2330)	53544	32

Valvontayksiköiden kunnat ja väkiluvut

POHJOIS - SUOMI		
*Aluehallintoviraston alueella sijaitsee 12,5 % (8 kpl) Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköistä		
*Tutkimukseen valittiin mukaan kolme valvontayksikköä, joka on 13,6 % tutkimukseen valituista valvontayksiköistä		
*Kolmesta valvontayksiköstä kaksi on väkiluvultaan pieniä (sininen) ja yksi suuri (vihreä)		
Kainuun sote, ympäristöterveydenhuolto Hyrynsalmi (2 565), Kajaani (37 868), Kuhmo (9 104), Paltamo (3 620), Puolanka (2 878), Ristijärvi (1 427), Sotkamo (10 659) ja Suomussalmi (8 661)	76 782	42
Kalajoen kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta - alue Kalajoki (12 644), Merijärvi (1 153), Pyhäjoki (3 356), Raahen (25 507) ja Siikajoki (5 593)	48 253	27
Kuusamon kaupungin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta - alue Kuusamo (15 952), Posio (3 647) ja Taivalkoski (4 251)	23850	8
Oulunkaaren ympäristöpalvelut Ii (9 610), Pudasjärvi (8 537), Utajärvi (2 945) ja Vaala (3 193)	24 285	9
Oulun seudun ympäristötoimi, ympäristöterveydenhuolto Hailuoto (999), Kempele (16 605), Liminka (9 577), Lumijoki (2 084), Muhos (8 998), Oulu (193 798) ja Tyrnävä (6 642)	238 703	62
Peruspalvelukuntayhtymä Kallio (terveysvalvonta) Alavieska (2 740), Nivala (10 942), Sievi (5 198) ja Ylivieska (14 748)	33 628	13
Peruspalvelukuntayhtymä Selänne, ympäristöterveysvalvonta Haapajärvi (7 616), Kärsämäki (2 721), Pyhäjärvi (5 731) ja Reisjärvi (2 925)	18 993	3
Ympäristöpalvelut Helmi Haapavesi (7 241), Oulainen (7 772), Pyhäntä (1 545) ja Siikalatva (5 857)	22 415	6

Valvontayksiköiden kunnat ja väkiluvut

LAPPI		
*Aluehallintoviraston alueella sijaitsee 7,8 % (5 kpl) Suomen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköistä		
*Tutkimukseen valittiin mukaan kaksi valvontayksikköä, joka on 9,1 % tutkimukseen valituista valvontayksiköistä		
*Kolmesta valvontayksiköstä yksi on väkiluvultaan pieni (sininen) ja yksi suuri (vihreä)		
Inarin kunnan ympäristöyksikkö Inari (6 794) ja Utsjoki (1 279)	8 073	1
Koillis - Lapin ympäristöterveydenhuolto Kemijärvi (7 983), Pelkosenniemi (966), Salla (3 890) ja Savukoski (1 126)	13 965	2
Meri - Lapin ympäristöpalvelut Kemi (22 120), Keminmaa (8 565), Simo (3 356), Tervola (3 306) ja Tornio (22 371)	59 718	35
Rovakaaren ympäristöterveydenhuolto Kolari (3 885), Pello (3 739), Ranua (4 154), Rovaniemi (61 215) ja Ylitornio (44 82)	77 475	44
Tunturi - Lapin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta - alue Enontekiö (1 891), Kittilä (6 478), Muonio (2 383) ja Sodankylä (8 884)	19 636	4
LÄHTEET: Espoo 2015; Forssan seudun... 2015; Haminan kaupunki 2014; Hangon kaupunki 2014; Hyvinkään kaupungin... 2013, 4; Hämeenlinna 2015; Imatran seudun... 2014; Inarin kunta 2014; Itä - Savon sairaanhoitopiirin... 2014; JIK - Peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2014; Joensuun kaupunki 2014; Jyväskylän kaupunki 2014; Kalajoen kaupunki 2014; Kangasalan kunta 2014, 3; Keski - Savon ympäristötoimi 2014; Keski - Uudenmaan ympäristökeskus 2014; Keuruun kaupunki 2014; Kittilän kunta 2014; Kokkolan kaupunki... 2013, 9; Kotkan kaupunki 2014; Kouvolan rakennus - ja ympäristölautakunta 2014; Kuusamon ympäristöjaosto 2014; Lahden kaupunki 2014; Lappeenranta 2014; Laukaan ympäristö... 2014, 2; Liedon kunta 2014; Lohjan kaupunki 2014; Mikkeli 2014; Mustasaaren kunta 2014; Oulun kaupunki 2014; Pelkosenniemen... 2014; Peruspalvelukuntayhtymä Kallio 2014; Pietarsaaren Sosiaali - ja terveysvirasto 2013; Pirkkalan kunta 2014; Pohjois -Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä (PoSa) 2014a; Pohjois -Satakunnan peruspalvelukuntayhtymä (PoSa) 2014b; Porin kaupunki 2015; Porvoon kaupunki 2015; Pudasjärven kaupunki 2014; Päijät - Hämeen Sosiaali - ja terveysyhtymä 2014; Raision kaupunki 2014; Rauman... 2015; Riihimäen seudun... 2014; Rovaniemen kaupunki 2014; Salon kaupungin... 2014, 3; Sastamalan kaupunki... 2014; Seinäjoen kaupunki 2014; Siilinjärven ympäristöterveyspalvelut 2013, 5; Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä 2014; Säkyä 2014; Tampereen... 2013, 8; Tervon kunta 2014; Tilastokeskus 2014; Tornion kaupunki 2014; Turun kaupunki 2014; Vantaan kaupunki 2014; Vaasan kaupunki 2014; Valkeakosken kaupunki... 2013, 5; Viitasaaren kaupunki 2014; Ylä - Savon SOTE kuntayhtymä 2014; Ympäristöpalvelut Helmi 2014; Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma... 2015, 6; Ympäristöterveydenhuolto ja eläinlääkintähuolto 2014; YTH:n yksiköt 2014.		

Elintarvikevalvontatietojen julkisuus, julkisuuden vaikutukset ja tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen

1. Työskentelen seuraavassa ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä *

Opinnäytetyössä ei vertailla yksittäisiä ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköitä keskenään. Vastaukset käsitellään aluehallintovirastoalueittain ja/tai vertailemalla väkilukuun perustuen pieniä ja suuria valvontayksiköitä keskenään.

- Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä
- Helsingin kaupunki
- Hyvinkään kaupunki
- Hämeenlinnan ja Hattulan yhteistoiminta-alue
- Inarin ja Utsjoen yhteistoiminta-alue
- Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä
- Kuopion kaupunki
- Kuusamon, Posion ja Taivalkosken yhteistoiminta-alue
- Lahden kaupunki
- Laukaan, Äänekosken ja Konneveden yhteistoiminta-alue
- Peruspalvelukuntayhtymä Selänne
- Pohjoisen Keski-Suomen ympäristötoimi
- Raision ympäristöterveyden valvonta-alue
- Riihimäen seudun terveystieteiden kuntayhtymä
- Rovakaaren ympäristöterveydenhuolto
- Seinäjoen alueen ympäristöterveydenhuolto
- Tampereen ympäristöterveysyksikkö
- Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut
- Turun kaupunki
- Uudenkaupungin ympäristöterveydenhuolto
- Vaasan ja Laihian yhteistoiminta-alue
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä

2. Olen tehnyt elintarvikevalvonnan tarkastuksia ennen valvontatietojen julkisuutta *

- Kyllä
- Ei

3. Olen tehnyt Oiva-tarkastuksia *

- Kyllä
- Ei

4. Valvontayksikköni tiedotti omalla alueellaan sijaitsevia elintarvikealan yrityksiä Oivasta ennen 1.5.2013

Elintarvikealan yrityksiä on voitu tiedottaa esimerkiksi kirjeitse, julkaisemalla aiheesta lehtikirjoituksia tai tarkastusten yhteydessä.

- Kyllä
 Ei

5. Tiedottaminen tehtiin siten, että tieto Oivasta tavoitti tasapuolisesti kaikki valvontayksikköni alueella sijaitsevat elintarvikealan yritykset

Huomioithan, että tiedottaminen esimerkiksi valvontayksikön internetsivuilla tai sanomalehdessä ei välttämättä tavoita kaikkia elintarvikealan yrityksiä.

- Kyllä
 Ei

6. Elintarvikealan yritysten tietoisuus Oivasta on vaikuttanut tarkastustuloksiin *

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Ei samaa eikä eri mieltä
 Jokseenkin eri mieltä
 Eri mieltä

7. Sovin Oiva-tarkastuksista etukäteen yritysten kanssa *

- Joka kerta
 En koskaan
 Vain perustellusta syystä

8. Oiva-tarkastuksista on sovittu etukäteen, koska...

- kyse on ollut uuteen elintarvikehuoneistoon tehtävästä ensimmäisestä tarkastuksesta
- kyse on ollut elintarvikehuoneiston ensimmäisestä tarkastuksesta toiminnan oleellisen muuttamisen jälkeen
- kyse on ollut elintarvikehuoneiston ensimmäisestä tarkastuksesta toimijan vaihtumisen jälkeen
- on haluttu varmistaa vastuuhenkilön paikalla olo
- on haluttu varmistaa elintarvikehuoneiston aukiolo
- muu syy, mikä _____

9. Oiva-tarkastukset *

	Sa- maa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	Eri mieltä
Eviran laatimat Oiva-ohjeet ovat selkeät ja yksiselitteiset	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastusten tekeminen on helpottunut	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastusten riskiperusteisuus on korostunut	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastuksiin kuluva aika on lyhentynyt (ei sisällä raportin laatimista)	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastusten sisältö on muuttunut	☐	☐	☐	☐	☐

10. Miten tarkastusten sisältö on muuttunut?

500 merkkiä jäljellä

11. Oiva-arvosanan antaminen *

	Sa- maa mieltä	Jokseen- kin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	Eri mieltä
Oiva-arvosanojen antaminen on helppoa ja yksiselitteistä	☐	☐	☐	☐	☐
Ero A- ja B-arvosanojen välillä on pääsääntöisesti selkeä ja yksiselitteinen	☐	☐	☐	☐	☐
Ero B- ja C-arvosanojen välillä on pääsääntöisesti selkeä ja yksiselitteinen	☐	☐	☐	☐	☐
Ero C- ja D-arvosanojen välillä on pääsääntöisesti selkeä ja yksiselitteinen	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastuskohteiden valvontahistoria vaikuttaa antamiini Oiva-arvosanoihin	☐	☐	☐	☐	☐

Kysely tarkastajille

12. Oiva-raportin laatiminen *

Tässä kohdassa raportilla tarkoitetaan julkaistavaa Oiva-raporttia ja sen mukana toimitettavaa ei-julkista tarkastuskertomusta tai ennen valvontatietojen julkisuutta tarkastuksista laadittua tarkastusasiakirjaa

	Sa- maa mieltä	Jok- seen- kin samaa mieltä	Ei sa- maa eikä eri mieltä	Jok- seen- kin eri mieltä	Eri mieltä
Laadin raportin kuuden työpäivän kuluessa tarkastuksen tekemisestä (tarkastuspäivä + 6 työpäivää)	☐	☐	☐	☐	☐
Raportin laatiminen on yksinkertaistunut	☐	☐	☐	☐	☐
Raportin laatimiseen kuluva aika on lyhentynyt	☐	☐	☐	☐	☐
Lähetän raportin yrittäjälle sähköpostitse Oiva-julkaisujärjestelmän kautta	☐	☐	☐	☐	☐

13. Uusintatarkastukset ja pakkokeinot

Uusintatarkastuksella tarkastetaan onko edellisellä tarkastuskerralla havaitut epäkohdat korjattu. Uusintatarkastuksesta voidaan käyttää myös muita nimiä, kuten jälki- tai seurantatarkastus. Oivassa uusintatarkastus tulisi tehdä, mikäli edellisellä tarkastuskerralla on annettu arvosanaksi C (korjattavaa) tai D (huono).

	Sa- maa mieltä	Jokseen- kin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	Eri mieltä
Teen aina uusintatarkastuksen, mikäli olen antanut arvosanaksi C (korjattavaa) tai D (huono) *	☐	☐	☐	☐	☐
Teen uusintatarkastuksen 14 työpäivän kuluessa asetetusta määräajasta *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen aikaistanut uusintatarkastusten ajankohtaa yritysten pyynnöstä	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaaminen on nopeutunut *	☐	☐	☐	☐	☐
Uusintatarkastusten määrä on kasvanut *	☐	☐	☐	☐	☐
Olen ryhtynyt pakkokeinoihin, jos olen antanut arvosanaksi D:n (huono)	☐	☐	☐	☐	☐
Pakkokeinojen määrä on kasvanut *	☐	☐	☐	☐	☐

Kysely tarkastajille

14. Tarkastan uusintatarkastuksella joka tarkastuskerralla pakolliseksi määritellyt kohdat. Lisäksi tarkastan vähintään kerran kolmessa vuodessa tarkastettaviksi määritellyistä kohdista ne, joista annoin edellisellä tarkastuskerralla.. *

B (hyvä)

C (korjattavaa)

D (huono)

15. Yleiset vaikutukset

	Samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Eri mieltä
Tarkastuskäytännöt ovat yhtenäistyneet valvontayksiköissäni *	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastuskäytännöt ovat yhtenäistyneet Suomessa	☐	☐	☐	☐	☐
Elintarvikevalvonta on saanut "ryhtiä" valvontatietojen julkisuuden myötä *	☐	☐	☐	☐	☐
Elintarvikevalvonnan uskottavuus on kasvanut *	☐	☐	☐	☐	☐
Elintarvikevalvonnan tunnettavuus on parantunut *	☐	☐	☐	☐	☐
Valvontaviranomaisia arvostetaan enemmän kuin aiemmin *	☐	☐	☐	☐	☐
Elintarvikealan yrittäjät ovat paremmin motivoituneita elintarvikelain-säädännön noudattamiseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Ruokamyrkytysten/ruokamyrkytyspäilyjen määrä on vähentynyt/tulee vähenemään Oivan myötä *	☐	☐	☐	☐	☐
Yritysten tietoisuus omasta hygieniasostaan on parantunut *	☐	☐	☐	☐	☐
Yritykset yrittävät painostaa viranomaisia / puhua viranomaiset ympäri paremman arvosanan saamiseksi *	☐	☐	☐	☐	☐

16. Valvontatietojen julkisuus on hyvä asia *

Samaa mieltä

Jokseenkin samaa mieltä

Ei samaa eikä eri mieltä

Jokseenkin eri mieltä

Eri mieltä

17. Sana on vapaa: Tähän kohtaan voit kirjoittaa Oivaan liittyviä mielipiteitä/näkökulmia halutessasi

500 merkkiä jäljellä

[Keskeytä]

Elintarvikevalvontatietojen julkisuus, julkisuuden vaikutukset ja tarkastuskäytäntöjen yhtenäistyminen

1. Ravintolamme/myymälämme sijaitsee... *

- Alajärvi
- Alavus
- Evijärvi
- Forssa
- Haapajärvi
- Hattula
- Hausjärvi
- Helsinki
- Humppila
- Hyrynsalmi
- Hyvinkää
- Hämeenlinna
- Iisalmi
- Inari
- Isokyrö
- Janakkala
- Jokioinen
- Juupajoki
- Kajaani
- Kannonkoski
- Karstula
- Kauhava
- Keitele
- Kinnula
- Kiuruvesi
- Kivijärvi
- Kolari
- Konnevesi
- Kuhmo
- Kuopio
- Kuortane
- Kustavi
- Kuusamo
- Kyyjärvi
- Kärsämäki
- Lahti
- Laihia

LIITE 4 (2).
Kysely yrityksille

- Laitila
- Lappajärvi
- Lapua
- Laukaa
- Loppi
- Masku
- Mynämäki
- Naantali
- Nousiainen
- Orivesi
- Paltamo
- Pello
- Pielavesi
- Pihtipudas
- Posio
- Puolanka
- Pyhäjärvi
- Pyhäranta
- Raisio
- Ranua
- Rautalampi
- Reisjärvi
- Riihimäki
- Ristijärvi
- Rovaniemi
- Rusko
- Saarijärvi
- Seinäjoki
- Soini
- Somero
- Sonkajärvi
- Sotkamo
- Suomussalmi
- Suonenjoki
- Taivalkoski
- Taivalsalo
- Tammela
- Tampere
- Tervo
- Turku
- Utsjoki
- Uusikaupunki
- Vaasa
- Vehmaa
- Vesanto
- Vieremä

- Viitasaari
- Vimpeli
- Ylitornio
- Ypäjä
- Ähtäri
- Äänekoski

2. Olen osallistunut kunnallisen elintarvikevalvontaviranomaisen suorittamiin tarkastuksiin ennen valvontatietojen julkisuutta (Oiva) *

Kunnallisen elintarvikevalvontaviranomaisen nimike voi vaihdella eri puolilla Suomea. Nimike voi olla esimerkiksi terveys-, elintarvike- tai ympäristötarkastaja.

- Kyllä
- Ei

3. Olen osallistunut kunnallisen elintarvikevalvontaviranomaisen suorittamiin tarkastuksiin valvontatietojen julkisuuden (Oiva) aikana *

Kunnallisen elintarvikevalvontaviranomaisen nimike voi vaihdella eri puolilla Suomea. Nimike voi olla esimerkiksi terveys-, elintarvike- tai ympäristötarkastaja.

- Kyllä
- Ei

4. Yrityksemme oli tietoinen valvontatietojen julkisuudesta (Oiva) jo ennen julkisuuden alkamista (1.5.2013) *

- Kyllä
- Ei

5. Kunnallinen elintarvikevalvontaviranomainen tiedotti yritystämme valvontatietojen julkisuudesta ennen julkisuuden alkamista *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

6. Valmistauduimme valvontatietojen julkisuuteen (esimerkiksi remontoimalla, tekemällä kalustehankintoja tai käymällä läpi hygienia-asioita henkilökunnan kanssa) *

- Kyllä
- Ei
- Emme valmistautuneet valvontatietojen julkisuuteen, koska emme tienneet asiasta

7. Valmistautumisessa käytettiin apuna Eviran laatimia Oiva-ohjeita *

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira on laatinut yrittäjille ja valvontaviranomaisille ohjeet, joissa kerrotaan mitä asioita tarkastuksilla tarkastetaan ja miten tarkastetut osiot arvioidaan (www.oivahymy.fi)

- Kyllä
- Ei
- Emme valmistautuneet valvontatietojen julkisuuteen, koska emme tienneet asiasta

8. Eviran laatimat Oiva-ohjeet ovat selkeät ja yksiselitteiset

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

9. Tietoisuutemme valvontatietojen julkisuudesta on vaikuttanut tarkastustulokseen *

- Samaa mieltä
- Jokseenkin samaa mieltä
- Ei samaa eikä eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- Eri mieltä

10. Tarkastuksista sopiminen *

	Kyllä	Ei	Sekä että
Tarkastuksista on sovittu kanssamme etukäteen ennen valvontatietojen julkisuuden alkamista	☐	☐	☐
Tarkastuksista on sovittu kanssamme etukäteen valvontatietojen julkisuuden aikana	☐	☐	☐

11. Tarkastusten sisältö sekä tarkastuskäytäntöjen muuttuminen ja yhtenäistyminen *

	Sa- maa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	Eri mieltä
Tarkastukset tehdään nykyisin nopeammin	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastuksilla keskitytään nykyisin elintarvike- turvallisuus- näkökulmasta oleellisiin asioihin	☐	☐	☐	☐	☐
Viranomaisten suorittamat arvioinnit ovat yhte- neväiset eri elintarvikealan yritysten välillä	☐	☐	☐	☐	☐
Tarkastusten sisältö on muuttunut valvontatieto- jen julkisuuden myötä	☐	☐	☐	☐	☐

12. Miten tarkastusten sisältö on muuttunut?

500 merkkiä jäljellä

13. Tarkastusraportit *

	Sa- maa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	Eri mieltä
Tarkastuksista laaditut raportit ovat aiempaa sel- keämpiä	☐	☐	☐	☐	☐
Saamme elintarvikevalvontaviranomaisten laati- mat raportit aiempaa nopeammin	☐	☐	☐	☐	☐

14. Valvontatietojen julkisuuden vaikutukset

	Sa- maa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseen- kin eri mieltä	Eri mieltä
Olemme nykyisin motivoituneempia elintarvike- lain- säädännön noudattamiseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Olemme korjanneet tarkastuksella havaitut epä- kohdat nopeammin kuin aiemmin, mikäli epäkohtia on havaittu	☐	☐	☐	☐	☐

LIITE 4 (6).
Kysely yrityksille

Tietoisuutemme ravintolamme/myymälämme hygienias- tasosta on parantunut *	☐	☐	☐	☐	☐
Arvostamme elintarvikevalvontaviranomaisia aiempaa enemmän *	☐	☐	☐	☐	☐
Elintarvikevalvonnan uskottavuus on parantunut julkisuuden myötä *	☐	☐	☐	☐	☐
Elintarvikevalvonnan tunnettavuus on parantunut julkisuuden myötä *	☐	☐	☐	☐	☐
Elintarvikevalvonta on saanut "ryhtiä" valvonta- tietojen julkisuuden myötä *	☐	☐	☐	☐	☐
Valvontatietojen julkaiseminen mahdollistaa ra- vintolamme/ myymälämme toiminnasta kertomisen asiakkaille *	☐	☐	☐	☐	☐

**15. Asiakkaamme ovat antaneet palautetta saamastamme Oiva-arvosanasta tai valvon-
tatietojen julkisuudesta yleensä ***

- Kyllä
 Ei

16. Saamamme palautteet ovat tarkemmin koskeneet...

500 merkkiä jäljellä

17. Meille on tehty tähän mennessä Oiva-tarkastuksia... *

- 1
 2
 3
 4
 enemmän kuin 4

18. Ensimmäisen meille tehdyn tarkastuksen tulos oli... *

☐ Oivallinen	Kommentit _____
☐ Hyvä	Kommentit _____
☐ Korjattavaa	Kommentit _____
☐ Huono	Kommentit _____

19. Viimeisimmän meille tehdyn tarkastuksen tulos oli...

Mikäli teille on tehty vain yksi tarkastus niin tähän kohtaan ei ole tarpeen vastata

☐ Oivallinen	Kommentit _____
☐ Hyvä	Kommentit _____
☐ Korjattavaa	Kommentit _____
☐ Huono	Kommentit _____

20. Olemme laittaneet Oiva-raportin aina asiakkaiden nähtäville tarkastustuloksesta riippumatta *

- Kyllä
 Ei

21. Valvontatietojen julkisuus on hyvä asia *

- Samaa mieltä
 Jokseenkin samaa mieltä
 Ei samaa eikä eri mieltä
 Jokeenkin eri mieltä
 Eri mieltä

[Keskeytä]

Tarkastajien mielipiteitä tarkastuksen sisällöstä

TARKASTAJIEN MIELIPITEET TARKASTUSTEN SISÄLLÖN MUUTTUMISESTA

- *Aiemmin katsottiin tarkastuksella koko toiminta, nyt keskitytään Oiva-kohtiin.*
- *Aiemmin tehtiin laajempia tarkastuksia. Nyt katsotaan ns. pakolliset kohdat ja "muutaman muu" kohta niiden lisäksi. Uusintatarkastuksien sisältö on muuttunut eniten, sillä aikaisemmin uusinnalla katsottiin lähinnä ne kohdat, joista edellisellä tarkastuksella oli huomautettu.*
- *Pakolliset tarkatettavat asiat ohjaavat takastusta.*
- *Oma- ja ulkovalvontaan tehtyjen kirjausten merkityksellisyys on korostunut. Myymälöissä eri tuotteiden päivämääriä tuli katsottua aikaisemmin. Ykistyiskohtana mainittakoon, että pullonpalautustilan siisteyteen ei ole tullut ennen kiinnitettyä näin paljon huomiota.*
- *Ei välttämättä katsota kaikkia asioita. Tarkastukset painottuvat oma- ja ulkovalvontakirjauksien poikkeamien valvontaan.*
- *Pintapuolisemmiksi*
- *Kaikki pakolliset osa-alueet tarkastetaan joka kerta. Lisäksi Oivatarkastusten osa-alueet eivät kaikki ole täysin yhteismitallisia, joten jokin yksittäinen pieni epäkohta saattaa alentaa Oiva-arvosanaa.*
- *Aikaisemmin lisä- ja seurantatarkastuksilla voi keskittyä johonkin tiettyyn tarkastettavaan osa-alueeseen. Nyt joka tarkastuksella tarkastetaan samat asiat ja lisäksi toimenpidekehotusten toteutuminen tai harvemmin tarkastettavia osa-alueita.*
- *Mielestäni tarkastusten sisältö ei ole olennaisesti muuttunut. Oivan myötä kuitenkin joihinkin aiemmin pienempinä yksityiskohtina pidettyihin asioihin kiinnitetään oiva-ohjeiden vuoksi enemmän huomiota ja ne saavat tarkastuksen pöytäkirjassa enemmän painoarvoa.*
- *Huomio on kiintynyt enemmän riskiperusteisiin seikkoihin kuin aikaisemmin, mikä on hyvä asia. Siis kiinnitetään huomio oleellisiin seikkoihin eikä merkityksettömiin sivuseikkoihin. Väihäisten resurssien oikein kohdentaminen ja molemminpuolinen luotto on lisääntynyt. Tasa-vertaisempi kohtelu.*
- *Tarkastusten sisältö on monipuolistunut.*
- *Tiettyjä asioita katsotaan Oivan myötä ehkä tarkemmin kuin ennen Oivaa*
- *Oivassa tarkastetaan valituista oivariveistä riippuen tarkemmin asioita, joihin ei välttämättä aiemmin kiinnitetty huomiota*
- *Kirjallisen oma- ja ulkovalvontasuunnitelman painoarvo on vähentynyt ja tarkastus painottuu nyt suunnitelmista todelliseen toimintaan. Allergeeneihin on keskitytty tarkastuksilla aikaisemmin huomattavasti vähemmän.*
- *Oiva -järjestelmän myötä tarkastukset ovat järkiperäistyneet ja vain oleelliset asiat on katsottu. Arviointi on tullut uutena, mitä ei ole ennen ollut.*
- *Jotkin asiat on ohjeistettu oivassa paremmin ja tulevat siten tarkastettua suunnitelmallisemmin. Oiva-ohjeet on oltava tarkastuksella mukana.*
- *Tarkastus painottuu enemmän oma- ja ulkovalvonnan kirjausten läpikäymiseen, mm puhtaanapito, lämpötilat, takaisinvetojen toteutus, vastaanottokirjaukset jne. Tilojen tarkastus on yleisen hygieniatason arviointia, jätehuollon toteutus, puhtaanapidon taso, henkilöstön työasu jne.*
- *Tarkastusten sisältö on kattavampi.*
- *Tarkastusten painopiste on muuttunut Oivan myötä.*
- *Tarkastusten järjestelmällisyys ja sisältö on parantunut sekä yhtenäistynyt Oiva-ohjeistuksen mukana.*
- *Nyt käydään kiinni lillukanvarsiin eikä katsota kokonaisuuksia. Pienimmästäkin poikkeamasta tulee suuri rangaistus, joka ei loppupeleissä ole kuitenkaan varsinainen riski. Hyviä asioita ei kirjata, pelkästään kaivetaan esille huonot. Yrittäjä saattaa kokea tämän sormella osoittamisena, ei kannustavana.*

Tarkastajien mielipiteitä tarkastuksen sisällöstä

- *Aikaisemmin tarkastus tehtiin perusteellisemmin kokonaisuudessaan, nyt enemmän tiettyjä kohtia arvioiden.*
- *Jokaisella tarkastuksella tarkastetaan tietyt asiat, aiemmin tarkastettavat asiat vaihtelivat enemmän.*
- *ei mitenkään!*
- *Oiva-tarkastuksilla katsotaan samoja asioita kuin ennenkin, mutta nykyisessä tavassa ei tarvitse arvioida kaikkia osa-alueita kerralla (esim. omavalvontasuunnitelma)*
- *Supistunut ennen Oivaa tein laajempia tarkastuksia.*
- *Mielestäni ei mitenkään. Samoja asioita tarkastetaan kuin ennen Oivaakin.*
- *Ei ole muuttunut Oivan myötä, samat asiat on huomioitu jo ennenkin.*
- *No eipä juuri mitenkään. Samoja asioita on ennenkin tarkastettu. Ehkä nykyään hieman tarkemmin.*
- *Ennen Oivaa en juurikaan kiinnittänyt huomiota mm. allergeeni-asioihin valvonnassa, nyt kohta on Oivassa pakollinen.*
- *Ohjatumpaa. Jatkossa tuotevalvonnan osuus korostuu liikaa.*
- *Tarkastusten sisältö on joiltakin osin laajentunut. Nyt tarkastetaan sellaisia asioita, joista ei ole ollut selkeää ohjetta. Nyt nekin asiat on helpompi tarkastaa.*
- *Päähineiden ja korujen käyttöön on kiinnitetty enemmän huomiota kuin ennen oivaa.*
- *On tullut uusia ja poistunut tiettyjä asioita. Uusia asioita ovat mm. pakkaus- ja kontaktimateriaalitarkastus, trendiseuranta, työntekijöiden koulutus, jäljitettävyyys ja takaisinvedot sekä allergeenit. Vanhat asiat, joita ei tarvitse tavallaan kommentoida enää nykyään ovat mm.astianpesulämpötilojen seuranta, käymälän puhtaanapito yms.*
- *On tullut lisää asioita, joita ei ole aina tarkastettu, kuten allergeenit.*

Yritysten mielipiteitä tarkastuksen sisällöstä

YRITYSTEN EDUSTAJIEN MIELIPITEET TARKASTUSTEN SISÄLLÖN MUUTTUMISESTA

- *Tarkastusten sisältö on muuttunut pikkutarkemmaksi.*
- *tarkastuksista on tullut tiukempia ja välillä tuntuu, että ei keskitytä ihan niihin olennaisimpiin asioihin.*
- *Tarkastuksissa kiinnitetään enemmän huomiota rakenteellisiin vikoihin jotka eivät aina välttämättä ole sopimuksien pohjalta korjattavissa jos kyseessä ei esim ole oma kiinteistö joka antaa toisinaan huonomman kuvan kuin se oikeesti hygieenisesti olisi.*
- *vaaditaan täydellinen onnistuminen ja täydelliset olosuhteet saadakseen parashymiö ja tiloja arvostellaan kuin ne olisi oltava aina uudet ja olosuhteita ei oteta huomioon vaikka olosuhteissa täytyisin lain vaatimat asiat. Eri yrittäjien kanssa keskustelussa on tullut ilmi tarkastusten eri tarkkuus,riippuen kuka tarkastaja....*
- *Tiukentunut*
- *Terveystarkastajat vaihtuvat hyvin tiuhaan. Lähes joka kerralla on ollut eri henkilö. Jokaisella on ollut "oma missionsa", jota he ovat pyrkineet edistämään. Nyt on sentään lista valvontakohteista, vaikka henkilö vaihtuisikin. Tosin niissäkin on vielä jonkin verran tulokinnan mahdollisuuksia.*
- *Ei ole muuttunut, tarkastaja tulee yhtä yllättäen kuin ennenkin ja samat tarkastukset kuin aikaisemminkin.*
- *Tarkastuskäynnillä on puututtu asioihin, joita ei ennen ole tarkastettu. Mm työvälaineiden kunto. Omavalvontasuunnitelman oltava laajempi. (kyseessä kyllä meille uusi tarkastaja)*
- *Ei mitenkään. Aina tarkastaja on katsonut toimintaa laaja-alaisesti.*
- *Monipuolisempi tarkastusprosessi.*
- *Ei kokemusta, koska olen niin tuore yrittäjä*
- *Ollaan enemmän ei oleellisissa asioista nipottamassa*
- *ei mitenkään*
- *Tarkastukset ovat syventyneet ja kohteita on lisätty.*
- *Ei keskitytä olennaisuuksiin. Lähtökohta tarkastajalla on, että mistä tällä kertaa saadaan sakkotaa ja huomauttaa. tarkastajilla täysin eri linjat.*
- *En osa sanoa kun valvontatietojen sisälyöä*
- *turhaan katsotaan semmosia asioita mitä ei käytännössä ole mitään tekemistä itse asian kanssa..*
- *Se mika oli aiemman terveystarkastajan mielestä oikein tehty aiemmin ei kelvannutkaan tälle ns. "Oiva" tarkastajalle. Aiemmin saamiemme tietojen ja säädösyen mukaan toimiminen ei ollutkaan sitten niin oikein. Tiedoitus asioiden muuttumiesta ei ole koskaan tullut.*
- *Mielestäni ei mitenkään. Koko humma turhanpäiväistä yrittäjien kyykyttämistä*
- *pikkutarkempaa, puuttuu myös ihan epäolennaisiin kohtiin. Kestävät huomattavsti pidempään, mikä hankaloittaa asiakastyötä*
- *esim. jos ruoanvalmistuksen aikana on tarkastus, ei oteta huomioon että ei työpöydät voi kiiltää puhtaautaan koska työvaiheet ovat meneillään. Samoin iltapäivällä siivotaan vasta kylmiöt ja kuiva-ainekomerot niihin on nimittäin voinut tippua vaikkapa jauhoja tai hiutaleita mutta ei sillä hetkellä ole keritty siivoamaan pois. Niistä ei sitten tule parasta hymyä vaikka muuten olisi kaikki kunnossa.*

Yritysten mielipiteitä tarkastuksen sisällöstä

- *Esim. Oiva-hymylän tultua voimaan niin tarkastaja neuvoi siivouksen ym.ei tarvi tehdä ns.päivittäistä raportia ,koska on ns. perheyritys,jossa ei työvoima vaihu ,eli kaikkietietää päivittäisen siivoukset ym.Mutta kun tuli uusi tarkastaja, tämäpä niuhotti että pitää tehdä kansioon merkinnät, jonka vuoksi meidän Oiva hymylä tippui toiseksi hymyksi.*
- *Ennen katsottiin oleelliset asiat mitkä liittyivät toimintaan, nyt tuijotetaan siivouskomeron lattialla olevaa sankoa tai pukuhuoneessa olevia vaatteita? Miten nämä heikentää elintarvike hygieenaa?????*
- *Tipuimme erinomaisesta mutrunaamaksi koska NETTISIVUILLAMME EI OLLUT Y-TUNNUSTA! Kun hoidat kaikki prikulleen oikein, tarkastaja etsimällä etsii jotakin huomautettavaa. Oiva on aivan turha, sillä se ei kerro kenellekään yhtään mitään totuudenmukaista, sillä tarkastukset ja tulokset henkilöityvät tarkastajaan. Tiedän tämän sillä meillä on myymälöitä useammalla paikkakunnalla. Olen törmännyt myös korruptioon, enkä luota koko järjestelmään, enkä välitä Oiva-tuloksista.*
- *Tällä hetkellä keskitytään täysin epäolennaisiin asioihin, kuten onko kaulakoru kaulassa paidan sisällä vai ulkona keittiöhenkilökunnalla (sormukset keittiössä ovat täysin ymmärrettävää poistaa ruokaa valmistettaessa). Tarjoilohenkilökunnan koruista ei sanottu mitään. Joten keittiön puolella kaulakoru pitää olla paidan sisällä ja salissa saa olla paidan päällä...*
- *paperiiden (lämpötilojen, siivousten) tarkastus on saanut enemmän huomiota kuin ennen, että nyt tutkitaan paperit ensin, ja sitten katsotaan, onko kaikki ok.*
- *Tarkastusten tultua maksullisiksi, ovat tarkastuskäynnit lisääntyneet. Aikaisemmin ei juuri tarkastajaa näkynyt*
- *Aikaisemmin puututtiin jopa takapiha-alueeseen, jolla ei saanut olla ravintolan kalustoa mm.*
- *Tässä saattaa vaikuttaa mielipiteeseeni myös tarkastajan vaihtuminen. Juuri tuohon aikaan meille vaihtui hyvin nuori ja virkaintoinen tyttö.*
- *Enemmän tullut täsmennyksiä eri osioihin.*
- *Kiinnitetään huomiota epäolennaisiin asioihin.*
- *Ohjeistuksen myötä tarkastuksen sisältö on tarkempi ja yksityiskohtaisempi.*
- *tarkastusaika on pidempi ja oikeastaan ainoa mihin keskitytään on omavalvontasuunnitelma.ei esimerkiksi keittiön kuntoon*
- *Tarkastukset ovat laajempia*
- *en osaa sanoa*
- *Tarkastuksen sisältö on tarkempi, samoin itse tarkastus*
- *Ei ole samanarvoisia muiden liikkeiden kanssa*
- *Tiukemmaksi, ja paljon paperityötä,jota ei ehdi tehdä työ aikana vaan joutuu monesti jäämään sen vuoksi ylityöhön josta työnantaja on pahana...vertaa siihen että ulkomailla ei ole tämmöistä vaikka ollaan eu maita..*
- *Yleismaailmallinen tarkastus prosessi. Enemmän pitäisi jatkossa keskittyä liiketoiminnan kannalta oleellisiin asioihin ja hygieeniaan. Yritys kohtaisesti.*
- *Kaikilla erilaiset tiedot kuinka toimia.*
- *Kiinnitetään huomiota elintarvikehygieeniaan kuulumattomiin asioihin: mm. kenkien sijainti henkilökuntatiloissa.*
- *Puututaan pilkulleen johonkin pieneen ja hyvin merkityksettömään asiaan kokonaisuutta ajatellen. Esim yhdet kengät ei keittiöväellä riitä jos liikutaan myös ulkotiloissa satunnaisesti. Pelkästään tämän kohdan perusteella jos kaikki arvioisivat samalla tavalla ei kenellekkään voisi tulla hymynaamaa (en usko että yhdessäkään ravintolassa voidetaan kengät joka kerta kun roskapussi viedään ulos)*